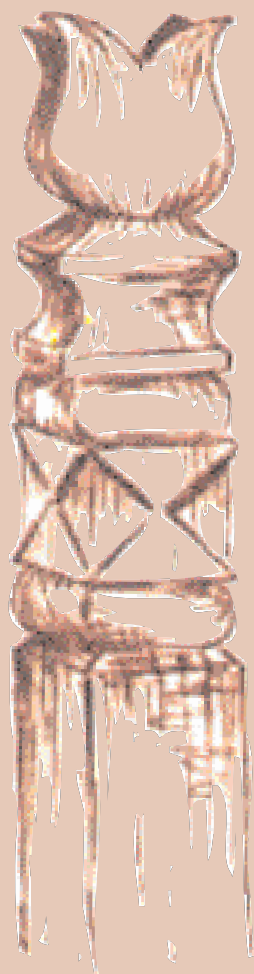




Átalyvető



2012. szeptember Az Erdélyi Körök Országos Szövetségének és az Erdélyi Magyarok Tolna Megyei Egyesületének negyedéves lapja



A TARTALOMBÓL

Vezércikk: Virágzó magyar fa	3
Dokumentumok	4
Tökés László, Répás Zsuzsanna, Izsák Balázs	
A nagybányai magyarságért	6
Erdélyi körkép	8
Merre tovább MOGYE?, Jó éjszakát, Románia	
Tézis-antitézis Kövér László-Aczél Endre	12
Az Unió színeváltozása	16
Csapó Endre elemzője	
Napló	20
Beszámolók: Erdélyi orvosok világtalálkozója,	22
Magyar Örökség Díj a Hítelnek	
Két író: Kertész Imre és Kosztolányi Dezső	30
Műhely: A napóleoni korszak	32
A múlt üzenete	39
Toró Árpád, Nagy Lajos írásai	
Értékeink	44
Irodalom-művészet: A nagybányai festőiskola	54



Ady Endre: Magyar fa sorsa

Lelkemben a magyar fa
Lombjai esnek, hullnak:
Lombosan, virágosan,
Így kell, hogy elpusztuljak.

Hejh-hajh, Szilvániából,
Erdők helyéről jöttem:
Lomboztam ima helyett
S keveset könnyörögtem.

Ontottam a virágot,
Virultam jóban-rosszban:
Mások gyümölcsösödtek,
Én mindig virágoztam.

Öreg vagyok s pogányul
Imát még most se mondok:
Hulljatok csak halálig
Magyar virágok s lombok.



Sopron

A Soproni Erdélyi Kör 2012. évi tevékenysége

2012. 02. 10. – Orbán Balázs – a legnagyobb székel – emlékest. Elő-

adó: vitéz Sarkady J. Antal iparművész. Közreműködők: Olasz Orsolya és Sarkady Anna Mária

2012. 02. 22. – XX. Soproni Erdélyi Bál

Közreműködők: Ürmös Tánckör Sopron, Horváth Attila és zenekara, Weber Iréna és a Continental Band

2012. 03. 15. – Városi ünnepségen való részvétel és koszorúzás. Koszorúztak: Sz. Nagy Sándor és Wagner Róbert

2012. 03. 21. – „A fotózás története” c. előadás. Előadó: Tóth Zsombor

2012. 03. 30. – Megemlékezés és koszorúzás az 1944-ben mártírhálált halt erdélyi egyetemisták emléktáblájánál. Előadó: Dr. Dénes Levente

2012. 05. 02. – Nyíró József – székel író-apostol – emlékest. Előadó: vitéz Sarkady J. Antal iparművész. Közreműködők: Olasz Orsolya és Sarkady Anna Mária

2012. 06. 04. – Megemlékezés a Trianoni Békeszerződés 92. évfordulója alkalmából. Előadók: Dr. Simon István és vitéz Szenn Péter. Közreműködők: Tóth András és Wagner Kristóf

Szekszárd

Az EMTE és a Paksi Baráti kör meghívására 2012. július 16-án a paksi Jézus Szíve nagytemplomban fellépett a magyar örökségdíjas 140 tagú szentegyházi (Erdély) gyermekfilharmónia, Haáz Sándor vezetésével. Előadásukat megismélték a megye több helységében is, végül július 18-án Szekszárdon. Lélekemelő élményben volt részünk. Lelkünk szárnyalt, szívünk egyként dobogott, szemünk meg mindegyre megteltek könnyel, hallgatva és látva ezt a tehetséges, szorgalmas és fegyelmezett gyereksereget. Bemutatott koncertjük (a tarsolyukban lévő anyag egy része) olyan kitartó munkáról, becsületes hozzáállásról és önfegyelméről tesz tanúbizonyságot, ami ámulattal és lelkesedéssel tölt el minden,

őket hallgató és csodáló magyart. Büszkén sorolhatnánk őket az olimpián kis hazánkra oly nagy dicsőséget hozó olimpikonjaink közé, hiszen ők is kiválósági bizonyítványt kaptak, amikor a Magyar Örökség díjban részesültek, és amikor dalaikkal elémították a nézőket a Magyar Parlamentben, Brüsszelben, Passauban, vagy akár az angol trónörököszt Zalánpatakán, és a világ sok más helyén. Isten áldását kérjük rájuk, további sok sikert és kemény munkájuk megkoronázását kívánva. A munkájuk megsegítésére, a hangszervásárlásra begyűjtött összeget pedig kérjük, hogy egészséggel és a célnak megfelelően használják.

Kese Ferenc elnök

Siófoki Erdélyi Baráti Kör

– Február 8-án Heinrich Pál helytörténész ismertette most megjelent könyvét Balatonvilágos közzelmultjáról, különös tekintettel a rosszemlékű balatonaligai Pártüdülőre.

– Március 8-án nagysikerű előadást és könyvismertetőt tartottunk, melynek előadója dr. Debreczeni László nyugdíjas pécsi orvos, a Pécsi Tudományegyetem 1956-ban megválasztott MEFESZ elnöke volt. Könyvében az 56-os szolgálatáért kirótt három rabságban töltött évét és az „Ismerd meg szép hazánk börtöneit” c. országjáró mozgalom keretében szerzett tapasztalatait ismertette.

– Éves közgyűlésünket június 6-án tartottuk meg a siófoki református templom gyülekezeti termében.



– Június 18-án meglátogattunk Szántópusztát, ahol Gálffy Réka tagtársunk jóvoltából olyan helyekre is bemehettünk, ahová az átlagos látogató csak ritkán jut be. A Puszta kedves kis kápolná-

jában imát mondtunk egyik tagtársunk beteg gyermekének gyors gyógyulásáért.

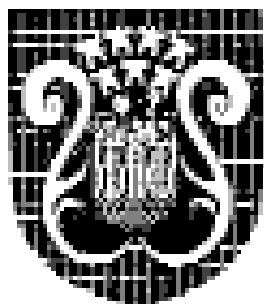
– Júliusban nagyon szomorú esemény történt. Dr. Papp Attiláné Csizmadia Mária Magdolna, mindannyiunk szeretett Marikája itthagytott bennünket. Akik ott voltak Monoron az EKOSZ gyűlésen, emlékezhetnek bájos arcára, kedves, mindig vidám egyéniségére. Hamvasztás utáni gyászmiséjét július 20-án, a tabi katolikus templomban tartottuk, ahová sokan érkeztek a szülőföldről is. Hogy a Halotti beszéd igéi mennyire igazak, és valóban por és hamu vagyunk, a bensőséges és fájdalmasan szép szertartásról készült mellékelt fénykép is bizonyítja.

Szeretettel üdvözlök mindenkit a Balaton mellől Ármánkó Dávid elnök

Magyarok VIII. Világkongresszusa

A Magyarok VIII. Világkongresszusa elfogadta a magyar nemzet új meghatározását. A magyar nemzet jövőjét megalapozni hivatott dokumentumot a Zárókonferencia tartózkodás nélkül, egyetlen ellenszavazattal fogadta el. Ezzel egyéves munka zárult le, amelynek a Magyarok VIII. Világkongresszusa Jövő a Szent Korona jegyében című, háromnapos nemzetstratégiai konferenciája a záró-mozzanata volt. E konferencia 35 idevágó dolgozatát építően gazdagította a világkongresszus további 9 szakmai konferenciája keretében elhangzott, közel 90 előadás.

Az egy évvel korábban kezdődő munkához, amely elvezetett a magyar nemzet új meghatározásának elfogadásához, az alapszöveget Bottyán Zoltán, a Magyarok Világszövetsége Kárpát-medencei Térségének alelnöke dolgozta ki. A tervezetet a nemzetstratégiai konferencia elnöksége – **Dr. Drábik János, Borsos Géza, Bottyán Zoltán, Patrubány Miklós** – bővítette, majd a világkongresszusi küldöttek egész napos vitája, valamint az előadók zártkörű vitája véglegesítette. A végső szöveg kialakításába két hivatásos szerkesztő – **Zsigmond Emese és Pápai Szabó György** – is bekapcsolódott.



Szerkesztőbizottság:

Dr. Kövesdy Pál főszerkesztő, B. Osvát Ágnes (irodalom és gyermekoldal), Szabó M. Attila (Székelyudvarhely)

Kiadja az EKOSZ elnöksége

Alapító főszerkesztő: Orbán László

Levelezési cím: Dr. Kövesdy Pál – 7100 Szekszárd, Otthon u. 2. Tél./fax: (36) 74/417-705

E-mail: ekosz@tolna.net

A kiadásért felel a lap főszerkesztője • ISSN 1416-4698

Nyomdai előkészítés: Galamb Marietta • Nyomdai munkák: Böcz Nyomda, Szekszárd

Virágzó magyar fa



Nagy, szép virágok nyíltak a magyaroknak Londonban, 8 nagy, legnagyobb, és számtalan közepes-kisebb, szívünknek-lelkünknek drága valamennyi, a mi fiainknak, lányainknak legszebb ajándéka. Isten áldja meg őket érte!

Bizonyára nem egyedül sírt-toporzékolt-fohászkodott e sorok írója a döntő pillanatokban, néha hiába, de sokszor, bizony nagyon sokszor eredménnyel. Vajon érezte-tudta-e Risztoz Éva, hogy a gyilkos kilométerek utáni véghajrában egy nemzet imája, könyörgése segíti őt előre, a célba? Meggyőződésem, hogy a közös, szent akaratra és része volt e káprázatos sikerekben. Hogyan-miként, ne kérdezze tőlem senki, de bizony tudom, érzem.

Jó volt látni Áder János elnökünket is a londoni nagykövetségi fogadáson, hallgatni köszönő, értékelő szavait. Igen, itt a sport-szemponatokon túli emberi tényezőknek is szerepük volt, kétségtelenül, valamint az is igaz, hogy összefüggés van a sportteljesítmények és a sportra szánt, oda befektetett anyagiak között, hogy bizonyos feltételek megléte elengedhetetlen.

Valamit viszont nagyon hiányoltam az elnök mondandójából, ami végig itt forr bennem, kénytelen vagyok hát közreadni. Annál inkább, hogy a „politikailag korrekt”-nek mindenáron megfelelni igyekvő érzem ki nemegyszer a megszólalók visszafogottságában, a döntő szempontok számdékos vagy inkább beidegzett, öntudatlan elhallgatásában. Pedig mindenekfölött fontos dolgokról van szó. Hiszen itt áll egymagában ez a meggyötört, kínpadra vont, szétszaggatott nemzet, a megalázott, hazugságokkal és rágalomokkal teleszórt kis ország, melynek sikerélményekben alig, kudarcokban annál inkább volt része az elmúlt évszázadokban, Mátyástól napjainkig, a legutóbbi éveket megelőzően meg különösen. Amikor nem a valós teljesítménynek, de az ármánynak, képmutatásnak, csalásnak és hazugságnak volt becsülete, sikere. És itt vannak az idegen környezetbe lökött és ott megbélyeztettként kelő és fekvő, ferde szemmel nézett magyarok, kikben nyelvi-emberi másságuk óhatatlanul az alacsonyabb rendűség képzetét keltheti naponta, és ami törvényszerűen hajtja őket a kíváncsi vagy a beolvasás felé. Nemigen lehet fogalma egy anyaországi magyarnak arról, mi is forrhat

egy szórványban élő, hát még egy minap még meghatározóan magyar környezetben élt, ám az utóbbi években a betelepülő „őslakosok” által szülővárosában hátraszorított, pokolba kívánt, esetenként magyar beszéde miatt lenézett, kigúnyolt vagy éppen megvert kolozsvári vagy akár marosvásárhelyi, nagyváradi, szabadkai, kassai magyar ember, egy magyar gyermek lelkében.

Nem tudom, Áder János vagy a közvetítést vezető riporter gondolt-e minderre, amikor kimondta az amúgy igazat: itt másról, többről is szó van, mint egyszerű sportteljesítményről. Risztoz Éva esetében például arról, hogy a mélyből, egy már feladott helyzetből (ugyebár 2005-ben már visszavonult!) miként lehet a csúcsra jutni, mit eredményez a kitartás, belső erő, a hit magunkban és az elérendő cél számunkra mindenek fölötti fontosságában. Hogy mit jelent a számbeli kisebbségben és lelki szorításban élő magyaroknak az aranycsapat ragyogó emléke után ez a friss lelki vérátömlesztés. Amit annak idején nekünk Puskás, Kocsis, Bozsik, Hidegkuti neve jelentett a grundon és a minket csúfolókkal szemben, azt jelentheti most Szilágyi Ákos, Gyurta Dániel, Kozák Danuta, Risztoz Éva neve a mi gyermekeinknek, unokáinknak szerte a Kárpát-medencében. Mit jelent nekik nekünk a tudat, hogy a világ sok száz országa közt a 9. helyen zártunk az éremtáblá-



zatban, megelőzve számtalan nagy, gazdag és boldog országot-nemzetet, elhalványítva a környező, hazánk testét felfalt, abból hízott megannyi nációt, és hogy számárányunkhoz és gazdasági erőnkhez képest hihetetlenül előkelő helyen, az újkori olimpiák összesített eredmény-táblázatában meg ép-penséggel az első helyen állunk! Lehet ez véletlen?

Továbbá felve kérdezem, jelent-e mindez valamit a nappalait-éjjeleit egészségtelen energiatalok iszogatása mellett számítógépes játékokkal töltő tizenéveseinknek? Vagy azoknak, akik a boldogságot, életük célját az

alkoholgőzös bulikban vagy a kábítószer-utcákban vélik megtalálni. Az egészségüket, testi-szellemi épségüket, ezzel jövőjüket, jövőndő generációink kilátásait tönkre tevő, azt öntudatlan ostobasággal elfecsérlőknek. Merem remélni, igen!

Nem érdemlik meg itt a szót azok, akiknek fáj a mi sikerünk, az aczélelendrék és társaik, a meghatottságtól elcsukló hangú olimpiai bajnoknő-kommentátort kigúnyolók, lelkünk csüggesztői, a nemzetünk gyökereit buzgón rágó férgek. Amiért mégis meg kell őket említeni, az éppen a mögöttes tények fontossága, mocskos munkájuk mi-értje. Jól tudják-érikük, hogy minden, sok-éves ártó ténykedésüket, a gyurcsányi meg-rontást teszi semmissé a magyar himnusz szövegére hallgató Danuta napfényes, drága alakja, vagy Gyurta Dani nyilatkozata (ami különösen fáj németeknek), miszerint 15 millió magyar segítette őt az utolsó métereken. Hogy netán egészségesebb életvitel irányába terelik majd fiataljainkat szü-lők és iskolák. Hogy Risztoz Éva példája esetleg arra buzdítja majd anyák ezreit-tíz-ezreit, hogy minden nehézség dacára vállal-janak gyermeket, nem egyet, de hármát-né-gyet, sokat, mert érdemes, a cél megéri. Hogy Erdélyben talán rádöbbennek majd: a magyarság eltűnésének egyetlen tényleges ellenszere a sok-sok gyermek vállalása. Hogy nem reménytelen a helyzet, az intol-erancia folyamatos megnyilvánulásai, a Szé-kely Mikó Kollégium ügyében kicsúcsosodó jogbizonytalanság/jogtiprás, a gyűlölet szüntelen hullámverése közepette sem az, hogy a nemzetek hosszú távú, irgalmatlanul nehéz és kegyelmet nem ismerő verseny-futásának, küzdelmeinek közepette (mert mindenféle EU-s hazug, színes füstköd dacára erről van szó) - van miből erőt meríteni. Hogy a világban szétszórt ma-gyaroknak üzenet ez a magyarnak maradásra, magyarságuk büszke megval-lására. Bizonyítéka mindez annak, hogy a magyarokban, Szent István népében, Babba Mária, a Szűzanya népében van valami titokzatos erő és minőség, ami a kri-tikus pillanatokban előhívható, és ami a nemzetek sorában képes a magyarságot az élre állítani. Nagy szavakat vált ki az ember-ből a pillanat varázsa, de nagy az öröm és a boldogság, e ritka pillanatok értéke pedig felbecsülhetetlen.

A magyar fa Londonban kivirágzott. Nagy-on drágák e virágok, becsüljük meg őket, gondozzuk e fát erőnk megfeszítésével, tes-tünk-lelkünk, egész népünk anyagi-szellemi istápolásával, az újabb virágzás biztos tu-datában. A virágok ugyanis gyümölcsöt ígé-riek!

K. P.

Nyilatkozat

Romániában a **posztkommunista visszarendeződés** új szakaszába lépett. A kormány bukását követően hatalomra került romániai balliberális erők „nyitányként” magyarellenes intézkedések sorozatát indították útjukra. Ennek egyenes folytatásaképpen a román igazságszolgáltatás magántulajdon elleni merényletet követett el akkor, amikor a református egyháznak visszaszolgáltatott sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium ügyében letöltendő börtönbüntetésre ítélte a restitúciós bizottság magyar nemzetiségű tagjait. Mindezt tetézi a Bukarestben most folyó – a román sajtó által „parlamentari bányászjárásnak” nevezett – balliberális erődemonstráció. A külföldi sajtó az Adolf Hitler diktátorságát megalapozó „Felhatalmazási Törvényt” emlegeti, a román napilapok véleményvezérei pedig egyöntetűen a jogállamiságot és a demokráciát temetik.

Egyetlen választott politikusnak sincs joga ahhoz, hogy a választópolgárok szabadságát és jogegyenlőségét elviekben biztosító demokratikus állami intézményeket – parlament, alkotmánybíróság, ombudsmani hivatal és közszolgálati média – semmibe vegye. Victor Pontának és elvtársainak sincs joguk ahhoz, hogy pár nap alatt lerombolják mindazt, amiért 1989 decemberében romániai polgárok százai ontották vérüket és áldozták életüket. A XXI. századi egyesülő Európában ez a fajta totális, a jogállamot és az Alkotmányt lábbal tipró hatalomátvitel megengedhetetlen és elfogadhatatlan.

Vádolom a romániai baloldalt és liberálisnak álcázott elvtársaikat azzal, hogy újra az egypártrendszer kényszerzubbonjának fogságába akarják hajtani társadalmunkat.

Vádolom a magyarországi baloldalt és annak európai képviselőit, hogy – kettős mérce alkalmazásával – tevőleges módon elősegítik a romániai posztkommunista visszarendeződést azáltal, hogy az Európai Parlamentben gátat vetettek a román helyzet plenáris vitájának.

Vádolom az RMDSZ-t, hogy parlamenti „tartózkodással” hallgatólagosan támogatják a lopakodó vörös diktatúra visszatértét. Ilyenképpen annak a szocialista hatalomnak tartanak bakot, amelyik törölni akarja a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem magyar karát létrehozó – általuk szövegezett – kormányhatározatot, és amelyik a kulturális autonómiát elviekben biztosító kisebbségi törvényből kilúgozni szándékozik annak az erdélyi magyarság számára létfontosságú részeit.

Amikor „tolvaj kiált tolvajt” – diktatúrát a diktátor –, csak cinkos lehet, aki hozzá szegődik. Temesvár szelleme arra kötelez bennünket, hogy ennek a restaurációs kísérletnek ellenálljunk. A romániai magyar közösséget senkinek nincs joga ebbe a visszahúzó hatalmi harcba belesérteni.

Az Európai Néppárt legutóbbi frakcióülésén Cristian Preda EP-képviselő „egyfajta hatalmi puccs” romániai veszélyére hívta fel a figyelmet. A Néppárt tagjai sorába tartozó RMDSZ-nek pillanatnyi pártérdekei és a demokratikus európai értékek között kell választania, amikor eldönti, hogy a Ponta-barát MSZP-delegációval vagy pedig a törvényesség és a jogállamiság mellett kiálló néppárti frakcióval tart.

Joseph Daul néppárti frakcióvezető azzal a felhívással fordult a román miniszterelnökhöz, hogy: „tartsa tiszteletben a román népet és demokratikus intézményeit.” Wilfried Martens, az Európai Néppárt elnöke viszont arra szólította fel a román kormányt, hogy: „haladék nélkül szüntesse be azokat az elfogadhatatlan praktikáit, melyeket nem szabad megtérni egy EU-tagországban.”

Alapvető román – és magyar – nemzeti érdekeink ez esetben teljes mértékben egybeesnek az európai demokratikus értékekkel és értékrenddel. Az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács és az Erdélyi Magyar Néppárt töretlenül kiáll a kelet-közép-európai és a romániai demokratikus rendszerváltozás folytatása mellett.

Strasbourg, 2012. július 4.

Tőkés László, EP-képviselő

Répás Zsuzsanna: a román bíróság alapvető európai jogelveket vesz semmibe

A magyar kormány közleményben közölte állásfoglalását a Székely Mikó Kollégium visszaszolgáltatása kapcsán született román bírósági ítéletről.

A román bíróság 2012. június 29-én a Székely Mikó Kollégium visszaszolgáltatása körüli perben Markó Attilát és Marosán Tamást három-három év letöltendő börtönbüntetésre ítélte, a Székely Mikó Kollégium visszaszolgáltatását megsemmisítette, az ingatlant elvette az Erdélyi Református Egyházkerülettől, továbbá mintegy 256 000 euró befizetésére kötelezte az egyházkerületet. Az ítélet visszaállítja a 2002. május 14-e, a Székely Mikó Kollégium visszaadása előtti állapotot, vagyis kötelezi az Erdélyi Református Egyházkerületet, hogy törölje az ingatlan-nyilvántartási bejegyzését a kollégium vonatkozásában.

A magyar kormány – bár elismeri, és tiszteletben tartja a román igazságszolgáltatás függetlenségét – értetlenül áll az

ítélet előtt. Közismert mindenki számára, hogy a Székely Mikó Kollégium az erdélyi magyar református egyház tulajdonában van évszázadok óta. Ezt a helyi közösség, Sepsiszentgyörgy városa nyilatkozatban is elismerte. „Nem értjük, miért ítélték el a vádlottakat annak ellenére, hogy a román bíróság 2012. januárjában a tulajdonjog kérdésében helyt adott a védők indítványának, akik egy 2006-os jogerős brassói bírósági ítéletre hivatkozva bizonyították: az iskola épületét a református egyháztól kobozták el 1948-ban. A most meghozott bírói döntés veszélyezteti a restitúciós törvény végrehajtását, valamint az alapvető európai jogelvek érvényesülését: a jogbiztonságot, a tulajdonhoz való jogot és az egyházak függetlenségének elvét” – tudatták a közleményben.

A magyar kormány egyetért az RMDSZ Szövetségi Képviselők Tanácsa 2012. július 1-jén írt állásfoglalásával, és hasonlóan jár el: szolidaritást vállal az elítéltekkel, és mindent megtesz annak érdekében, hogy a Mikó-per ügye eljusson a legfontosabb nemzetközi fórumokhoz.

A magyar kormány továbbá felkéri a Kisebbségi Jogvédő Intézetet, hogy vizsgálja meg a jogi segítségnyújtás lehetőségét.

(Krónika)

Nyílt levél José Manuel Barrosonak, az Európai Bizottság Elnökének

Tisztelt Elnök Úr!

Amikor Románia belépett az Európai Unióba, mi székelyek joggal bizakodtunk, abban, hogy egy olyan európai szövetség polgárai lettünk, amelyben hosszú és változatos eszközökkel folyó jogfosztottságunk véget ér. A bizakodásra okot azok az alapvető értékek és célok adtak, amelyek az Európai Unióról szóló szerződések értelmében minden tagállamra kötelezőek, de biztatóak voltak Románia erőfeszítései is, hogy megfeleljen a koppenhágai kritériumoknak, és csatlakozzon ahhoz az értékközösséghez, amelynek alapja a nyugati civilizáció államainak közös alkotmányos öröksége.

Ez a bizakodás korainak és átmenetinek bizonyult. Hamar kiderült, hogy Románia nem a valós demokrácia ismérveinek akar megfelelni, hanem beéri a vállalt kötelezettségek teljesítésének látszatával, hogy annyi évvel a diktatúra bukása után a nemzetközi közvélemény felé mutatott megtévesztő felszín alatt folytatódik a beolvasztásunkat vagy elüldözésünket célzó diszkriminatív, asszimilációs politika.

A demokrácia mai romániai válsága az egész világ számára látható módon jelzi, amit mi székelyek megtapasztaltunk: a romániai diktatúra módszerei és eszközei túléltek magát a diktatúrát, és közelebb állnak a ma kormányzó politikai elítélhez, mint a nyugati demokrácia alkotmányos öröksége. Miközben az elmúlt évek során a demokrácia eredményeként könyvelte el a világ, hogy magyar emberek is tagjai a román kormánynak, alapvető jogaink sérültek, anyanyelvhasználatunkat folyamatosan korlátozták, a kommunizmus idején elorzott egyházi és közösségi javaink visszaszolgáltatása eddig csak akadozott, de mára már elindult a visszaszolgáltatott javak visszaállamosítása is.

Székelyföld 13.500 négyzetkilométernyi terület Románia közepén, ahol a székelység közel hétszáz ezres közössége 75%-os többségét a román asszimilációs politika praktikái ellenére is megőrizte. Joggal reméltük, hogy ha az Unió polgárai leszünk, akkor elérhetjük, hogy a szubszidiaritás jegyében területi autonómiával rendelkezünk, amilyen nagyon sok működik még az Európai Unióban. Mára már bebizonyosodni látszik, hogy az Unió polgárai sem mind egyenlők. Mert hogyan lehet másként értelmezni azt, hogy az Unió számos tagállamában megvalósítható, a demokrácia intézményeként működő sajátos (autonóm) közigazgatási státus nekünk székelyeknek elérhetetlen? Évekkel ezelőtt, két alkalommal is, Székelyföld autonómiájára vonatkozó, a nemzetközi jog normáival és az Unió értékeivel összhangban levő törvénytervezetet terjesztettünk Románia parlamentje elé. A tervezet túl azon, hogy a székelyek kifejezett akaratára épült, nem sértette Románia alkotmányos rendjét, és beillett a decentralizáció folyamatába, amelynek szükségességét folyamatosan hirdeti minden román politikus. Ezek ellenére a tervezetet annak megvitatása nélkül utasította el a román törvényhozás. A székelyföldi önkormányzatok az autonómiára vonatkozó népszavazás

kiírását kezdeményezték, ám a központi román hatóságok a népszavazások megtartását megakadályozták. A Székely Nemzeti Tanács végül saját erejéből szervezte meg a népszavazást, melynek során a szavazók több mint 98%-a fejezte ki akaratát: igényli Székelyföld területi autonómiáját. A román hatóságok azonban még a párbeszédet is elutasítják, az ország magyar nemzetiségű polgárait gyanakvással és ellenségesen kezelik.

Jelenleg az a veszély fenyeget, hogy Románia közigazgatási reformja során attól a kevés döntési jogtól is megfosztanak bennünket, amelyet a jelenlegi közigazgatási beosztás biztosít a számunkra, hiszen folyamatosan Székelyföld feldarabolását vagy egy nagyobb, román többségű közigazgatási egységbe való beolvasztását célzó tervek látnak napvilágot.

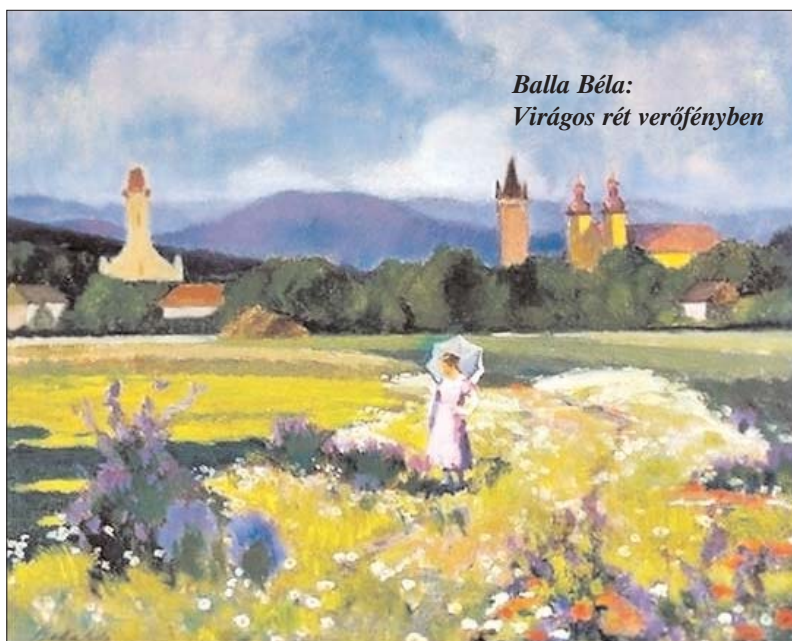
Meggyőződésünk, hogy az Unió csakis akkor tud a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térséget kínálni polgárai számára, ha minden tagállam jóhiszeműen és következetesen tiszteletben tartja a szerződésekben meghatározott értékeket és célokat, az Unió pedig képes kikényszeríteni mindazoknak a kötelezettségeknek a tiszteletben tartását, amelyeket a tagállamok népeik szabad akaratából magukra vállaltak.

Kérjük Elnök úr, fokozottan figyeljenek a romániai demokrácia válságára, ezen belül a mi helyzetünkre, hiszen nincsen részleges demokrácia, annak ki kell terjednie az állam minden polgárára és a társadalmi élet minden területére, abban a szellemben, ahogyan azt a Lisszaboni Szerződés után az Európai Unióról szóló szerződések előírják.

Makfalva, 2012. augusztus 5.

A Székely Nemzeti Tanács Állandó Bizottsága

Izsák Balázs, elnök



Balla Béla:
Virágos rét verőfényben

Jelen számunkat a Nagybányai Festőiskola művészeinek festményeivel díszítettük. (Színesben lásd lapunk internetes oldalán – www.ekosz.hu)

Új kiáltó szó – a nagybányai és bányavidéki magyarságért

Mi mindannyian, jelen kiáltvány aláírói – a nagybányai és bányavidéki magyarság sorsa iránt felelős egyházfők, közéleti és civil szereplők, pedagógusok – aggódással követjük annak az önfeladó magatartásnak és közgondolkodásnak a terjedését, amely most már létében fenyegeti közösségünket.

A betegség – amelynek évtizedes tünetei: a vegyesházasságok terjedése, az anyanyelvű oktatás elutasítása, az elvándorlás, a tiltakozás nélküli belesimulás a többségi nemzettestbe, az önmagunkkal szembeni igénytelenség és letargia – immár közösségünk legjobbjait is megfertőzte: ragályos körként terjed értelmiségi köreinkben is.

1992-ben, húsz esztendővel ezelőtt, még több mint 25 ezer nagybányai vallotta magát magyarnak. A legutóbbi népszámlálás adatai szerint már csak 14 ezer. Ez matematikailag is közel 50 százalékos fogyást jelent mindössze két évtized alatt. A kézzelfogható, megtapasztalható valóság azonban még ennél is ijesztőbb: még ezt a 14 ezer magyart sem találjuk sehol.

Rendezvényeken ugyanazokat az arcokat látjuk. Templomainkban alig köttetnek tiszta magyar házasságok, alig keresztesznek magyar gyermeket. Óvodáink többé-kevésbé megtelnek ugyan, de mire ezek a gyermekek első osztályba, középiskolába érnek, elszivárognak, eltűnnek valahol a repe-dező szülői öntudat és a román nyelvű oktatási rendszer hajszálerein. Gyermekeinknek inkább román anyanyelvű barátai vannak. Társaságban idegen hangzású zenét hallgatnak, sokszor még egymás között, a családban sem használják anyanyelvüket s ebben nem egyszer mi, felnőttek vagyunk készséges cinkosok.

Hol vagytok nagybányai, bányavidéki magyarok?

A folyamatnak az értelmiségi szülők gyermekei is egyre gyakrabban esnek áldozatául. Félő, hogy az általuk mutatott negatív példa nyomán a következőkben minden eddiginél jobban felgyorsul az asszimiláció vidékünkön. Húsz éves felezési idővel számolva fél évszázad múltán már alig lesz magyar Nagybányán és a Bányavidéken.

De tiszta lehet-e vajon a lelkiismeretünk? Megtettünk-e vajon mindent a folyamat megállítása érdekében? Vagy magunknak sem valljuk be, de érveinkkel csak tehetetlenségünket álcázzuk, s magasra tartott kézzel valójában már rég megadtuk magunkat a Sorsnak?

Mi, akik ezt a Kiáltványt aláírtuk, úgy érezzük, nem mehetünk el a jelenség mellett szóltanul. Az erdélyi magyarság egyik legnagyobb gondolkodója, Kós Károly szellemét idézve kiáltjuk ismételt magunk is a jelszót: ébredjétek húszesztendő álmatokból! Nyissátok ki szemeiteket! Vegyétek észre a hibákat, tévedéseket! Elég a passzivitásból, a visszavonulásból, az önfeladásból! Építenünk kell!

A juhok, bár oktan állatok, ha farkas fenyegeti a nyáját, magasra szegett szarvakkal veszik körbe bárányaikat az akol körül. Mi nem vagyunk oktan állatok. S bár megfogytokunk, még mindig többen vagyunk mint száz esztendővel ezelőtt. És sokkal többen vagyunk mint 4-500 esztendeje, amikor templomainkat, iskoláinkat, ezt a várost, így, ahogyan ma kinéz, elődeink megépítették. Ne hagyjuk elveszni! Ne hagyjuk el hűtlenül ezt az észak-erdélyi magyar várat, amely-

ben nagyszüleitek, dédszüleitek leélték életüket! Amelyben megszülettek és felneveltek benneteket, és akár áldozatokat is hozva magyar embereknek neveltek benneteket, abban a reményben, hogy majd ők- és szépunokáik is magyarok lesznek. Nem kérünk tőletek sem többet! Ne szakítsatok múltatokkal, ne vessétek el magyarságotokat – ezt a szüleitek által reátok testált csodálatos örökséget...!

SZÜLŐK: ne engedjétek az „így jobban érvényesül gyermekünk” divatjának! Ne fosszátok meg őket az anyanyelvű oktatás lehetőségétől – mert ezzel a magyarnak maradás lehetőségét tagadjátok meg tőlük!

Nem kevesebb, hanem TÖBB az az ember, aki anyanyelvén tanul. Az idegen nyelvű iskola viszont idegen nyelvű baráti kört jelent, majd vegyesházasságokat. Minden „elengedett” gyermekkel egy magyar családot veszíthetünk el, egy több évszázados magyar közösségnek leszünk akaratlanul is könyörtelen felszámolói.

A rosszul értelmezett szabadság szellemében soha ne bízzatok gyermekeitekre a döntést. Ne feledjétek: ők még nem tudnak dönteni, a döntés mikéntjére nektek kell őket megtanítotok! Válasszatok számukra magyar iskolát, s ha gyermekeitek képességei többet kívánnak mint a helyi lehetőségek, jobbnál-jobb erdélyi magyar tanintézetek, kollégiumok várnak tárt kapukkal reájuk. Neveljétek legjobb tudásotok szerint magyarnak fiaitokat és lányaitokat, hogy majd unokáitok is magyarnak születhessenek!

FIATALOK: keressétek egymás társaságát! Keressetek magyar barátokat, magyar társakat! Igen, ez valamennyire zárkózott, önmagunk felé forduló életet jelent. De ne feledjétek: évszázadokon át ez a zárkózottság tartotta meg Erdély legértékesebb közösségeit! Útravalóul adjuk számotokra a törvényt: zárjatok ki magatokból minden idegent. Ne engedjétek közel a szívetekhez idegen nyelvet, idegen kultúrát, idegen barátot. Mert az idegen barátból könnyen lesz idegen szerető, s aki nem anyanyelvén vall először szerelmet, később nagy valószínűséggel választ az életre is más nemzet fiait közül társat magának. Ne áltassátok magatokat, hogy nektek ez így is menni fog. Nézzetek körül ismerőseitek között: vajon hány vegyesházasságból származtak magyar gyermekek, majd magyar unokák...?

Legyetek hűek szülőföldetekhez, a gyökerekhez, amelyek éltetnek benneteket! Olvassatok magyar könyveket, hallgassatok magyar zenét, ismerjétek a magyar történelmet! Legyetek büszkéek arra, hogy magyarok vagytok, mert ez tesz benneteket sajátossá, egyedivé, ez különböztet meg benneteket mindenki mástól ezen a világon!

PEDAGÓGUSOK, az ezer esztendő magyar oktatás legnemesebb örökségeinek hordozói: nagy elődeitekhez hasonlóan tekintsétek misszióknak, végtelen áldozattal járó hivatásnak munkátokat! Tudjuk, ezer teher van rajtatok. De muszáj az ezeregyediket is vállaitokra venni, muszáj még többet felmutatnotok, sokkal többet mint többségi társaitok, mert iskoláink is sokkal jobbak kell legyenek, mint a többségi nemzeté! A ti munkátok nem hivatalnok-munka: nem ismerhet pihenést, sem munkaidőt! Egyetlen felsőbb hatalom állhat meg előttetek, s ez az önmagatokkal szembeni igényesség, a

minőség követelménye! Legyetek példaképek: pontosabbak a legpontosabbaknál, fegyelmezettebbek a legfegyelmezettebbeknél! Legyetek igényesek – legfőképpen önmagatokkal szemben! Egyetlen tanóra sem maradhat el. Egyetlen lehetőség sem szabad kihagynotok, ami vonzóbbá, színvonalasabbá teheti iskolátokat. S egyetlen gyermek kezét sem szabad elengednetek – sőt keresnetek kell, meg kell fognotok a felétek nyújtott, vagy éppen tőletek elforduló, benneteket eltaszító gyermek- és felnőttkezeket.

Ne tanítani, hanem nevelni akarjatok! Ne szabadosságra, hanem a szabadsággal való élésre tanítsátok meg diákjaitokat! Legyetek befogadóak, nyitottak mindenre, ami érték, de alku nélkül elutasítóak a felszíniesség, az értéktelenség iránt! S mert ennek a magyarságában megrendült, öntudatában meggyengült, idegenhez hajló liliomszál-ifjúságnak szüksége van a nemzeti nevelésre, hát legyetek magyarok legfőképpen és mindenekelőtt!

Legyetek tökéletesek – mert nincs más választásotok! Nem ellenetek, hanem értetek is szól a kiáltó szó!

Nem köthetünk kompromisszumot. Nincsen semmi „de”. Öntudatos, kemény, erős és dacos, minőségi magyarokká kell lennünk! Egymásért felelős magyarokká.

Jelen kiáltvány megfogalmazását sok-sok vívódás kísérte, hogy kimondjuk-e azt, amit mindenki tud, de senki sem akar beszélni róla. A haldokló előtt kíméletességből gyakran elhallgatják betegségét. Mi azonban bízunk abban, hogy bár betegek vagyunk, képesek vagyunk a gyógyulásra. Képesek vagyunk arra, hogy összeszedjük magunkat, hogy megerősödjünk.

Ehhez azonban akarni kell. Túl kell lépni a fájdalmonkon, a magyarságunk vállalásával járó személyes és családi konfliktusokon. Nemet kell tudnunk mondani az idegen társnak, az idegen iskolának, az idegen közösség csábításának. Nemet kell tudnunk mondani a letargiának, a közömbösségnek, az igénytelenségnek.

S elvárjuk, sokszorosan elvárjuk értelmiségünkötől – lelkipásztoroktól, pedagógusoktól, vállalkozóktól, közéletünk fáklyavívóitól –, hogy mindezekben, mint egykor a falusi tanító, vagy kántor, hitet és bátorságot adó, az összetartásban is irányt mutató, biztos kapaszkodók legyenek mindannyiunk számára.

A fentiek alapján mi, jelen Kiáltvány aláírói, elsőrangú feladatnak tekintve az anyanyelvű oktatás és nemzeti nevelés minőségi javítását, vonzerejének növelését, kezdeményezzük egy **BÁNYAVIDÉKI CIVIL ISKOLASZÉK** létrehozását.

Az Iskolaszék feladata, hogy mint közösségünk élő lelkiismerete és érdekeinek megfogalmazója, öröködjön az oktatás minőségén, hatást gyakoroljon a bányavidéki magyar oktatási intézményekre, tagozatokra és csoportokra, stratégiákat dolgozzon ki, biztosítsa a párbeszédet és információcserét, s oktatási intézményeinkkel együttműködve egységes irányt, vonzó szellemiséget és színvonalat szabjon és alkalmazzon. Az Iskolaszék tagjainak legitimitását a mögöttük álló társadalmi szervezetek, oktatási, egyházi vagy világi intézmények biztosítják.

Kós Károly szavaival búcsúzva: az lesz a mienk, amit ki tudunk küzdeni magunknak. A bátraknak kiáltunk hát, a cselekedni akaróknak, a kötelességtudóknak, az előrenézőknek. Mert az Élet nem vár, az Élet rohan.

S hinni akarjuk, hogy nem leszünk pusztába kiáltó szó csupán...

2012. május 31-én

Tarbay Ede

Genezis

Ki volt köztünk a prédikátor,
ki a Biblia-fordító,
a nyughatatlan,
mindig -úton vándor,
ki a másokért lázadó,
ki volt a földre
szőlőre éhes
s a foglalást
ki vitte véghez -
Kiket láthatok önmagamban
mikor tükörbe nézek?

Mi ad erőt az agynak,
kéznek,
s mi bontja le már másnap reggel
azt, amit estig
építetek hitemmel,
s ki ad hitet,
hogy kezdjem újra,
soha és semmin
nem okulva
a névtelen végtelenben?

És van-e még bennem
belőlük annyi,
ne tudjam soha
megtagadni
azt, aki vagyok,
voltam,
s lesz-e a a továbbra szélesedő sorban,
akire fogok
- ha lehet majd -
visszanézni,
amit megint a végtelenben
próbálok
megidézni,
és látni is,
ha látnom adatik,
mikor a teljes önmagam
lebontatik
lélekig,
anyagig?

Nekimennek a MOGYE góréinak

Ha most nem sikerül kiharcolni a magyar vonal létrehozását a MOGYÉ-n, el fog tűnni a magyar nyelvű oktatás az orvosin. Hogy ez ne így történjen, Hantz Péter nemzetközi sajtóbotránnal kecsegtet, a rendőrség plágiumügyben nyomoz, a motorosok benzingőzt pufogatnak, Kincses Előd fellebbezésre készül. Elég lesz?

Közel kétórásra sikeredett a 23. Bálványosi Nyári Szabadegyetem és Diáktábor mondhatni utolsó panelbeszélgetése, melyre július 23-n került sor *Merre tovább MOGYE?* címmel. A két román meghívott, **Leonard Azamfirei** rektor és **Catalin Moise Dogar**, a Marosvásárhelyi Egyetemisták Ligájának elnöke nem jött el. A szervezők nem közölték, mennyire forszírozták a meghívást. Így a román oldal, vagyis a magyar vonal létrehozásának ellenzői nem mondhatták el álláspontjukat, pedig igazából emiatt (is) ültünk be a Kós Károly sátorba a zárónapon. A jelenlévők viszont kárpótoltak.

Lecsúszott az egyetem a botrányokban

Kezdeként **Brassai Attila** orvosprofesszor, a Bolyai Kezdeményező Bizottság elnöke azzal sokkolt, hogy az utóbbi hónapok botrányai közepette a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem a legújabb román egyetemi rangsorolás szerint **B kategóriássá csúszott vissza. Olyan egyetemek előzték meg, mint a konstancai vagy craiovai orvosi.**



*Brassai Attila a tusványosi panelbeszélgetésen
Fotók: Szabó Tünde / manna.ro*

„Ezelőtt 30 évvel még viccnek is rosszul hangzott a feltételezés, hogy valamikor magasabb szinten lesznek, mint a vásárhelyi”, mondta. Ennek hatását máris érzi a MOGYE: a minisztérium szabja meg, hány diákot vehetnek fel az angol tagozatra (az A kategóriás egyetemek maguk döntenek a létszámról), lefokozták oktatói intézménnyé, a kutatási lehetőségeket és ezáltal a PhD-képzést olyan egyetemeknek adták át, mint az A kategóriás kolozsvári, jászvásári és bukaresti.

„Ezért az egyetem vezetősége által fenntartott rendszer a hibás, melyben az oktatói utánpótlás legfontosabb szempontja a sógorkomaság, és nem a kompetencia. Ma az oktatói keret csupán 65 százaléka betöltött. Hogy miért? Mert nem dobják piacra, nem hirdetik meg az állásokat. Valakinek a valakijét várják, hogy odaérjen. Ő lesz a hivatalos jelölt, neki hirdetik meg az állást, mellyel szemben természetesen lehet jelentkezni, ha valaki nagyon hülye, és ki akar dobni egy

adag időt és pénzt az ablakon. A tapasztalat ugyanis az mutatja, hogy a hivatalos jelölt mindig befut, hiszen az állás tíz évig őt várta”, mutatott rá az orvosprofesszor.

A sógorkomaság azért alakulhatott ki, mert minden tanészék vagy klinikavezető maga dönti el, ki lesz az utánpótlás. Hogy az egyetem szenátusa, vezetősége ennyire ellenzi a magyar vonal létrehozását, holott a tanügyi törvény írja ezt elő, Brassai szerint nem elsősorban a nacionalizmusból fakad, hanem abból, hogy az érintettek féltik a hatalmukat.

„Mert ha X klinikára kénytelenek magyar oktatót felvenni, aki ott dolgozik, operál, akkor természetesen nem a főnök, a helyi atyaisten dönti el, ki dolgozik a keze alatt”, folytatta. Azaz az úgynevezett kívülről érkező munkatárs nem lesz olyan könnyen kontrollálható. Ez pedig azért kényes kérdés, mert nem mindegy, ki mennyit kap, és az oszlik-e vagy sem.

Hantz Péter, a Bolyai Kezdeményező Bizottság alelnökének tájékoztatása szerint Leonard Azamfirei rektor fizetése ötezer euró fölött van, Klara Brînzaniuc rektorhelyettesé pedig négyezer körül mozog. Ha megalakulnának a főtanészékek, a zsíros állások valószínűleg veszélybe kerülnének.

Jelenleg az MOGYE-n oktató tanároknak mindössze 28,5 százaléka magyar, holott az utóbbi években nőtt a magyar diákok létszáma és részaránya. „A licenszvizsgán, aztán a rezidensvizsgán a magyarok szinte ugyanolyan jól teljesítenek, mint a románok. Amikor a rezidensvizsga után nem sokkal meghirdetik a tanársegédi állásokat, hirtelen bekövetkezik a tömeges elhülyülés, az arány már nem fele-fele, hanem három az egyhez, vagy négy az egyhez a románok javára”, vázolta Brassai orvosprofesszor.

A súlyos oktatóhiányt a magyar vonalon

be lehetne tömni négy magyarországi orvosi egyetem segítségével, mely a MOGYE-ügy kirobbanása óta folyamatosan támogatásáról biztosítja az oktatókat. Intézményes együttműködést ajánlottak fel a MOGYE számára, de csak abban az esetben, ha létrejön az önálló magyar oktatási vonal.

Az együttműködés a tudományos kutatás megerősítésében is jól fogna a MOGYE számára, hiszen többek között ennek hiánya miatt fokozták le az egyetemet. Brassai szerint legalább 80 év, amíg a MOGYE önerőből felzárkózik az elit egyetemek szintjére, ami a tudományos kutatást illeti.

A MOGYE a B kategóriában is az utolsó helyek egyikén áll, a fogászati fakultás átcuszott a C kategóriába, tehát van miért pedálozni. Az egyik megoldás az lenne, ha más intézménnyel együttműködve fejlesztenék a kutatómunkát. Ehhez több száz kutatói ösztöndíjas kellene, akik például ázsiai, nyugat-európai és amerikai egyetemeken tanulnának, viszont úgy tűnik, a jelentős külföldi egyetemek a magyarországiakon kívül nem verekednek azért, hogy a MOGYÉ-val együttműködjenek.

„A magyar tagozat létrehozása jelentősen felfuttatná a kö-

zös egyetemet is”, mondta Brassai. Az orvosprofesszor azzal zárta gondolatait, hogy ha most nem sikerül kiharcolni az önálló magyar vonalat, később hiába történik meg, mert nem lesz kivel feltölteni.

Mivel a politikai megoldás dugába dőlt, névleg ebbe bukott bele az Ungureanu-kormány, az önálló kar létrehozását előíró kormányhatározat végrehajtását pedig felfüggesztette a bíróság, marad a jogi út. Brassai itt jegyezte meg, európai unikum, hogy egy kormány abba bukjon bele, hogy megpróbálja betartatni az ország törvényeit. „Az Egyesült Államok a korlátlan lehetőségek, Románia a korlátlan lehetetlenségek országa. Japán a mosoly országa, Románia kész röhej”, csattantak a hozzászólások a közönségből.

Kincses Előd hozzászólásában röviden vázolta, hol tart most az a közigazgatási per, melyet a Romániai Magyar Orvos és Gyógyszerész Képzésért Egyesület ügyvédjeként ő indított el. A következő tárgyalás az ügyben szeptember nyolcadikán lesz a Maros megyei törvényszéken.



Kincses Előd és Szilágyi Zsolt

„Nem tudom, hogyan fog dönteni a törvényszék, mert jogilag abszolút igazunk van. Amennyiben a törvényszék nem hoz megfelelő döntést, fellebbezni kell. Ezt elméletileg a marosvásárhelyi táblabíróság tárgyalja. Oda kellene hatni és elintézni, hogy a fellebbezést más táblabíróság tárgyalja”, mondta Kincses, aki szerint az egyetlen járható út az igazságszolgáltatás.

Hantz Péter, a Bolyai Kezdeményező Bizottság alelnöke szerint viszont nem ez a sikeres út. „Románia nem jogállam. Úgy látom, hogy leginkább az fáj a román politikai és akadémiai vezetésnek, feltéve ha kellően rájuk ég, ha a külföldi sajtó rájuk száll.

A Bolyai Kezdeményező Bizottság jelenleg a legtöbb forrását arra fordítja, hogy a nemzetközi sajtó rámozduljon egyes egyetemi vezetők plagizálási ügyére.

Az eddigi jelek szerint a siker jóval nagyobb lesz annál, mint amit egyáltalán reméltem. Olyan nemzetközi sajtóbotrány lesz, mely nem csak a MOGYÉ-ra fog ráégni, hanem a boszorkányra, Ecaterina Andronescu is”, magyarázta Hantz hozzászólásában. Hozzátette, ez akár két héten belül is bekövetkezhet, de az is megtörténhet, hogy két hónapig kell várni arra, hogy elinduljon a lavina.

Hogy milyen plágiumügyről is van szó, hosszasan ecsetelte. Eszerint az egyetem nyugdíjas és jelenlegi tanárai hónapokkal ezelőtt felhívták a figyelmét arra, hogy az egyetem azon vezetői, akik a leghevesebben ellenzik a magyar vonal létre-

hozását (Constantin Copotoiu, Leonard Azamfirei, Klara Brinzaniuc), követték el a legdurvább plágium bűncselekményeket. A plagizálást Romániában törvény bünteti.

Hantz kapcsolatba lépett az eredeti cikkek szerzőivel, akik írásban megerősítették a plagizálás tényét. Január tizedikén küldte el az első levelét az oktatási minisztériumnak, amelyre semmilyen válasz nem érkezett. Február tizedikén még egyszer elküldte a levelet, de nem csak emailen, hanem Svájból express ajánlott levéllel a teljes dokumentációt. Erre sem jött válasz.

A dossziét végül Kötő József képviselő vitte be személyesen a miniszterhez. Ekkor már dérrrel-dúrral ugyan, de kénytelenek voltak iktatni, és onnan már nem volt visszaút. Március tizenkettedikén, egy nappal a harminc napos határidő lejárta előtt kapta meg a paksamétát a még régi összetételű Országos Etikai Bizottság. A bizottságnak kilencven nap áll rendelkezésére, hogy egy beadványra válaszoljon.

Hantz a bizottság több tagjával beszélt, akik elmondták, hogy a jelentést körülbelül a nyolcvanadik napon elkészítették. „Ennek tartalma titkos, de annyit elárultak, komoly szankciókat javasoltak a jelentésben. Egy nappal azelőtt, hogy a jelentést nyilvánosságra hozták volna, a bizottsági tagokat kirúgták. Jött egy új bizottság, mely elnapolta az ügy tárgyalását, a minisztérium pedig szokatlan módon nem csak a jelentést kérte be láttamozásra, hanem az egész dossziét átnézésre és esetleg átírásra. Azóta is nézik, és írják.

Mivel 90 nap után nem válaszolt az új összetételű Országos Etikai Bizottság, ügyvédem révén küldtünk nekik egy felszólítást. A felszólításra 30 napon belül válaszolniuk kell, a határidő ma (szombaton, szerk. megj.) járt le. Emiatt be fogjuk perelni az etikai bizottságot”, folytatta Hantz. „Az orvosi egyetem vezetői számomra érthetetlen okból az ARACIS-nak küldtek magyarázkodó leveleket, az ARACIS ezeket a leveleket rögtön továbbküldte nekem. Lehet ezekben gyönyörködni a www.bolyai.eu oldalon”.



Hallgatóság

Copotoiu például azzal hárított, hogy nem is tudta, hogy a neve bekerült a plagizált tudományos cikkbe, holott a kutatást végző csapat vezetőjeként tüntették fel a nevét, a szerző pedig az ő doktorandusza. Ráadásul a cikket egy évvel korábban is bemutatták egy tudományos konferencián, melynek Copotoiu volt az elnöke.

„Arról sem tudott állítólag, hogy ez a cikk megjelent abban a folyóiratban, melynek felesége a főszerkesztője. A felesége

pedig az előző lapszámban írt egy cikket a plágium felettébb káros voltáról”, ecsetelte a BKB alelnöke.

„Brînzaniuc Klara kicsit régimódi stílusban a teljes pályás letámadást választotta, kikérte magának a plágiumvádakat, és megfenyegetett, hogy be fog perelni. Erre úgy válaszoltam, hogy beszereztem az eredeti cikk még egy szerzőjétől egy újabb plágiumnyilatkozatot, és beküldtem az Országos Etikai Bizottsághoz”.

Hantz Leonard Azamfirei-t sem kímélte: „Büntetőfeljelentést tettem Leonard Azamfirei mákvirág rektor úr ellen, mert Romániában a plágium bűncselekménynek számít. Legnagyobb meglepetésemre szabadságom első napján várt egy rendőrségi idézés Kolozsváron, a rendőrségen viszont ért néhány kellemes meglepetés. Annál többet, hogy a rendőrség is

belekezdett a nyomozásba, nem árulhatok el a nyomozás érdekében”.

Hantz biztosította a jelenlévőket, hogy a vezetőség többi tagja sem ússza meg szárazon, ellenük is feljelentés készül. Azzal zárta, reméli, hogy a plágiumügyekben kirobbanni készülő nemzetközi sajtóbotrány elég erős lesz ahhoz, hogy végre megoldás szülessen a jelenlegi helyzetre.

Hogy mindez elég lesz-e a harcedzett MOGYE szenátusának és vezetőségének, hamarosan kiderül. De addig is szeptember 12-14-én közel négyszáz motoros érkezik Marosvásárhelyre, hogy tüntessen a magyar vonal mellett. Mindenki csatlakozhat a menethez, aki szeretne egyet pufogni.

(Forrás: manna.ro)

Nánó Csaba

Jó éjszakát, Románia!

Nem a nyugalom országa ez. És nem a becsületé. Nem a szorgalomé és nem a tudásé. Soha nem menekültem kisebbségi létem elől, de egyre erősebben kínoz a kérdés: miért? Ha megkér fiatal barátom, egyetlen okot mondjak, ami maradásra késztet, elfordulok és hallgatok. Negyven éve csak a remény éltet bennünket: hogy itt és most álljuk még a sarat. Ám az életünk véges. Látom generációm legjobbjait kihalni körülöttem, és megint megkérdelem: miért? Nincs válasza sem Istennek, sem embernek. Nincs eredménye a kiáltásnak és a hallgatásnak. Mellettem nevet a friss házaspár, és nem tudom nyugodt lélekkel azt mondani neki: itt az időtök, vigadjatok, mert lesz még szülő, lesz még lágy kenyér. Nem akarok zsák-bamacskát árulni egy hazug világban.

Június 27-én este, amikor a miniszterelnök kijelentette, hogy a könyöke sem fáj az alkotmánybírák határozata miatt, Romániában lezárult – talán csak időlegesen – a jogállam című fejezet. Egyszeriben megszűnt annak az intézménynek a súlya, amely a jog érvényesítését hivatott ellenőrizni, és amelynél elméletileg csak a Jóisten van magasabban.

De új fejezet is kezdődött: a fénymásolóval a zsebben, ürességgel a fejben, késsel a fogak között című.

Félelmetes, ördögi terv életbeléptetésének vagyunk szemtanúi: a kormányfő plágiumügyét vizsgáló bizottságot ülészése közben oszlatják fel, mielőtt még döntést hozhatna. Victor Ponta kormánya – minden szabályt felrúgva – eltávolítja a törvényhozás két házának elnökét, majd kirúgja a számára kényelmetlen nép ügyvédjét, az egyetlen, aki megkérdőjelezhet egy kormányrendeletet. Kitalált ürügyek alapján – aminek semmi köze az alkotmányba foglaltakhoz – kezdeményezik az államelnök felfüggesztését. Megszüntetik az alkotmánybíróság ezzel kapcsolatos ellenőrzési jogát. A Hivatalos Közlönyt saját hatáskörébe vonja a kormány, faliújságot csinálva belőle, ahol – akár a mesékben – az este kitalált kormányrendeletek reggelre már leírva is megjelennek. Arra törekednek, hogy leváltsák az alkotmánybíróság tagjait, és a maguk képére alakítsák a testületet. A köztvé és –rádió vezetőit kirúgják. A törvényeket saját kényükre alkotják, vagy áthágják azokat, utána pedig változtatnak rajtuk, káoszba lökve az országot. Mindeközben a külügyminiszter – egyetemi professzor, főintellektuel – úgy hazudik, mint a vízfolyás, csak hogy megvédje kenyéradóit. Remélhetőleg saját diákjai köpik majd szembe. És nem maradt ki a buliból az

élő kövületként megkapaszkodni próbáló magyar csendes-társ sem.

A felsoroltak fényében újabb fejezet – a demokrácia nevezetű – kezd a végére érni. Vagy legalábbis teljes bénultságban vegetál.

Európa szempontjából az ország az oldalon kívül került. A sokat emlegetett néppel két hónapja senki sem törődik. A botrányok miatt az euró hatalmasat ugrott, ami a nyomor elmélyülését vetíti előre. A külföld figyelmeztet: ami önöknél van, az nem Európa. Amit ők eddig valamiért nem is akartak tudni: nem is volt soha. A náciizmus kezdeteihez kezdik hasonlítani a Romániában történeteket – joggal.

Még nem érkezett el a barna ingesek ideje, de ránk köszöntöttek a nagy mellényűek napjai. Mert bizony az arrogancia, az önkény, a kapzsiság, a gátlástalanság vezeti az országot. Újszerű, fehérgalléros maffia van kialakulóban. A keresztpák pedig még nagyon fiatalok. A kormányfő és klikkje jubilál: a munkakerülő – a parlament üléseinek egy százalékán vett részt! – vidéki tanárt sikerült az állam legmagasabb tisztségébe juttatni.

Jó éjszakát, Románia!

Erdélyi Napló, 2012. július 12.



Thorma János: Tavasz Nagybanán

Autonómiáról, Trianon-revízióról az EMI – táborban

A Borzonton zajló VIII. EMI-táborban csaknem minden előadáson, beszélgetésen hangsúlyosan terítékre került az autonómia kérdése, de latolgatták Trianon-revíziójának esélyeit is. A számos felszólaló kijelentései közül szemlélünk.

A Székely Nemzeti Tanács először jelentkezett az EMI-táborban önálló sátorral. Az Autonómia Sátorban sorra került beszélgetések központi témája természetesen a székelyföldi önrendelkezés volt.

Pénteken **Dabis Attila** politológus, **Ferencz Csaba**, az SZNT Állandó Bizottságának tagja, valamint a gyergyószéki SZNT részéről **Árus Zsolt** fejtette ki megfigyeléseit a kérdésben. A kiindulópont a dél-tiroli németek autonómiája volt.

A beszélgetés során kiderült, hogy mint működő modell, ideális lenne, de a kivitelezés, az oda való eljutás Székelyföldön aligha alkalmazható, hiszen teljesen más a politikai kontextus. Ugyanazok a politikai lépések, amelyek sikeresek voltak Dél-Tirol esetében, itt nem valószínű, hogy működ-
nének.

Az észak-olaszországi minta így lényegében csak abban a tekintetben lenne jó Székelyföldön, hogy rá lehetne mutatni, az autonómia nemcsak a székelységnek lenne hasznos, hanem az itt élő románságnak, sőt az egész Romániának, hiszen az elnyomott, kirabolt Dél-Tirol az önrendelkezés megszerzése után hatalmas gazdasági fejlődésen ment át, aminek mindenki hasznát látja.

A beszélgetésen felvetődött, hogy ugyan az SZNT nem hivatalos népszavazásán a megkérdezettek óriási többsége igennel válaszolt arra, hogy szeretne-e székelyföldi autonómiát, de hogy ez konkrétan mit jelent, miért lenne jó, arról nagyon kevés embernek van fogalma, a többség csak annyit tud, hogy "kevésbé függünk Bukaresttől". Az SZNT vezetői számára is kérdés, hogy mikor jöhet létre a székely autonómia, de addig is célként határozták meg: tudatosítani az emberekben, mit jelent a fogalom.

Balczó: támogatnánk, de mit is?

Meglepő kijelentést tett autonómiakérdésben Balczó Zoltán, a Magyar Országgyűlés jobbikos alelnöke. Kifejtette, számukra sohasem volt kétséges, hogy a magyarországiaknak kötelességük kiállni a határon túli magyarok önrendelkezésének érdekében. Hozzátette, úgy tudta, hogy az SZNT által megfogalmazott autonómiastatutum egy olyan dokumentum, amelyet minden székelyföldi érvényesíteni akar, hiszen annak szövege tartalmazza mindazokat a törekvéseket, amelyek a székelyföldi önrendelkezést jelentik. Nemrégiben azonban, egy erdélyi politikusokkal és más közéleti személyiségekkel sorra került találkozón azzal szembesült, hogy beszélnek ugyan róla, de igazából senkinek sincsenek tiszta elképzelései arról, konkrétan mit kellene tenniük az autonómia megszerzéséért. Ily módon a magyar politikum sem tudhatja, hogy mi mellett is álljon ki - derült ki Balczó Zoltán szavaiból.

Autonómia helyett revíziót!

A hallgatóság soraiból vetették fel a kérdést, hogy miért az autonómiáról beszélünk, miért nem inkább Trianon revíziójáról. Balczó Zoltán kifejtette, a jelenlegi világpolitikai kontextusban semmiféle lehetőség nincs a revízióra. Hozzátette, vannak ugyan, akik szerint arra hivatkozva, hogy az egyezményt aláíró országok már nem is léteznek, érdemes volna jogi úton érni el ennek felülvizsgálatát, de ő úgy látja, ennek sikerére nincs reális kilátás.

Teljesen más hangot ütött meg **Kőszegi Zoltán**, a Fidesz parlamenti képviselője. Kijelentette, ha a Fidesz tovább tud erősödni, és sikerül Magyarországot egy gazdasági, illetve más tekintetben is erős országgá tenni, akkor hivatalosan is fel lehet vetni a revízió kérdését. A fideszes politikus megfigyelése szerint erre már akár nyolc év múlva is sor kerülhet.

(Székelyhon.ro)

Államférfiak a trianoni béke-parancsról:

Tomás Garrigue Masaryk, Csehszlovákia első elnöke „Választanunk kellett Csehszlovákia megteremtése vagy a népszavazás között.”

Lord Viscount Rothermere, a Daily Mail kiadója és főszerkesztője, 1927. június 21-i számában megjelent (Magyarország helye a nap alatt - Hungary's Place in the Sun) című cikkében a következőket írta: „Két fiam esett el a háborúban. Nemes eszméért áldozták az életüket és nem azért, hogy e dicső nemzettel ilyen igazságtalanul elbánjanak. Addig nem lesz nyugalom Európában, amíg revízió alá nem veszik a galád és ostoba trianoni szerződést.”

Francesco Nitti, olasz miniszterelnök, 1924 szeptemberében: „Trianonban egy országot sem tettek tönkre gonoszabbul, mint Magyarországot. De ezt az országot lélekben erős emberek lakják, akik nem nyugosznak bele hazájuk rombolásába. Magyarország megcsonkítása annyira becstelen, hogy

senki nem vállalja érte a felelősséget. Mindenki úgy tesz, mintha nem tudna róla, mindenki szemérmesen hallgat. A népek önrendelkezési jogára való hivatkozás csak hazug formula... a leggonoszabb módon visszaéltek a győzelemmel... Nincsen olyan francia, angol vagy olasz, aki elfogadná hazája számára azokat a feltételeket, amelyeket Magyarországra kényszerítettek...”

Herbert Henry Asquith, aki 8 évig volt angol miniszterelnök, 1925-ben: „Ez a béke nem államférfiak munkája, hanem súlyos és végzetes tévedések eredménye.”

Artur Neville Chamberlain, angol miniszterelnök: „A trianoni szerződés eredménye Európában nem béke, hanem az új háborútól való félelem.”

Stanley Baldwin, angol miniszterelnök: „Európa békéje a trianoni békeszerződés napján szűnt meg.”

Lloyd George, angol miniszterelnök, 1929. október 7-én mondott beszédében: „Az egész dokumentáció, melyet szövetségeseink a békétárgyaláson rendelkezésünkre bocsátottak, csaló és hazug volt.”

Kövér László: Nyugodtan alszom

„Teljes államreformot hajtottunk végre”

Ha a Békemenet a rendszerváltozás hajnalán vonul végig, sok minden egészen máshogy alakul – mondta Kövér László, aki az RMDSZ és a Most-híd egyes politikusairól megjegyezte: a helytartó szerepét töltik be a tűzhelyzetben lévő magyar kisebbség körében Kövér Lászlót fárasztja a különféle nagyhatalmak folyamatos kioktatása, az őt kritizáló Elie Wieselnek, a Nobel-békedíj tulajdonosának pedig azt üzeni: vele ellentétben az ő száját soha semmilyen népcsoport vonatkozásában nem hagyta el olyan mondat, hogy a lelkében a gyűlöletnek mindig helyet kell hagyni. A Magyar Országgyűlés és a Fidesz választmányának elnöke a Magyar Hírlapnak adott interjújában arról is beszélt, hogy nem ért egyet Németh Zsolt államtitkárral, aki együttműködésre törekszik az RMDSZ-szel. Kövér László elismeri, hogy a januári békemenet csattanós válasz volt az Orbán Viktor ellen puccsot fontolgató köröknek.

– Most akkor önök nézik tényleg az antiszemita provokációt, ahogyan azt az ötven amerikai képviselő állította, vagy az USA kormánya, amely nem zárhatja be a magyar nyelven uszító, de ott székelő újnnyilas portált, miként azt Orbán Viktor írta válaszul?

– Egy közép-európai kis nemzet tagjaként egy kicsit fárasztó már elviselni a nagyhatalmak különböző személyiségeinek folyamatos kioktatását. Huszonkét éve megy ez, előtte pedig egy másik hatalom vezetői oktattak ki bennünket állandóan. Igaz, hogy egy kicsit más módszerekkel, de a hozzáállás, a mentalitás nem nagyon változott. Nem kellene rajtunk számon kérni azt, ami az Egyesült Államok liberális rendszerében nyomokban sem lelhető fel. Mi például tiltjuk a kommunista és náci diktatúrák bűneinek tagadását, amíg ott bárki bármit mondhat. Megjegyzem, az anonim internet lehetősége világszerte kiiktatta a közlő felelősségét, így a józan erkölcs is kiveszőben van. Senki nem felelős azért, amit ír, s ez nagyon sok emberből a csöcseléköszönt hozza ki. Ez a folyamat iszonyatosan rombolja a civilizációnkat és a több ezer éves értékeinket. Magyarországon a baloldalnak hosszú ideig csak egy Szabó Albert és egy Bácsfi Diána nevű operett-náci futtatására tellett, mára azonban – köszönhetően az országot gazdasági, szociális és erkölcsi válságba juttató kormányzásuknak – megváltozott a helyzet: valóban bent ül a parlamentben egy radikális párt, nem is csekély támogatottsággal, s e párt jó néhány megnyilatkozása igenis megérdemli a szélsőséges jelzőt. Valóban vannak itthon is a tömegkommunikáció említett átalakulásából adódóan olyan internetes fórumok, ahol nyílt antiszemita, náci uszítás folyik. Hozzáteszem, hogy a miniszterelnök teljesen pontosan idézte fel az amerikai képviselőknél, hogy mi ezeken a fórumokon „zsideszesek”, „zsidóbérencek” vagyunk. Ha számításba vesszük, hogy a kommunista diktatúra örököseinek szitokáradatában meg nyilasok, akkor alighanem jó helyen állunk.

– Önt nemkívánatos személlyé nyilvánították Izraelben, ez elég radikális és barátságtalan lépés.

– Ez ebben a formában nem történt meg, ha megtörtént volna, meglehetősen súlyos lépés lett volna. Maradjunk annyiban, hogy a jeruzsálemi Wallenberg-megemlékezésen – miután én hivatalosan lemondtam az utazást – a magyarországi Wallenberg-emlékév fővédnöke, Áder János köztársasági elnök úr lesz jelen a képviselőnkben.

– Elie Wiesel is önt oktatta ki. Akárhogy is nézzük, egyesek szemében most ön a kormány antiszemita.

– Mióta a posztkommunista baloldal kénytelen elviselni, hogy szabad választásokat lehet tartani Magyarországon, s a



polgári pártok pedig néha arra az arcátlanságra vete-mednek, hogy ezeket megnyerik, azóta ez minden jobboldali kormánnyal megtörtént, és meg is fog történni. Antall József kormányával szemben ez a hecckampány

éppen úgy lezajlott, ahogy az első Orbán-kormánnyal szemben is. Ürügy volt és lesz is. Ha Csurka ment az MDF-ből, még ott maradt Kónya Imre vagy Lezsák Sándor. Nem örülök neki, hogy a Fidesz politikusai közül éppen én vagyok a támadások látszólagos középpontjában, de nyugodtan alszom, mert tudom, minden engem ért minősítés igazságtalan és méltánytalan. Ami pedig a Nobel-békedíj tulajdonosát illeti, vele ellentétben az én számat soha semmilyen népcsoport vonatkozásában nem hagyta el olyan mondat, hogy a lelkemben helyet kell hagyni a gyűlöletnek. Ebben a vitában ugyanakkor a mi részünkről csak a türelemnek és a megértésnek van helye, minden más csak a gyűlöletet szítaná.

– Az RMDSZ múlt hét végi „kisparlamenti”-t az indítványozták a párt egyes vezetői, hogy élve az unió adta lehetőségekkel, induljanak el a következő magyarországi választásokon, mintegy fricskát nyomva az ön orrára, amiért beavatkozott az erdélyi helyhatósági választásba. Elképzelhetőnek tartja, hogy azok a határon túli magyarok, akik a Fidesz–KDNP-kormány jóvoltából kaptak állampolgárságot, egy RMDSZ-klónt szavazzanak be a budapesti Országgyűlésbe?

– Ez egy komolytalan ötlet.

– A Népszabadság két címlapot szánt rá.

– Attól komolyabb lesz? Különbözik meg minek nekik még egy magyarországi párt? Az RMDSZ vezetése nagyon régóta az MSZP-vel ápolja a legszorosabb kapcsolatot, amiben persze nincs semmi meglepő, hiszen mindkét párt ugyanolyan bolsevik gyökerekből táplálkozik, az erkölceik, mentalitásuk és érdekeik is közösek. Mindkét párt „küivéről” vezérelt, s mindkettő azon dolgozik, hogy az erdélyi magyarság számára Budapest megszűnjön orientációs pont lenni. Az RMDSZ vezérkara alig több mint három évvel a 2004. december 5-i népszavazás után szemrebbenés nélkül elfogadta annak a Gyurcsány Ferencnek a támogatását, aki az általa vezérelt uszító kampánnyal a nemzetárulás minősített esetét valósította meg.

– Azt sejtjük a szavaiból, hogy nem igazán ért egyet Németh Zsolt külügyi államtitkárral. Ő a napokban azt mondta, hogy „a

magyar kormány kész a korábban okozott sérelmek meghaladására, s együttműködésre törekszik a Most-Híddal és az RMDSZ-szel”.

– A kormánynak van egy világos irányvonala, és lehet, hogy lemaradtam egy brosúrával, de nem úgy tudom, hogy ez a hivatalos álláspontunk. Egyébként meg mit is kéne meghaladni? Az RMDSZ az erdélyi magyarság legitim képviselője, és mint ilyen a mindenkor magyar kormány kapcsolatát tart fenn. A magyar kormány nincs abban a helyzetben, hogy bármiféle – úgymond – sérelmeket számon tartson vagy meghaladjon. A kormány a nemzetpolitikai céljainak megvalósításához partnereket és szövetségeseket keres, és ezekkel érzelmek nélkül együttműködik. Más kérdés, hogy mint a Baltikumtól a Balkánig terjedő posztsovjet térség leghosszabb időt kormányon töltött pártjának, azaz az RMDSZ-nek a román politikai elithez sikeresen integrálódott „főtisztjei” felelősek az erdélyi magyarság drámai fogyásáért, gazdasági és társadalmi elszűrtetéséért és politikai jogainak folyamatos kétségbe vonásáért, megnyirbálásáért, az autonómia célkitűzésének elsikkasztásáért. Ami pedig Bugárékat illeti: a Most az a szlovák párt, amely sajátos érdeklődést mutat a magyarkérdés iránt.

– *A Frankfurter Allgemeine Zeitung publicistája szerint Victor Ponta és személy szerint ön nagyon sokat ártott a kiváló román–magyar viszonyoknak és a magyar kisebbségnek. Azt is írják, hogy a budapesti nemzetpolitikában hiányzik egy kormányzó kéz, aminek a Külügyminisztériumban lenne a helye. Nem lehet, hogy Németh Zsolt, illetve ön és Semjén Zsolt esetében csak a jó rendőr–rossz rendőr módszer tudatos alkalmazásáról van szó?*

– Mindenkinél el kell döntenie itt is, Erdélyben is, a Felvidéken is, hogy mit vall. Azt, amit a magyar alaptörvény és a nemzeti összetartozás törvénye, amely világosan rögzíti, hogy a magyar nemzet különböző országok fennhatósága alatt áll, de szerves egységet alkot? Vagy azt, amit egyes – egyébként a Fidesz-kormány intézményeiben is fellelhető – politológusok, történészek írnak, hogy a magyar nemzet „szétfejlődést” mutat? Aki az utóbbit képviseli, ideológiát nyújt a magyar nemzet egységének szétszabdalásához, s ennek a gondolatnak egyenes következménye, hogy „Budapest ne szóljon bele” a határon túli magyar politikába és viszont. „Felejtük végre el a múltat” és egymást! Köntörfalazás helyett színt kell vallani, nem mellébeszélni. Az elszakított nemzetrészek politikusaik egy része az otthoni pozíciószerezés, a csip-csup alkuk és előnyök oltárán feláldozta a nemzet stratégiai céljait és egységét. Ők a kinti megbízóik érdekét képviselve a helytartó szerepét töltik be a túszerkezetben lévő magyar kisebbség körében. Éppen, hogy ők alakítják a „jó rendőrt”, aki rávezeti a foglyokat arra, hogyan viselkedjenek, hogy a „rossz rendőrök” ne bántásák őket olyan nagyon. Ne akarjanak például a rendőrökkel egyenjogúak, azaz szabadok lenni. S hálából a „jó rendőrök” a „rosszaktól” néha kapnak egy-két újabb csillagot a váll-lapjukra.

– *Eltemetik-e valaha Nyirő Józsefet a szülőföldjén, vagy majd itt adjuk meg a végtisztességet a pesti Nemzeti Sírkertben?*

– A kérdés is furcsán hangzik. Még az elítélteknek, politikai kivégzetteknek, háborús bűnösöknek is jár a temetés joga. Nem ismerek olyan szabályt, még Romániában sem, ami alapján ezt megtagadhatnák. Tehát Nyirőnek akkor is joga lenne a végakarátának megfelelő helyen nyugodni, továbbá az ő hamvai feletti jogokat gyakorló Magyar Országgyűlés-

nek akkor is joga lenne őt oda temetni, ahova csak akarja, ha Nyirőről mindaz igaz lenne, amit róla hazudnak. Egyébként a problémamentes előzmények alapján hogyan gondolhattuk volna, hogy az új román kormány Bunta Levente udvarhelyi RMDSZ-es polgármester közreműködésével gáncsot vet, miközben Erdélyben utcák, terek viselik Nyirő nevét, és még a Ceausescu-rezsim is nyugdíjat folyósított az özvegyének. Nyirő műveiből az emberszeretet árad, ezért tiszteljük őt, nem másért. A temetésről jelenleg még semmit nem tudunk. Izgatottan várjuk, hogy a polgármester úrnak sikerül-e hibátlanul kitöltenie egy tenyérnyi űrlapot.

– *Miért kellett huszonkét évet várni rá, hogy elvegyék a kommunista funkcionáriusok kiemelt nyugdíját?*

– Nem ilyen egyszerű a kérdés. Az Antall-kormány egyszer már elrendezte ezt, de érdekes momentum a rendszerváltozásnak, hogy Horn Gyula kormánya csendben visszacsinálta a döntést. Kétségtelenül megszavazhattuk volna hamarabb is ezt a jogszabályt, de mentségünkre szolgáljon, hogy két év alatt több mint négyszáz törvényt fogadtunk el. Volt dolgunk ezenkívül is bőven.

– *Ön szerint győzelemmel, fegyverletétellel vagy ügyes békekötéssel ért véget a gazdasági szabadságharc?*

– Ha az IMF-tárgyalások küszöbönálló megkezdésére gondolnak, akkor se egyik, se másik. Mi egyébként sem különböző nemzetközi szervezeteket akarunk legyőzni, hanem a bennünket illető szuverenitásunkat szeretnénk megőrizni, illetve visszaszerezni. Osztom a miniszterelnök úr pozitív véleményét Matolcsy György munkájáról, még akkor is, ha olvasom a különféle jobboldalinak számító elemzők kritikus tanácsait, például az önök lapjában. Ők ugyanis éppen azt ajánlják, amit a másik oldalon egyértelműbben és köntörfalazás nélkül, hogy nem kell itt új dolgokat kitalálni, hanem a jól kipróbált úton kell haladni. Csakhogy nem lehet egyszerre két ellenkező irányba vágató lovat megülni. A „jól kipróbált”, az úgynevezett realitások kockaköveivel kirakott út oda vezetett, ahova 2010-re kilyukadtunk. Mi egészen mást teszünk. A kormány a középrétegeket hozza kedvezőbb helyzetbe, hogy azok ne veszítsék el az adófizető képességüket, sőt: minél többen legyenek, akik dolgozni tudnak, s nevelik a jövő adófizetőit, azaz államalkotóit és nemzetfenntartóit. A hiányzó pénzt pedig máshonnan, a bankoktól, multiktól szedjük be, mert onnan, ahonnan 2010 előtt rutinszerűen elvették, már nincs mit.

– *Így utólag visszatekintve, az év elején, amikor a kormány és az unió vezetői, illetve az atlanti térség megmondóemberei közti feszültség a tetőfokára hágott, valóban volt reális esély arra, hogy Orbán Viktort egy puccsal elmozdítsák a helyéről?*

– Volt ilyen próbálkozás, ha reális esély nem is. Nyugodtan hihetünk például Charles Gatinak, a mindenkor demokrata párti amerikai külügyminiszter befolyásos magyarügyi tanácsadójának, aki meg merte engedni magának, hogy több interjúban is azt nyilatkozza: ha nem megy demokratikus úton, más módon kell eltávolítani Orbán Viktort.

– *A békemenet azért csattanós válasz volt.*

– Kétségtelenül. Ha ez a békemenet a rendszerváltozás hajnalán vonul végig, sok minden egészen máshogy alakul.

– *Két év alatt olyan mértékben újították meg az állam működését, mint a magyar parlamentarizmus hajnalán vagy a rendszerváltozás idején. Önnek mekkora szerepe volt a reform levezénylésében?*

– A munka oroszlánrésze a kormányra és a kormánypárti frakciókra hárult, én csak azt tettem, ami minden házelnök kötelessége. Biztosítottam ehhez a működőképes parlamenti hátteret. Irdatlan mennyiségű jogszabályt fogadtunk el, tulajdonképpen egy teljes államreformot hajtottunk végre, letettük a rend helyreállításának és megszilárdításának törvényi alapjait. Súlyát tekintve ez az államreform egyenértékű a rendszerváltozással, de azért nem használom az új rendszerváltás kifejezést, mert ami történik, az a rendszer korrekciója, az elmúlt két évtized tapasztalatai és az új kihívások alapján. Fenntartható, biztonságos államot akarunk nyújtani az emberek adójáért cserébe. Lakható otthont egy erősödő nemzet számára.

– *Mielőtt 2006 őszén elfogyott volna körülötte a levegő, Gyurcsány Ferenc is folyamatosan az államreformról beszélt. Neki miért nem sikerült?*

– Az értékrendünk, az emberről és a társadalomról alkotott kép a lényeg. Orbán Viktornak és a Fidesz–KDNP-nek van értékrendje és ebből fakadó jövőképe. Gyurcsány Ferencnek és a politikai baloldalnak viszont soha nem volt ilyen. Ők a tizenkét éves kormányzásuk során állandóan csak a külvilág vélt vagy valós elvárásaihoz akarták igazgatni a valóságot, mindegy, hogy mibe kerül. Tőlük annyira telik, hogy hazug rendszereket hoznak létre, ha pedig elverik a pénzt, akkor megkísérlik másokon behajtani.

– *Mire véli, hogy a Medián szerint – az államfő után – Mesterházy Attila a legnépszerűbb politikus?*

– Ez azért van, mert nyilván Mesterházy a legokosabb,

legtehetségesebb és legmegnyerőbb személyisége a magyar politikának. De hagyjuk a vicceket! Ha úgy nézzük a felméréseket, hogy a féldőre melyik kormány népszerűsége mekkora mértékben csökkent, akkor nem állunk rosszul, és most kezd csak beérni, amiért két éven át dolgoztunk, egy nagyon nehéz nemzetközi helyzetben, nagyon brutális örökséget cipelve.

Megkockáztatom, hogy az Antall-kormány sem szembesült akkora nehézségekkel, mint a mostani. Mesterházy MSZP-jének erénye annyi lehet a választók szemében a nagyon aranyos, de nem is létező LMP-vel és a rendszerellenes dühöt, a kiábrándultságot meglovagoló destruktív Jobbikkal szemben, hogy az mégiscsak egy látszatra létező és pártra hasonlító szervezet.

– *És mit gondol, meddig melegít még az öltözőben Bajnai Gordon, akit köztudomásúan nagyon befolyásos körök szemeltek ki az Orbán Viktort legyőzni hivatott olajfa-koalíció élére?*

– Olyan baleset, hogy a pénztőke lieblingje jut politikai lehetőséghez, bármelyik volt szocialista országban előfordulhat. Sőt – mint láthattuk – nem csak erre felé. Ténykérdés, hogy nemcsak itthon, de külföldön is sok politikai és pénzügyi csoport reménye, hogy Bajnaival maguk mögött tudhassák azt a kínos állapotot, amit számukra a Fidesz-kormány létezése jelent. Ám hogy 2014-ben a rajtvonalnál ott lesz-e végül Bajnai Gordon, az sok mindentől függ. Legfőképp attól, hogy milyen állapotban lesz addigra az ellenzék. Azt kell mondanom, megértem, ha Bajnai nem sieti el a döntést.

(MHO)

Aczél Endre

Az RMDSZ védelmében

Kövér László egy lapinterjúban (MH, július 9.) szabályos vádiratot szerkesztett a Romániai Magyar Demokrata Szövetség ellen, azzal a sugalmazással, hogy az hosszabb ideig volt kormányon, mint „a posztszovjet térség” bármely pártja (ez tévedés: az MSZP két évvel „veri” az RMDSZ-t), de hatalmi helyzetét nem a magyarság hasznára, hanem a kárára fordította. Vezetői „felelősek az erdélyi magyarság drámai fogyásaért, gazdasági és társadalmi elszűrtetéséért és politikai jogainak folyamatos kétségbe vonásáért, megnyirbálásáért, az autonómia célkitűzésének elsikkasztásáért”.

Több szellemi önállóságot vártam volna el a magyar parlament elnökétől. E vádak tudniillik szótagra azonosak Tőkés László és Szász Jenő kirohanásaival. Másodsorban: nem gusztusos a Kövér–Szász duó önkormányzati kampányának kudarcát az RMDSZ-en „leverni”, s nem kimondani, hogy fiúk, én Erdélyben megbuktam. Még kevésbé gusztusos a romániai magyarság rendíthetetlen kedvencét bosszúból „lebolsevikozni”, amikor az RMDSZ csakis jobbközp. román pártok társaságában kormányzott Bukarestben, és előbb lett az európai konzervatív pártcsalád tagja, mint a Fidesz.

A lényeg azonban nem ez. A lényeg az, hogy amikor kormányon volt, az RMDSZ ügyesen és a magyarság javára politizált. Mivel a román pártok három esetben se tudtak nélküle kormányozni, olyan programokat fogadtattott el, amelyek a szándék szintjén se szerepeltek a román politikusok előjegyzési naptárában. Megnyilvánult ez a magyaroktól elkönfiskált javak (polgári és egyházi ingatlanok, földek, erdőbir-

tokok, közbirtokossági vagyontárgyak) visszaszolgáltatásában, a 20 százaléknál több magyar polgár lakta települések (1,1 millió ember) anyanyelvhasználati jogainak (önkormányzat, bíróságok etc.) kiterjesztésében, önálló magyar nyelvű középiskolák és egyetemi karok létesítésében, a magyar státustörvény előírta direkt támogatások korlátlan (a szlovákok által megtagadott) érvényesítésében egész Románia területén, a magyar nyelvű alsó tagozatos tanítók pozitív diszkriminálásában (megemelt fejkvóta), egy olyan nemzeti jelkép, mint az aradi Szabadság-szobor köztéri elhelyezésében, létfonosságú székelyföldi infrastrukturális beruházások (utak!) kitaposásában, Basescu szlovák mintára hajazó „megamerge”-tervének megtorpedezésében és tucatnyi más dologban még.

Hogy „fogy a magyar” Erdélyben? A népességfogyás európai szindróma, Romániában megtévezve a magyar óhaza szívócrejével. Hogy az erdélyi magyarság gazdaságilag ellehetetlenült volna? Minden személyes tapasztalatom ez ellen szól. Ráadásul annak ismeretében, hogy itt 4 millióan élnek a létminimum alatt, jobb volna, ha Kövér nem a szomszéd felé pillantgatna. Ami pedig az autonómiát illeti: gondolja a Fidesz második embere, miként Tőkésék, hogy a magyaroknak van zsarolási potenciáljuk? Szász (és Orbán) barátja, az immár felfüggesztett Basescu elnök kinyilatkoztatta, hogy a magyar többségű megyéknek épp annyi autonómiájuk lesz, mint a románoknak, és punktum. Ha Basescu így, akkor Ponta hogy?

Egyébiránt a Kövér-interjú inkább derűtséget, mint dühöt keltett Bukarestben. Olvasták: az interjúalany nyugodtan alszik. Kommentálták: de álmában félrebeszél.

(Népszabadság, 2012. július 11.)

Ágoston András

És ha Kövér még álmában sem beszél félre?

Aczél Endre, a Népszabadság hétpróbás kommentátora, a maga és balliberális politikai opciója védelmében felemelte szavát a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) védelmében. Mintha akár a román politikai elitnek, akár magának az RMDSZ-nek erre szüksége lenne.

Ha a Magyar Hírlapban megjelent Kövér-interjút, majd Aczél elemzését és megállapításait olvassuk, legalább három okát találhatjuk az írásában jelentkező, dühödt hangvételnek, s az utolsó, a még hozzá is méltatlan mondatnak.

Az első ok talán a legfontosabb: az Aczél által pártolt balliberális politikai oldal egyetlen, a nemzet egészének érdekében politizáló politikust sem tud megnevezni, aki a nemzet érdekeit szem előtt tartva, ha kell, ringbe száll igaza védelmében. Kövér ezt az elmúlt hónapokban többször is megtette.

Másodszor, a jótétemények, amelyeket Aczél az RMDSZ-nek tud be, s ezzel ő is tisztában van, csupán részei voltak Románia EU-csatlakozása során kötelező újjgyakorlatokként bemutatott eredményeknek. S ami szintén nem mellékes, a valóban hasznos változások jórészt a Fidesz és az első Orbán-kormány kétoldalú kapcsolatokat építő kitartó tevékenységének köszönhetők.

Harmadszor, Aczél voltaképpen a jó irányban változó nemzetszabadság ellen igyekszik elégedetlenséget szítani. Ő ne látná, mi a magyar-magyar viszonyrendszerben zajló korszakváltás lényege? Hogy a nemzeti indíttatású magyar politikai elitek helyre szeretnék hozni az RMDSZ és a többi „egypárt” mulasztásait? Aczél ellepelné, hogy ez a romániai magyar politikai párt vállalta a román politikai elit által felállított bizalmi minimumot. S hogy szűk vezető rétege személyes vagy csoportérdekeinek érvényesítése fejében, a neptuni politikát követve, több mint két évtizede ellenzi az autonómiát. Pedig szóban minden magyar politikai erő (az RMDSZ is) elismeri, hogy az autonómia a kisebbségben élő magyarság megmaradásának talán legfontosabb feltétele.

Tudni vélem, mi az oka szerzőnk dühödt, vagdalkozó stílusának. Az, hogy a magyar szavazók többségi véleményének megfelelő érveket nem tud felhozni sem Kövér, sem a magyar kormány ellen. Hiszen a Fidesz-KDNP pártszövetség háromnegyedes többségének valami oka mégiscsak lehet!

Nekem, ismerve Aczél szakmai kvalitásait, úgy tűnik, azt az ismeretlenektől eredeztetett utolsó mondatát szerzőnk ma mégsem írná le. Különben meg, a karaván halad.

Népszámlálás: hány magyar él az erdélyi városokban?

Marosvásárhely összlakossága 127.849 fő,	ebből magyar: 57.362	44.87%
Kolozsvár összlakossága 309.136 fő,	ebből magyar: 49.375	15.97%
Nagyvárad összlakossága 183.123 fő,	ebből magyar: 44.892	24.50%
Sepsiszentgyörgy összlakossága 54.312 fő,	ebből magyar: 41.770	76.91%
Szatmárnémeti összlakossága 94.948 fő,	ebből magyar: 35.723	37.62%
Székyudvarhely összlakossága 33.265 fő,	ebből magyar: 31.520	94.75%
Csíksereda összlakossága 37.980 fő,	ebből magyar: 30.950	81.49%
Kézdivásárhely összlakossága 18.082 fő,	ebből magyar: 16.446	90.95%
Brassó összlakossága 227.961 fő,	ebből magyar: 16.172	7.10%
Arad összlakossága 147.922 fő,	ebből magyar: 15.695	10.61%
Temesvár összlakossága 303.708 fő,	ebből magyar: 15.580	5.13%
Gyergyószentmiklós összlakossága 17.705 fő,	ebből magyar: 15.250	86.13%
Nagybánya összlakossága 114.925 fő,	ebből magyar: 14.085	12.26%
Nagykároly összlakossága 20.181 fő,	ebből magyar: 11.054	54.77%
Nagyszalonta összlakossága 17.042 fő,	ebből magyar: 10.000	58.68%

Wass Albert Kolozsvár; 1930

Kitekintek a vonatablakon:
a régi város ismerős nagyon.
Az öreg Szamos halkan bandukol
és ballagtában régi dalt dúdol,
a Hója-szálon rügyeznek a fák
s hiszem, mint régen: most is van virág,
az ég felettem pompás tiszta-kék,
fecskék suhannak, éppen úgy, mint rég,
a házsongárdi fák is intenek
és lepkét űz egy régi kisgyerek...

A varázs megtört. Tompán. Hirtelen.
Zakatoltunk a váltósíneken.
Az állomás állt szürkén, hidegen...
A régi város más lett: idegen.
Az utcalárma zagyva hangzavar.
A szembejövőket hiába lesem:
Ismerős arcra nem talál szemem.
Idegen szó. Idegen felirat.
Az embertömeg futkosó, riadt.
(A régi emberek tempósan jártak
s a boldogságra mégis rátaláltak!)

Lassan-lassan a temetőhöz értem.
Fák őrizték némán és sötéten.
Bent minden régi helyet sorra jártam:
- itt tanultam... itt írtam... itt leányra vártam... -
Kísért, kísért egy ismerős gyerek
s amerre néztem: ismerős nevek...
és megtudtam, amire este lett,
hogy bár kint minden, minden elveszett,
e hely, hol mindent kis halmok takarnak,
Örök Város a bujdosó magyarnak...

Mert míg Kolozsvár utcáit bejártam,
csak egyetlenegy ismerőst találtam,
komor volt, vén volt... mondjam a nevét?
rámemelte zörgő csontkezeit:
Tudd meg, a fecske itt hiába szálldos,
meghalt - mondta -, meghalt a régi város,
annyi maradt csupán belőle élve,
amennyi belefér
szíved egy rejtett, ócska szögletébe!

S míg vágtattam vissza a síneken,
idegen voltam én is, idegen.

(1930)

Csapó Endre

Az Unió színeváltozása

Az ember társas lény, élete rendjét a közösségekben találja meg, megélhetését a közösségi munkamegosztás teszi lehetővé. Az egymásra utaltság közösségképző tényező, első és alapvető, kikerülhetetlen társadalmi életkeret a család, amiben 15-20 évet kell eltölteni a megszületett egyénnek, hogy saját életét maga intézze. Valamikor nagy szerepe volt a nagycsaládnak, a rendezett állami életben azonban a következő természetes társadalmi életkeret a nemzet. A nemzet egyúttal kultúrateremtő, közös sorsot viselő, közös feladatot vállaló szellemi és dologi alkotóműhely. A dinasztikus államalakulatokkal szemben jól vizsgázott a történelemben a nemzet államalkotó képessége. A nemzetállam ideológiája a patriotizmus, ami a nacionalizmus türelmes válfaja.

Az első világháború Európa keleti felén három soknemzetiségű monarchikus birodalmat megszüntetett, tucatnyi nemzetállamot hozott létre. A második világháború meghozta Európa hanyatlását, politikai és gazdasági alárendeltségét. Ötödfél évtizedre a Szovjetunió feladata volt a világháborúkkal létrejött helyzet konszolidálása. (Ezt mi magyarok különösképpen megéreztük, a kormányzóság idején elért, etnikailag megfelelő alapon visszacsatolt területek ismételt elvesztésével a következő 45 év alatt a magyar többségi arány mindenütt összezsugorodott.) Európa politikai térképe állandósult. Európa nem nyerte vissza sorsa irányítását a szovjet összeomlás után sem, politikailag és főleg gazdaságilag alárendelődött annak a világhatalmi szisztémának, ami a század háborúinak következtében létrejött. Ez a szisztéma szorgalmazza az európai államok összeolvadását. Miből áll, és kik működtetik ezt a szisztémát?

„Az 1914-től 1945-ig tartó időszakot az a 30 éves háborúskodás jellemezte - egy kétmenetes 30 éves háború -, amelyet az Egyesült Államok, pontosabban az őt kontrolláló pénzügyi- és gazdasági elítelték vívtak Németországgal a gazdasági világrendszer ellenőrzéséért. Még pontosabban azért, hogy Németország ne haladhasson a kamatmentes finanszírozás és a termelő gazdaságnak elsőbbséget biztosító fejlődés útján. A német út azért volt nagyon veszélyes a hatalmát és befolyását egyre jobban építő nemzetközi pénzügyi közösség számára, mert kétségbe vonta a pénzvagyonnal rendelkezők pénzteremtési és kamatszedeési monopóliumát, vagyis a pénzpiac elsőbbségét az értékelőállító reálgazdasággal szemben. Azaz emberközpontú alternatívát kínált azzal a gazdasági rendszerrel szemben, amelyben a pénzvagyonnal rendelkezők a pénz visszatartásával aránytalanul nagy kamatjövedelem fizetésére tudják kényszeríteni a társadalom értéket előállító részét. Mint tudjuk, ezt a küzdelmet az Egyesült Államok és a háttérben irányító nemzetközi pénzügyi elítelték nyerték meg. 1989 óta pedig már annak lehetünk tanúi, hogy a kapitalista világ gazdaság strukturális válsága közepette a gazdasági és társadalmi liberalizmus többé már nem hatékony politikai eszköz, és fokozatosan átadja helyét a globalizmus új világrendszerének, a korlátlan és gátlástalanul vált szélsőséges liberalizmus egyeduralmának.” (Dr. Drábik János: Világdemokrácia, 2006.)

A globális világ gazdaság követeli meg Európa egyetlen államba tömörítését. A felülről vezérelt egyesítés a nemzetközi pénzvilág szempontjai szerint történik, a végrehajtásra legkézségesebb európai ország Németország. Talán éppen

azért, mert belátja, hogy okosabb harmadik alkalommal nem ellenállni, hanem engedelmessé válni.

Az Európai Központi Bank megteremtése az Európai Gazdasági és Monetáris Unió létrehozásának gondolatával együtt vetődött fel. Az áttörést az 1992-ben aláírt maastrichti szerződés hozta meg: ekkor fogadták el a tagállamok a Központi Bankok Európai Rendszere, az Európai Központi Bank és az Európai Monetáris Intézet alapokmányairól szóló jegyzőkönyveket. Az ezekben foglaltaknak megfelelően jött létre 1994. január 1-én az Európai Monetáris Intézet, amelynek két fő feladata az euró bevezetésének és az egységes közösségi monetáris politikának az előkészítése, valamint az EU-országok monetáris politikájának koordinálása volt.

Látni fogjuk, hogy az európai szuperállamot - ami nem azonos az eredeti elgondolások szerinti európai nemzetek szövetségével - kizsárolt darabonként rakják össze. A pénzügyi válság ad okot minden alkalommal, és máris jelezni lehet, hogy válságalkalom mindaddig lesz, amíg Európa államainak szuverenitása el nem fog.

A június 28-29-i EU-csúcson (a tagállamok elnökei illetve miniszterelnökeinek tanácskozásán) minden korábbi esetről világosabban működött a pénzügyi zsarolás, a nyakszorítás enyhítése nemzeti szuverenitások átadása ellenében. Amolyan Észak-Dél párviadal volt ez a tanácskozás, az utóbbi évtized hitelmanipulációi során eladósodott és a tönk szélére jutott déli államok támogatást kértek az uniós mentőalapból (ESM). A szerencsésebb (mert ahol veszteségek vannak, ott vannak nyertesek is) északiak furcsa szerepet visznek. Jelezzük ezt egyelőre azzal, hogy atlantista elkötelezettségből hívei és megvalósítói ők minden programnak, melyek szükségesek az Európai Uniónak föderális állammá alakításához. Tehát a németek és a hollandok jelezték: nincs közös áldozat, előbb beszéljenek arról, hogyan lesz szoros brüsszeli felügyelet, szigorú szabályrendszer. Hajnalba nyúló alkudozás kezdődött, az erről szóló beszámoló így hangzik:

„A kompromisszumnak két fontos eleme lett. Az egyik, hogy az EU-s mentőalapok (EFSF, ESM) ezentúl adhatnak pénzt arra is, hogy az Európai Központi Bankon keresztül állampapírokat vásároljanak. Ez egy nagyon fontos lépés a tartozások szétterítése terén. Eddig ugyanis a mentőalapokból csak a kormányok kaphattak kölcsönbe, szigorú feltételekkel és adósságállományuk növelésével. Akármennyire is berzenkednek a németek a közös kötvényektől, ez egy óvatos lépés mások adósságainak átvállalása terén.

Cserébe persze adni is kellett. Csak olyan országok esetében működhet ez, amelyek vállalják, hogy mindent betartanak az

EU bürokrácia

Az angol nyelvű szövegből kiindulva:

Pitagorasz tétele	24 szó
A Miatyánk	66 szó
Archimédesz tétele	67 szó
A tízparancsolat	167 szó
Lincoln gettysburgi beszéde	286 szó
Az amerikai függetlenségi nyilatkozat	1300 szó
Az amerikai alkotmány	
(a 27 függelékekkel együtt)	7818 szó
Az EU káposztákra vonatkozó szabályzata	26 911 szó

Európai Bizottság országspecifikus ajánlásaiból, és egyébként is, szigorú közös felügyelet alá helyezik költségvetésüket és gazdálkodásukat.” (Index, Magyarai Péter).

Négy lépéssel a föderációba!

Az államfők június végi tanácskozásán az Európai Unió négy vezetője előadta a nagy tervet, amit négy lépésben kell megvalósítani ahhoz, hogy az eurozóna olyan legyen, hogy "ellenálljon minden válságnak":

- 1.) bankunió (ebben máris megállapodtak),
- 2.) a költségvetések összehangolása,
- 3.) gazdaságpolitikai unió, adótörvényekkel is,
- 4.) új politikai rendszer.

A pénzügyi piacok rég nem látott lelkesedéssel fogadták az EU-csúcson született megállapodásokat, jelezve: „a világgazdaság egésze szempontjából meghatározó jelentőségű, hogy Európa képes-e nem csupán kezelni a pénzügyi válságot, de az azt okozó szerkezeti problémákat is megoldani. Az eddigi lépések sorra kudarcot vallottak, és kétségesnek látszott, hogy az uniót szétfeszítő érdekellentéteken és a döntéshozatali tehetetlenségen sikerül-e felülemelkedni. Jellemző, hogy az előzetes elemzők többsége nem várt igazi áttörést a csúcstól, és a piacok már kezdték beárazni az újabb halogatást.”

Előre mutató döntésként értékeli a pénzügyi piac a kompromisszumot: a közvetlen válságkezelésben Merkel engedett, az eurózóna pedig elindult a szorosabb integráció felé. A spanyolok és az olaszok jól jártak azzal, hogy bankjaik a közös mentőalaphoz közvetlenül is kaphatnak olcsó pénzt, súlyos feltételek nélkül, kötvényeiket megvásárolhatják stb., pénzügyi helyzetük stabilabbá válik, aminek kedvező hatása lesz a befektetői hangulatra is. Ennél sokkal nagyobb horderejű az a döntés, hogy néhány napon belül javaslatot tesznek a közös bankfelügyelet létrehozására, ami az első lépés a bankunió felé. Még ennél is messzebbre mutat, hogy a brüsszeli vezetők által kidolgozott koncepciót követve a fiskális föderációt

tűzték ki célul, a konkrét megvalósításra októberre kértek javaslatot, és még ebben az évben dönteni akarnak róla.

Vizsgált a csúcson az is kiderült, hogy a bankuniót az EU alapszerződése szerint nem lehet csak 17-es körben megcsinálni. Vagyis elvben a zónán kívülieknek is jóvá kell azt hagyniuk. Vizsgált várhatóan a zónán kívüliek kaphatnak majd mentességet a csatlakozás alól. Orbán Viktor a csúcs után azt mondta, komoly egyeztetések kellenek itthon, hogy eldöntsük, akarunk-e csatlakozni.

*

Van ellenhang is, az Idők Jelei hírportál erősen fogalmaz: „A puccs (amivel az olasz és a görög miniszterelnökök leváltották) célja egy európai szuperhatalom létrehozása az euró adósságválságát kihasználva, hogy a mostanáig megmaradt kevés szuverén hatalom is Brüsszel teljes fennhatósága alá kerüljön. A globalisták elindították a folyamatot, saját kezűleg jelölve ki a választás nélkül kinevezett személyeket a görög és olasz miniszterelnöki posztra. ...A mentőcsomaghoz kötött feltételek természetesen pont azt a célt fogják elérni, amit az eurokraták elterveztek: egy szorosabb politikai uniót, ahogyan Angela Merkel, német kancellárasszony nyilatkozta. Ez pedig nem egyéb, mint egy európai szuperhatalom, ami a maradék szuverenitásuktól is megfosztja Európa nemzeteit. Ezek ugyanazok a bűnözők, akik a pénzügyi katasztrófát előidézték. Ez olyan, mintha egy rakás piromániást kérnénk fel a tűz eloltására – írja Alessandro Sallusti, a Berlusconi család tulajdonában lévő milánói *Il Gornale* lap szerkesztője.”

Mélyreható változások tanúi vagyunk. Az az Európa, amely Szent István koronázása idején létrejött, megszűnésre ítéltetett. Ugyanakkor nem szabad elfelejteni, hogy volt már világalakító törekvés a múltban, a közelmúltban is, de rendre visszaállt

(Magyar Élet)

Ágoston András

Érdekvédelem és autonómia

A kisebbségi ügyekben az „érdekvédelem” talán a leggyakrabban emlegetett fogalom. Legfeljebb az „autonómia” vetekedhet vele.

Huszonkét-huszonhárom éve tudjuk: a Kárpát-medencében élő magyar nemzeti közösségek érdekvédelme és érdekérvényesítése szempontjából csak egy jó közjogi keret van: az autonómia. A Kárpát-medencében létezik három-négy hadra fogható, demokratikus, reálisan kivitelezhető autonómiakoncepció, de nincs egybevágó politikai akarat, amelynek eredményeként a magyar nemzet képviselői, elsősorban a mindenkori magyar kormány ezeket együtt, vagy bármelyiket külön-külön megjeleníthetné a nemzetközi politikai színtéren.

Maga a nemzet egésze szempontjából jó autonómiamodell könnyen leírható. A kisebbségi autonómia többpárti alapon létrehozott, választott testülete alkalmas kell legyen arra, hogy feltárja, kifejezze és legitímen képviselje az adott nemzeti közösség önazonossága megőrzése szempontjából alapvetően fontos, az oktatás, a művelődés és a tájékoztatás területén megmutatkozó érdekeket. Ha az autonómia tanácsa funkcióinak megfelelő illetékességi körrel és elfogadott működési mechanizmussal együtt beépült, részévé vált az

államban működő képviseleti rendszernek, akár el is mondhatnánk: megálljunk, mert itt van már a Kánaán. Csakhogy, ilyen autonómia nincs. Nem mondhatjuk, hogy itt van már a Kánaán.

Az elmúlt több mint két évtized során az érdekvédelem, az érdekérvényesítés a politikai gyakorlatban elváltak az autonómiától. A tartalom elvált a formától. A nemzeti közösség egészével összefüggő érdekvédelem és érdekérvényesítés a gyakorlatban a partiális pártérdek megvalósítására szorítkozik. Következésképp a „nemzeti előjelű” pártok a kisebbségi parlament helyett az országos politikai arénában igyekeznek „helyt állni”. Akár annak árán is, hogy elfogadják a helyi többségi elit által felállított bizalmi minimumot, s a „kormányzati felelősségvállalás”, vagy a „stratégiai partnerség” kedvéért lemondanak a tényleges autonómiáért folytatott küzdelemtől.

A másik ok a magyar-magyar belső viszonyok ziláltságára utal. Mi lehet az oka annak, hogy magyar-magyar vonatkozásban nem tudunk zöld ágra vergődni az autonómiafajtákkal? Mivel magyarázható, hogy a több mint húsz éves tanácskozási folyamat ellenére nem tudjuk hova tenni sem a területi, sem a személyi elvű (perszonális) autonómiát?

Nézzük a két legfontosabb okot. Az egyik a központi (a legfeljebb) akarat hiánya. Illetve, a budapesti vélekedés, hogy a kisebbségi közösségek mondják meg maguk, mit akar-

nak. A másik ok az ellenpontja az elsőnek. A kétpólusúvá vált kisebbségi közösségek nem is lehetnek egységesek. Sajátos (kisebbségi) helyzetükből eredően nem tudnak közös véleményre jutni. A kívülről befolyásolt, s a helyi többségi elit által manipulált kisebbségi többpártrendszer mindeddig alkalmatlannak bizonyult a nemzeti érdekekre épülő egyöntetű többségi akarat megformálására. A kétpólusú kisebbségi elitek egyik szárnya megmarad autonómiakövetelőnek, a másik lemond a tényleges politikai autonómiáról és odasimul a helyi többségi hatalomhoz.

Azt csak remélni lehet, hogy a Nemzeti Együttműködés Rendszere (NER) a kettős állampolgárság közjogi intézményére támaszkodva keretet adhat a felelős nemzeti gondolkodásnak, s előbb-utóbb megalapozza az autonómiával kapcsolatos legfontosabb alapelveket. Amelyekkel kiléphetünk a nemzetközi politikai szintre.

De vigyázat! Az autonómia ismérveit semmiképpen se tévesszük össze a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) által szorgalmazott (az autonómiát mellőző) min-

imális kisebbségi jogok kódexével. Amelyet az erdélyi szervezet az első európai polgári kezdeményezésként nemzetközi támogatással kíván rövidesen útjára indítani. Ha az RMDSZ nagy nemzetközi támogatásnak örvendő terve sikerrel jár, egy időre elbúcsúzhatunk az autonómiagény megvalósításától.

Harmadszor, nem állhatunk meg, mert a magyar nemzet egésze számára messze még a Kánaán. Magyarország szabadságharca még tart, s az EU nem könnyű ellenfél. Félő, hogy a végső győzelemig a magyar kormánynak néhány csatát még meg kell vívnia. Hogy a kemény küzdelem során néha engedni is kell, azt látjuk a szerbiai választási kampányban is. Ahol olyan Európa felé dőcögő, háládatlan partnert kénytelen segíteni, aki ezt a támogatást szinte semmire sem becsüli.

Rosszul áll tehát az autonómia szénája, de soha nem is állt jól. Amit húsz évvel ezelőtt el sem tudtunk gondolni, most bizonyágként áll a szemünk előtt. Egyfelől nincs gyors győzelem, másfelől a tényleges autonómián kívül nincs jó megoldás. (...)

Ágoston András

Úgy döntöttek, hogy nem döntenek

Tusványos utóregzései

Három szempontból is jelentős nekünk magyaroknak a Basescu államelnök leváltását végül megakadályozó romániai népszavazás.

Jó, ha olyan államelnöke van Romániának, aki talán méltányolja Magyarország miniszterelnökének felhívását, s annak nyomán főleg a székely magyarok részéről gyakorolt gesztust. Miután megmaradhat hivatalában (lapzártánk időpontjában legalábbis ez a helyzet, de hát Románia a csodák országa. A szerk.), várhatóan igyekszik majd ellensúlyozni az új román szociálliberális kurzus legdurvább magyarellenes intézkedéseit. (Vagy az ilyen szándékokat.)

Másodszor, Orbán Viktor bebizonyította: nagy, határokon átfelölő az eszmék ereje. Ha a politikai vezető igaz, mondjuk ki, nemzeti ügyért harcol – az EU-tagság tényleges előnye ez – a viszonylag rendezett demokratikus szabályok alkalmazásával, elháríthatja a nagyok támadásait. Sőt, megteheti azt is, hogy szemléltető oktatás formájában viszi előbbre a Kárpát-medencében élő magyarok határmódosítás nélküli politikai integrációjának folyamatait. A magyar miniszterelnök tusványosi kijelentésével – a korszakváltás követelményeinek megfelelően – a Nemzeti Együttműködés Rendszerének (NER) tartalmi kiteljesedése felé vitte el a magyar-magyar kapcsolatokat.

Harmadszor, Orbán Viktor elérte azt, ami más politikusoknak, például a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) vezetőinek nem sikerült. Szavainak gyakorlati eredménye arra utal, hogy a nemzeti irányultságú romániai magyar pártok helyhatósági választásokon elszenvedett veresége ellenére lehet és kell is harcolni a lelkekért, a romániai magyar választók bizalmáért. Határmódosítás nélkül, de őszintén, demokratikus módszerekkel. Budapesti politikai

visszavágás ez a javából. Van azonban az „úgy döntenek, hogy nem döntenek” székelyesen csavaros megfogalmazásnak, pontosabban az e szavak nyomán jelentkező eredménynek EU-dimenziója is. Ebbe az irányba a magyar miniszterelnök román kollégája, Victor Ponta vitte el az eseményeket. Szerinte ugyanis Orbán Viktor beavatkozott Románia belügyeibe.

Ha egy nehéz vacsora utáni álmunkban kísért az átkos, megtörténhet, hogy álmunkban, ne adj’ Isten, megjelenik előttünk az 1977-es év: Ceausescu Debrecenben, Kádár meg Nagyváradon. A Népszabadságban pedig olvashatunk tárgyalásai eredményéről. Reggelre kelve aztán, megnyugodhatunk. Ponta joggal nem nehezíthet.

Vessünk mégis egy pillantást a régi ügyekre. A Népszabadság annak idején 1997-ben a Ceausescu – Kádár találkozók eredményéről a többi között ezt írta: „A nemzetiségek – az illető országok állampolgárai – problémáinak megoldása a két ország mindegyikének belső ügye és felelőssége. Ugyanakkor hangsúlyozzák annak jelentőségét, hogy a két szomszédos állam nemzetiségei mind nagyobb mértékben töltsék be a híd szerepét a magyar és román nép közötti közeledésben.”

Lehet tehát a kisebbségi ügyekben eltájolódni, s a mai magyar-román viszonyban a belügyekbe való be nem avatkozást meg hídszerepet realitásként elképzelni. Az ilyen politikai (kényszer)képzetek azonban ma inkább megjelenítőik politikai alkatára, eszméik gyökereire utalnak, semmint az EU-tagok közötti elvi viszonyra.

De, ha már a vízióknál tartunk: a magyar miniszterelnök Tusványoson elhangzott kijelentése akárha egy régen várt eseményt vetítené elénk. Azt, amikor a magyar miniszterelnök, mélyen partnerei szemébe nézve, egy-két konkrét autonómiakonceptió kíséretében, odateszi az EU asztalára a Kárpát-medencében élő magyar kisebbségi közösségek autonómiaköveteléseit. Azzal az indoklással, hogy ezek megvalósítása a legkevesebb, amit az EU támogathat. Ha hozzá kíván járulni a trianoni trauma békés, demokratikus meghaladásához.

Megerősíthetjük tehát: az volt a helyes döntés, ha valaki úgy döntött, hogy nem dönt.

Példamutató emberség

Nagyon sok magyar, székely ember szívét fájdalommal töltötte el, hogy éppen a szeretet, a Szentlélek kitöltetésének napján magas fokú magyar széthúzással rukkoltunk elő. Nagy írónk, Nyíró József pünkösdre tervezett újratemetését román és magyar körök egyaránt megakadályozták, miközben az államhatalom kapkodó intézkedései arról tettek bizonyosságot, miszerint a közel hatvan esztendeje halott író hamvai inkább félelmet gerjesztenek az amúgy túlhangoztatott megbékélés helyett. A nemzet egységét bizonyító újratemetés reményében helyszínre érkezőknek szomorúan kellett megállapítaniuk, hogy a megemlékezésen - politikai okokból vagy érdektelenségből - néhány kivételtől eltekintve távol maradtak a mai íróársak. A sajtóból pedig arról kellett értesülniük, hogy magyar körökben terjed az elítélő állásfoglalás a székely apostol politikai tevékenysége miatt.

Az erdélyi és az egyetemes magyarság tagjaként az igazságérzetem virtuskodik, ám egyúttal szégyenérzetem is támad, amikor a népéért szüntelen aggódó Nyíró Józsefet egyszerűen lefasisztázzák az olyan "díszmagyarok", akik hazaszeretetből és emberségből nem-hogy példát nyújtanának, de még mások példamutatását sem óhajtják magukévá tenni.

Sajnos, hasonló érzéseket már átéltem, így a még mindig háborús bűnös Wass Alberttel kapcsolatban. Az utóbbi két évtized talán legolvasottabb (erdélyi) magyar írójáról - kormányzati szerepvállalás ide vagy oda - a mai napig sem sikerült feloldozni az igaztalan megbélyegzést.

Uram, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, hogy mit cselekszenek! - gondolkodok eközben a keresztre feszített Világmegváltóra.

Újabb hónapok teltek el, a nemzet egységét hirdető Szent István-napon is túl vagyunk már, és Nyíró József hamvai még mindig az ismeretlenségben bolyonganak, miközben a számukra szánt sírhely ott árválkodik a székelyudvarhelyi római katolikus temető bejáratánál. Pedig világnézete boncolgatása helyett ideje lenne már örök nyugalomra helyezni az író, az embert, a székely apostolt!

Híveinek és bírálóinak, a nemzeti érzésűeknek és az azokat tompítani igyekvőknek egyaránt szánom az alábbi igaz történetet. Egyet a sokból, amely Nyíró József emberségéről nemcsak tanúbizonyságot tesz, hanem örök példát nyújt mindannyiunknak.

A negyvenes években, "magyar időben" történt, hogy az elismert író és közéleti személyiség, Nyíró József Lövéten járt, és az ottani előjárókkal való találkozás során tudomást szerzett egy rendkívül tehetséges, ugyanakkor nagyon szegény gyermekről. Bizonyos lévén afelől, hogy a nemzet érteke, hatalma a „kiművelt emberfők sokasága” (Széchenyi István), Nyíró rögtön a zsebébe nyúlt, és hosszú évekre biztosította a legény taníttatását. Nemes cselekedetének köszönhető, hogy Lázár Lászlónak sikerült a híres iskolavárosban, Székelyudvarhelyen érettségiznie, majd a marosvásárhelyi orvosegyetemre bejutnia.

A sors, a II. világháború fejleményei úgy hozták, hogy Nyíró író el kellett hagynia szeretett szülőföldjét, és korán bekövetkező halála után földi maradványai az egyik madridi temetőbe kerültek. Örök nyugalom helyett arra a lehetőségre várva, hogy visszakérüljenek az anyaföldre.

Eközben Lázár László elvégezte az orvosegyetemet, és sikerült állást szereznie az Anatómia Tanszéken. Az egykori lövétei kisléből az adományozó ismeretlenségébe burkolózó Nyíró Józsefnek köszönhetően egyetemi oktató lett.

Lázár László hosszú évekig, évtizedekig hordozta a hála terhét. Bár a kommunizmus idején Nyíró irredentának számított, a harmincas-negyvenes években kiadott és lakások rejtett zúgaiban őrizgetett műveinek az olvasója és szellemiségének az ápolója maradt. Származását, elveit, a Nyíró iránti jelképes köszönetét sohasem tagadta meg. Vállalta a "fekete pontot" a hatalom előtt,

és szerényen meghúzta magát abban a korban, amikor egyesek még apjukat-anyjukat is megtagadták egy nagyobb szelet kenyérért és holmi pozíciókért.

Sőt. Lázár László alig várta azt a pillanatot, amikor a számára csupán műveiből ismert mecénásnak megköszönheti az életre szóló támogatást. És bár lelkében számtalanszor megköszönte már, a legelső adandó alkalommal megtervezte az utat Madridba, hogy a hála virágcsokrát elhelyezhesse Nyíró József sírhantján.

Nehéz idők jártak. A kommunizmus szorítása, a hatalmas távolság, a szabad mozgás hiánya, sőt akár anyagi megfontolások is nehezítették a "nagy utat". De végül is sikerült kézhez venni az útlevelet, jól megpakolni - az akár éjjeli nyughelyül is szolgáló - Dacia személyautót, és feleségestől nekivágni a nagyvilágnak. Átszelni a fél kontinenst és elzarándokolni a keresztény világ által jól ismert Santiago del Compostella, Szent Jakab temploma helyett a magyar zarándokok által is kevésbé fontosnak tartott Madridba, egy ismeretlen temetőbe egy elfeledett sírhoz.

Több napi utat követően dr. Lázár László tanár úr megérkezett az Ibériai-félsziget szívébe, Madridba. Spanyol nyelvtudás nélkül, idegenként, autójában hervadozni kezdő lövétei virágcsokorral. Csak a temető nevét tudta, ahol mecénása, a székelyek apostola, Nyíró József nyugszik.

A temetőt valahogy sikerült megtalálnia, ki tudja hányadik érdeklődésére valaki mégiscsak útbaigazította. Nyíró József sírhantját viszont nem lelte meg. Senki sem tudott róla, a temetőgondnok sem. Feleségével együtt kereste, keresgélte abban a nagy madridi temetőben, aztán látszólag sikertelenül feladott a próbálkozással. A virágokat máshol helyezte el, talán valahol a temető bejáratánál, miközben néhány méterre, tíz vagy száz méteres távolságra Nyíró meg nem talált sírjától elmondta a hálaadás imáját.

Lázár László lelke megkönnyebbült. Talán elszállt egy galamb a környéken....

Sem idejövet, sem a visszaúton egy percig sem gondolt arra, hogy ne térjen haza a szülőföldre, hogy esetleges disszidálása miatt ne láthassa többé Marosvásárhelyt vagy Lövétét. Csak egy feladatot, egy szolgálatot, egy küldetést teljesített. A maga nevében, de voltaképpen az egész erdélyi magyarság részéről. Hiszen sokan voltak még olyanok, akik a hálaadás virágcsokrálval elzarándokoltak volna a sírházhoz.

Madridból Lázár tanár hazajött, Nyíró maradt.

Közben az évek teltek. Végre-valahára megbukott a kommunizmus. A nagy várákosások ellenére a szabadság ígérete gyakorlati fanyarrá sikeredett. Például, amikor 1991-ben többedmagával kényszernyugdíjazták dr. Lázár László előadótanárt.

Mindennél bizonyára keserűbben élte meg, hogy 2009-ben bekövetkezett haláláig nem adódott alkalm, hogy az egykor Madridig elcipelv virágcsokor hasonmását az immár hazahozott és újratemetett Nyíró József majdani székelyudvarhelyi sírján elhelyezhesse.

Magyar testvérek! Politikusok és íróársak! Megbékélést hirdető román tisztviselők! Európai Unió embertársak! Fogjatok már össze, és tegyétek lehetővé, hogy Nyíró József hamvai a székelyudvarhelyi római katolikus temetőben végső nyugalomra leljenek!

Mert sokan vagyunk, akik a köszönet, a hálaadás, a tisztelet, a szeretet virágcsokrát, ékes koszorút vagy egyszerű mezei virágokat szeretnénk elhelyezni arra a kijelölt, ám a mai napig kihanatlatlan sírra.

Én is várom már azt a percet, amikor marosvásárhelyi és lövétei virágokat hozhatok a magyarságból és emberségből egyaránt példát mutató Nyíró József sírjára. Amikor egykori tanárom, néhai dr. Lázár László nevében a madridi temető bejáratánál hagyott virágcsokor helyett egy másikat helyezhetek el az örökérvényű, mégis személyes sorsokban megtestesült hálaadás és köszönet jeleként.

Dr. Ábrám Zoltán

Szász I. Tas naplójából

Akarjunk kicsik lenni?

Az erdélyi múltban jártasabb olvasó fölött hosszú idő óta feszül az ott még a harmincas években kijelentett „merjünk nagyok lenni” (Albrecht Dezső, majd Tamási Áron) és a liberálisba oltott posztkommunista elit által kimondott „merjünk kicsik lenni” (Kovács László) között húzódó „történelmi és földrajzi ív”.

Hogy a két viszonyulási módnak, lelki állapotnak, útkeresésnek, vagy nyugodtan mondhatnánk nemzetépítő vagy nemzetromboló szándéknak mi a magyarázata, azt hosszasan kellene boncolgatni, de a szándék nagyon rövid úton is utolérhető. Mint egy, a „merjünk kicsik lenni” jelszavát vonzó, hazug s egyben sánta kutya is. Tehát többszörösen.

A deheroizálás vad igyekezetének évtizedeiben vannak az átlagot is meghaladó dagályai a gyűlöletnek. Ez különösen akkor kap teret, amikor a ritka magyar sikerek számukra bosszantó és a nemzettudat-rombolás sikeres folyamatának ártó eseteivel szembesülnek.

Ilyen eset lehet a négyévente ismétlődő olimpia. Még nem sülyedt elég mélyre a magyar sport ahhoz, hogy az is kicsinységünk egyik bizonyítéka lehessen. Még vannak a magyar silányságának örvendő örömeit megrontók, akadnak ünneprontók, akik azonnal keresztültüzébe kerülnek a különféle ismert magyar típusok (az innen-onnan jövő mély, híg stb.) sorát most a törpemaggyarral gyarapítani óhajtok táborának.

Ezek a váratlan ünneprontók különösen rászolgálnak erre, ha sikerükkel nem elégednek meg, hanem azt összefüggésbe hozzák magyarságukkal. Pláne ha ez értelmezésük szerint ok-okozati jelleget is ölt.

Ez történt Gyurta Dániel esetében, aki nem átalott bevalani olyan bűnös titkot, hogy világsúcsot és olimpiai aranyat jelentő úszása közben 15 millió magyart érzett maga mellett. Azon nyomban akadt a magyar médiának harcos munkatársa, aki – elképesztő szaktudásról adván tanúbizonyságot – kijelentse, miszerint, ha pár méterrel tovább tart a verseny, nem ő nyert volna.

Az indulat annyira elragadta, hogy észre sem vette, mekkora ökörséget mond. Vagyis a világossá vált, hogy a gyűlölet milyen fokon lobog benne. Ugyanis épeszű embert csak az kényszeríthet ekkora hibára. Elfelejtette, hogy ez a klasszis-úszó, gyermekkorától a 200 méteres mellúszás legjobbjai akar lenni. Nem a 210 vagy 220 méteré. Amiként a százméteres mellúszás bajnoka a 100 méterre készül, s nem legyint-hetünk rá, hogy bezzeg 200 méteren nem tudna nyerni. S akkor még nem is beszéltem arról, hogy ezek a versenyek ma századmásodpercekről és centiméterekről szólnak, mert az ember teljesítőképességének felső határai felé közeledik.

Vagyis ordít a kijelentésből a hazug és sánta rosszindulat.

De hasonló rosszindulatot jelez annak a fanyalgása is, aki az olimpiai bajnok úszó államtitkárt kárhóztatja, amiért szurkolni merészelt sportbéli utódjának. Minden normálisan gondolkodó magyar állampolgárnak az lett volna visszatetsző, ha nem ezt teszi. Ismét egy rettenetesen kilógó lóláb.

A gyűlölet nem ismer határokat. Értem. A liberális világban a gyűlölet határai is légiesültek. De amikor a merjünk kicsik lenni jégében, látható módon zavar egyes magyar médi-

aszemélyiségeket (mert személyiségekről van szó) a magyar siker, akkor el kell gondolkodnunk ennek nem csupán személyes okain, de az indulatot messze meghaladó céljainak magyarázatán is. Ezúttal valóban ok-okozati alapon.

Itt valamiért valami valakinek útjában van. Minden bizonnyal a nemzeti öntudat lerombolásának folyamatát gátló tényezőkről kell gondolkodnunk. S éppen ennek tükrében kell felértékelődnie ama nemzeti öntudatnak. Éppen ellenségeink igyekezetének kell meggyőznie bennünket arról, hogy mennyire kell a siker, annak tudatépítő ereje és a merjünk nagyok lenni világsúcsra is képes lendülete.

Nem a valódi és nem félremagyarázott nagyságtól kell félni, hanem azon kell igyekeznünk, hogy képesek legyünk felmérni centiméterrel és pontos erkölcsi mércével, hogy milyen minőségű ellenfelekkel kell megküzdenünk.

Leányfalu, 2012. augusztus 4.

Na, de!

Zuhog az eső. Ma hajnalban nem mehetek úszni. Minő szerencse. Máris vidámabban kezdem a napot. Mert úszni az unalmas. Kinyitom a postámat. Hát persze. Gyorsan repült a nyár s a sok feladat közepette az a bizonyos szabadság szóba sem került, viszont új meg új kihívásoknak kellett eleget tenni. Aztán mikor a hullámok már-már összezsápnak felettem, jön Kovács Attila is és riadóztat. Hírlevél közeleg!

Na, de mi az, hogy szabadság egy nyugdíjasnál, aki közhiedelem szerint ő maga a szabadság szimbóluma. Szárnyal, miként a madár.

Na de merre? Amiből azonnal következik az is, hogy: és meddig?

Na de kérem! Voltak önök már nyugdíjasok? És persze így egybeírva, nem úgy, hogy nyugdíja sok.

Mindezekről gondolkodának s írának eleink – régmúlt nyugdíjasok – már számtalan sorokat, s alkalmunk vala hallgatni legott sirámokat. Igazakat, érthetőket, méltányosakat a méltánytalanságról.

De volt, amit nem tudtam soha megérteni. Azt, hogy: Unatkozom! Mióta nyugdíjba mentem depressziós lettem. Mit csináljak? Még hogy unalmas lenne a nyugdíj! Gondoljuk csak el! Hányféle változattal találkozik az ember a média mindenről informáló hullámain.

Mert van ahol nincs is nyugdíj. Az aztán a roppant unalmas. És persze van ahol nem lesz. Dög unalom. De van, ahol a nyugdíjba vonulás azt jelenti, hogy felmegyünk a hegyre meghalni, hogy kiraknak a jegesmedvének eledelül. Nem is olyan régen még egyes törzseknél a család fogyasztotta el a nyugdíjba vonulót. Mondanom sem kell, mindezt kegyelettel. Ezek bizonyára nem kerültek abba a kellemetlen helyzetbe, hogy unatkozzanak.

Pedig lám a neo-hellén példa mennyire más. 50 évesen nyugdíjba vonulunk a németet is meghaladó nyugdíjjal. Persze, ha igaz. Aztán az ország bedől, s mi mehetünk tüntetni. Unaloműzőnek. A gondban ott a megoldás.

És van, ahol meg korhatárt húznak. Amolyan fünyírósat a sietségben. A sok unalomtól való rettegetés mián még dolgozó 70-80 éves unalomba lesz küldve. Bírja, nem bírja, megy. Bírnia kell. Csak a bíró nem bírja.

És jön a külső tanács meg elvárás. Az európai megoldások

sokasága. Emeld a korhatárt, mert fogy a nyugdíjasokat eltartó erő. Csökkentsd a korhatárt, mert utat kell nyitni a (nyugdíjasokat eltartó) fiataloknak. Ha lehet, a kettőt együtt alkalmazd. Ennek módja a nyugdíjasok számának csökkentése. Hát nem voltak bölcsebbek a kannibálok? Feltehetően a fő csemege tette. A nyugdíjasok agyát előszeretettel fogyasztották.

Bizony mai módon is kellene az az agy. Ha kórokozóktól félve nem is direktbe, de a terméke, a tapasztalat. Itt rohangál tolószékein vagy sántikál köröttünk a sok tapasztalat.

Úton- útfélen vonszolja magát a bölcsesség. Csak el kell tartani.

Mi azonban mindent előről kezdünk. Nem tanulunk sem a magunk, sem a más kárán. A nyugdíjasén sem. Az unatkozson csak és sántáljon. Legyen izületes. Ha már muszáj neki lenni. Mindent összevetve egy biztos. A demográfia majd megoldja. Záros határidőn belül. Nem lesz unalom. Nem lesz nyugdíjas. Nem lesz eltartó. Nem lesz senki. És semmi.

De úszni azért ismerjék el, hogy unalmas.

Leányfalu, július 14.

Magyarnak lenni jó!

Újra jó magyarnak lenni! Magyarnak lenni Budapesten, Szatmazon, Kolozsvárott, Dunaszerdahelyen, Beregszászon és itt Óbecsén is.

Valami megváltozott körülöttünk, valamit megváltoztattunk a szívünkben. És már tudjuk: Van remény! Van remény, emberként és magyarként itt élni, e gyönyörű földeken, tele tudóval szívni Közép-Európa levegőjét. Az ötkarikás játékokon büszke fővel ünnepeltük olimpikonjaink világraszóló sportsikereit - nagyon szép és felemelő volt, kicsit könnyes szemmel hallgatni az újra és újra felcsendülő Himnusz.

Legalább ennyire felemelő érzés hallgatni a brüsszeli szószerkeken markánsan helyet követelő szószólóink érveléseit a jövőnkért folytatott harcban.

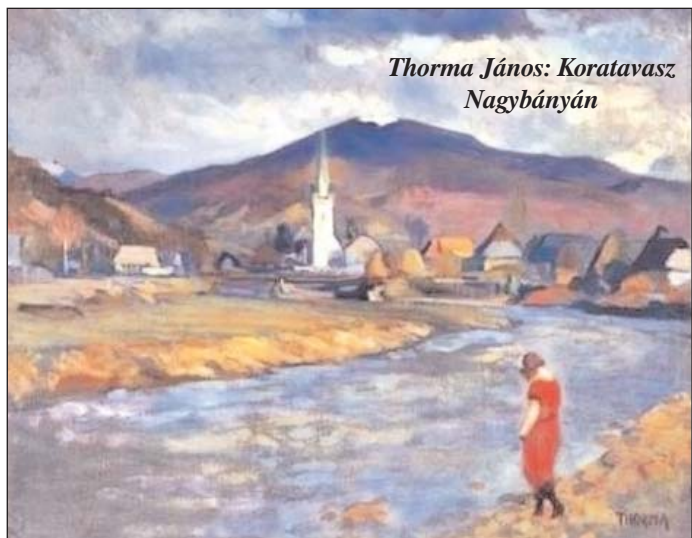
Lassan elfogynak a hitetlenek, a kerékkötők és mindannyian tiszta szívvel tudjuk ünnepelni Szent István dicső ünnepét, ami ugyanügy ünnepe a Koppányoknak és a Szent Imre Hercegeknek. Mély tisztelettel adózunk ősi hagyatékunknak, mint a Mathias Rex-ek és Dózsa Györgyök unokái.

Mint említettem itt, Óbecsén is felismertük a reményt, és szelet fogtunk vitorláinkba.

Hátunkat összevetve mindazokkal, akik segíteni tudnak és akarnak, vissza fogjuk hozni városunkba az életet, lehetőséget adunk polgártársainknak, hogy jó érezzék magukat ebben a közösségben, és hogy házaikat otthonuknak érezzék, hogy szükségét őrizzék annak, hogy a tornyosuló problémákat együtt, a sajátunkként vállaljuk fel és oldjunk meg.

Ebben a nagy munkában minden polgártársunkra szükségünk van és mindenkire számítunk, aki tenni akar a jövőért.

Sok sikert kívánok minden ünneplőnek! **Dr. Friss László**



*Thorma János: Koratavasz
Nagybanán*

Juhos-Kiss János

Én mindig valamit temetek

Én mindig valamit temetek
Az örökélet rejtélyes örömét
Egy tomboló pillanat nikkelt mázát
A túl sok szeretetet amiért megalázkodtam
A kevés szeretetet amiért szégyenkeztem
Vívódásomban önmagam butaságát
Mások boldogtalanságát
S az istennőm derekára lecsúszott glóriát

Én mindig valamit temetek
De amit sosem tudtam eltemetni
Mert ezerszer újraéledt mint a menta
A jövőbe vetett s el nem adott magyar hitem

Én mindig valamit temetek
Így véremben edzem hitem
S talán boldogan élhetek

Helyesbítés

Előző, júniusi lapszámunk nyomtatott változatának 22. oldalán a Magánvélemény c. írás szerzőjét tévesen jelöltük meg, a szerző valójában **Schmidt Sándor** - Budapest. A kínos tévedésért elnézést kérünk.

Erdélyi Orvosok Világtalálkozója – 2012. június 30.

Az idén is megszervezésre került a verőcei „Erdélyország az én hazám” fesztivál keretei közé illesztett erdélyi orvostalálkozó. Ezúttal már harmadik alkalommal gyülekeztek a nagyvilágban szétszóródott erdélyi magyar orvosok. Az érdeklődő generációk fogyatkozása és hőérzékenysége ellenére mintegy 110 kollégával találkoztunk a két nap folyamán. Volt, aki végig ott marad, s volt, aki csak kimondottan a találkozóra szánt előadásokat hallgatta meg. A hőség valóban embert próbálónak bizonyult. Az előadásokat sorrendben idézve, azokat: Szász István Tas és három professzor: Kellermayer Miklós, Brassay Attila és Szabad János tartották. Ezután került sor dr. Kiss András könyvének (Egy váradi orvos visszaemlékezései, I. kötet) bemutatására. Az új helyen és új szervezőkkel létrejött fesztivál sikeresnek bizonyult, s remélhetőleg jövőre már az ideinél is nagyobb közönséget mozgat meg.

Dr. Szász I. Tas megnyitóbeszéde

Kedves Barátaim, Kollégák, hozzátartozók és érdeklődők!

Apor Péter írt a maga idejében a Metamorphosis Transilvaniae jelenségéről, mikoron a fejedelmi Erdélyt a gubernátorok kora váltotta ama sokat vitatott Leopold diploma nyomán. Akkoriban a „nájmódi” megszokása, megszoktatása, elfogadása, elfogadtatása volt a kérdés. De volt része Erdélynek metamorphosisokban előtte s utána még sokszor. Mondhatni egész története a metamorphosisok sora. Többnyire hátrányára s csak néha előnyére.

Mert bizony metamorphosist kellett végrehajtani a ki tudja valójában hányadik honfoglalás után, s ismét az Árpádok vérvonalának megszakadtával is, majd más sorsa volt Erdélynek a Hunyadiak korában, s megint más, ezúttal nagy változás köszöntött reá a három részre szakított ország korának beálltával. Akkor megmaradt kis Magyarországnak s mentette, ami menthető, főleg a nyelvet és kultúrát, de a hírnevet is, az országimázt, hiszen a tündérváros és a vallásszabadság országocskája ismertebb volt az akkori Európában, mint mai naposság a román tartomány Transilvania, Drakula vélt birtoka. S jöttek újabb változások az 1867-es Unióig, amikor önállóságát biztosító intézményeit boldogan helyezte az anyaország kebelére. Csakhogy a világ érdekei mást kívántak s tán az akkori anyaország is elrontott valamit. És jött Trianon, a legnagyobb metamorphosis. Az európai Erdély beilleszkedése az ezúttal az ortodox törésvonalon túli bizantín módiba. Ez az új világ aztán a még újabb átmeneti változásokat követően a kommunizmus nagy, mindent átalakító lendületébe sodródott, s ez ötvöződött a hozzá sok mindenben hasonló bizantín xenofóbia örületével, a zavaros, de most is egyértelműen a homogenizáció irányába mutató szándékkal.

Az Erdélyben mindig otthonmaradó értelmiség, a kintről tudást hazahordó peregrinusok kora ekkor fordul visszajára. Mert „nem lehet”, mondotta Makkai Sándor, s bár Reményik „lehet mert kell”-je is elhangzott, de közben lejárt az önzetlenek és áldozatkészek meg mártírok évadja, s ránk köszöntött a liberalizmus formálta értékrend, a „valósítsd meg önmagad” kora. Így egyszerűen, hétköznapi valóságként s nem a bűn köntösében.

A minden rendszerben permanens, durva romániai homogenizáció nyomása és a kor liberális gondolatvilága aztán együtt fémjelezték a kivándorlás által megvalósuló szétszórattatás évtizedeit. Az etnikai tisztogatás legármányosabb és sokszerű taszítása és a csalóka fogyasztói világ vonzása

együtt hatott. A többi már szerencse és hazulról hozott szívósság dolga volt.

Románia tehát, akár a többi trianoni utódgazda, bekötött szemmel rohan a demográfiai katasztrófába, s nem látja, hogy a homogenizációs sikerekkel csak eltakarja saját vesztének biztos perspektíváját. Pedig együtt talán még mehetnénk valamire. A „szégyenkaloda” egyre jobban kirajzolódó kis országai együtt, csakis együtt, talán még tehetnének valamit a fennmaradásért, s ez akár Európa megmenekülését is jelenthetné. Minden jel szerint azonban sem ama bizantín, sem pedig eme nyugati világ nem akar tovább látni a saját pillanatnyi érdekét jelképező orránál.

Ebbe a helyzetbe ágyazódik bele az utóbbi évtizedek során lezajlott szétszóródásunk története is.

*

Harmadszor próbáltuk összegyűjteni azt a kereszthalált, amelyet az erdélyi magyar orvosok szerteszórt, de lélekben reményeim szerint még létező közössége alkot.

Keresztalj ez, mert lelki zárandoklatra kel minden reggel, s miközben a világ megannyi táján végzi munkáját, éli gondokkal s néha örömmel teli életét, hazagondol a Kárpát-karék kettősségében: védelmében és szorításában, a megmaradásért küzdő kisebbik hazára.

De kettősség jellemzi sorsát azért is, mert a gyógyítóknak ez a különös – és mi tudjuk igazán mennyi értéket hordozó, szertehordozó, mondhatnám tékozló – társasága keresztalj és keresztthordozó is egyben. Ugyanis bárhol voltak vagy vannak a világban, valójában az Isten képmására teremtet embert szolgálták, szolgálják, de mégis valaha mindegyikükben világított vagy – ha nem hagyták – pislákol a remény, hogy munkájukkal majd az övéiket szolgálhatják. Sokuk számára hiába. S ez egyáltalán nem bűnös xenofób remény volt, sőt inkább a kötelesség bennük valaha elplántált vagy tán épenséggel genetikailag kódolt csírája. Az őket kitesztáló – valóban xenofób világ – kevesektől kaphatott többet, mint éppen a romániai magyar orvosoktól, akik közül sokan olyan helyeken szolgálták őket, ahol sajátjaik erre nem voltak képesek. Különös firtora a sorsnak, hogy az anyaországba távozottak többsége is az itteni lehetőségek közül a nehezét vállalta vagy kapta.

A történelem ezeknek a ma még élő generációinknak más sorsot szánt, küzdelmesebbet, s mégis elmondhatjuk, hogy sikerült helytállniuk. Nem volt könnyű és szerte a világban ott domborulnak az ezt igazoló sírhantok is. Azok az emberek azonban, akiknek szolgálatában közülünk annyian idegenben pihentek el, fejet hajtanak e sírhantok láttán.

Túl szépnek s patetikusnak tűnhet talán ez a megállapítás, mégis, ha leltárt készítünk az általunk ismert eltávozott s Isten kegyelméből még élő, az itt megjelenni nem tudó vagy az itt megjelent szerencsés kollégákról, el kell ismernünk, hogy igen komoly valóságalapja van az irántuk érzett megbecsülésnek.

Kevés kivételtől eltekintve ez a társaság – a mostani definíciónk szerint – a MOGYE neveltjeiből került ki. Az a kevés kivétel is, aki más egyetemeken végzett, szorosan kapcsolódik a többiekhez szenvedésben, sikerben egyaránt.

Az első sorok már jórészt eltávoztak, de még vannak élő tanúk a hőskorból. Sokan emlékeznek még arra az időszakra is, amikor áldozattá lettünk, s tovább hullámozott a minket felnevelő intézet sorsa rossz és még rosszabb között, mind a

mai napig. Erről ma a leghitelesebb tanú fog beszámolni nekünk.

De a sok jó mellett ne takargassuk a rosszat sem. Nem ünneprontás ez, hanem szembenézés a valósággal. Éppen a napokban volt alkalmam egy kiterjedt blogvitát átnézni, s ott olvastam a következőket, egy az erdélyiekről – saját bevalása ellenére – általánosító véleményt mondó értelmiségi blogertől: „Önző, erőszakos, akarnok, mindent kihasználó embereknek ismertem meg azokat, akikkel én találkoztam. Nem általánosítok, de mindenesetre fenntartással vagyok irántuk.”

Az utóbbi 35 évben hosszasan volt alkalmam a kérdéssel foglalkozni. Valóban akadt olyan eset is, amikor pirulnom kellett, de ez igencsak ritka volt az ellenkezőjéhez mérten. Az anyaország közege, ahol ezek a vélemények előfordultak, nem volt képes felismerni a kétszeres teljesítményre kényszerítő környezetből érkezett igyekezetének valódi magyarázatát. Minden erőfeszítése, minden sikere tűnhetett törtetésnek, mindent kihasználásnak. Pedig egészen másról volt szó, és ezt éppen a nyugatabbra távozottak esetében láthattuk. Ott ez nem volt annyira feltűnő, s ha igen, láss csodát, hasonló véleménnyel voltak az anyaországi magyarról is, aki hozzájuk viszonyítva, szintén nagyobb nyomás alól érkezve, nagyobbat teljesített.

Igy néz ki a felületes, rosszhiszemű véleményalkotás, mely sok fájdalmat okozott sorainkban is. De nem meghátrálást. És ez a lényeg.

Az a nemzettudat, az a munkamorál, az az elkötelezettség szakma és közösség iránt, bizony jó kovásznak bizonyulna ma is itt.

Az idők azonban változnak. Az elvándorló orvos ma már távolabbra tekint. Pedig ma már nagyon jól fogna errefelé is. Csakhogy az új idők új gondolkodásmódja másként munkál új s egyre újabb korosztályokban. És nincsen már jogunk ítélkezni afelett, hogy ez helyes, avagy nem, s ha igen, akkor mettől-meddig.

A szétszóródott erdélyi magyar orvosok néhány ezres csoportjának életútja, megítélése, megbecsülése vagy rosszhiszemű félremagyarázása csak az egyik, de igen szemléletes példája a fogyó erdélyi magyarság sorsának. Ezt áttekintve sok hasznos következtetés vonható le, és talán még kidolgozható olyan gyakorlatban megvalósítható elmélet, amely a Kárpát-medencei magyarságnak a megmaradást egyedül biztosítani képes egysége irányába hat.

Ezért kell időnként összegyűlnünk, s ha egy-egy generációban fogy az erő s ő maga is fogy, az utána következők is össze kellene dugják fejüket a kollektív bölcsesség erejének reményében. Nem könnyű ez, s ezt éppen a szervező munka során tapasztalhattuk. Hiszen az összesen ezret is meghaladó cím begyűjtése hatalmas ellenállásba ütközött. Elsősorban a passzivitás, a legkisebb cselekvést is másokra hárítás akadályába, de a megváltozott „szép új világ” bizalmatlansága is nagy akadály volt. Hajdan hátukat egymásnak vető magyarok ma már nem mernek egy címet, egy telefonszámot egymásra bízni? Hiába van, aki vállalja az erőfeszítést, az összerelés szép feladatát, ha a bizalmatlanság jegyében még a kapcsolattartás is ellehetetlenül.

Cím, lakhely nélküli emberekké váltunk? Ez is a hazatlanná válás egy formája lenne?

Önként akarnánk bozgorrá válni?

Amíg lehetséges, s fogjuk egymás kezét, s próbáljuk meg mi kidolgozni és megmutatni az egységes magyar gondolkodás módjait és lehetőségeit. Közülünk sokan vannak, akik még napi munkájukkal tudják építeni a magyarságot és az er-

délyi gondolat példájával állni a halványodó összmagyar gondolat újjáépítéséhez. Mások, az idősebbek, tapasztalatukat és megbecsült életpályájuk tekintélyének súlyát állíthatják szolgálatba.

Mindent el kell követnünk, hogy ilyen és hasonló alkalmakat szervezzünk, de a mindennapok tevékenysége során is gondoljunk arra, hogy az összetartozás érzésének ápolása nélkül úgy süllyedünk el a népek tengerében, hogy nem csak önmagunk tűnünk el, de az emberiség számára is értéket jelentő kultúrkörünk is, az ehhez szervesen tartozó szomszédokkal együtt.

Minden, minket erodáló, az etnikai tisztogatás bármely módszerével homogenizáló utódállam akkor, amikor a költő által látomásosan leírt sírt ássa nekünk, saját sírját is ássa. Kötelességünk tehát a lehetetlent is megkísértve megpróbálni, hogy eljuttassuk süket füleikbe az üzenetet, mely szerint, ha valamikor könnytelen szemekkel remélnek állni az elsüllyeszteni oly régen vágyott nemzet sírja mellett, abban majd felismerhetik – rövid időn belül bekövetkező – saját sorsukat is.

Az utóbbi hetek hírei ismét metamorphosisról számolnak be a román Erdély-politikában, kisebbségpolitikában. Az ott hon maradottak felé tekintünk nap, mint nap, és figyeljük, hogy valóban gyökeres fordulatról van-e szó, vagy a belpolitika átmeneti játékaról? Még gyakorlott szemek is nehezen ismerik ki ezt a bizantin politikai játszmát. A szomorú, hogy mint sajnos megtapasztalhattuk, Európa nem foglalkozik ilyen gondjainkkal, Európa nem véd meg. A magyarság Európa-szerelme viszonzatlan szerelem maradt egész történelme folyamán. És ezt jól tudja a román politika is. A szlovák teszt is birtokukban van már.

Kedves Barátaim!

Orvosok gyűltünk ma itt össze hozzátartozóinkkal s remény szerint baráti körükkel és érdeklődőkkel együtt is. Magyarok. Értelmiségiek. Gondolkodó és gondokat hordozó emberek.

Legyen ez az alkalom is az értelmiség felelősségének egyik ébresztője, ami egyáltalán nem zárja ki az újratalálkozás örömét, sőt általa még erősebbé válik. Találkoznunk szükséges, amíg csak él bennünk a lélek, találkozni és átadni egymásnak ez erőt ahhoz az örök feladathoz, amelyet az annyi metamorphosison átment szülőföld plántált belénk s melyhez az igazságunkat legjobban ismerő Teremtő is erőt adott és ad, küzdelmes életünk legvégső állomásáig.

Itt, ezen a fórumon is megismétlem a legfontosabbat: Merjünk magyarok lenni, merjünk erdélyiek lenni, merjünk megmaradni önmagunknak, s így szolgálni az összmagyar megmaradást, az európai megmaradást.

Kívánom, hogy mindenki lélekben megerősödve térjen haza e találkozó után és próbálja elvinni azt az üzenetet, hogy szükség van ezekre a találkozásokra most és a jövőben is, hogy érdemes támogatni ennek kísérletét, ha kell egy kis erőfeszítés árán is.

Akkor talán legközelebb többen leszünk, és sokszoros erővel járulhatunk hozzá a felelősségünknek megfelelő feladat sikeréhez.

Éreztétek jól magatokat.

(Közvetlenül az orvostalálkozó után mutatta be az érdeklődőknek lapunkat, az Átalvetőt Dr. Kövesdy Pál főszerk. Verőcén. A lapot már ismerők és az azzal most első ízben találkozó is nagyra értékelték az ismertetőt, a lap többéves múltjából válogatott szemelvényeket, idézeteket.)

Magyar Örökség Díj a Hitelnek

Az Átalvető oldalain már olvashattunk a méltatlanul elfelejtett kolozsvári Hitel folyóiratról (1935-1944) és az ezt követő korszak szellemének megfelelő elfeledtetéséről. A továbbiakban remélhetőleg szellemi hagyatékából is fogunk válogatni. Dr. Szász István Tas – a Hitel emlékek gondozója – május 30-án rendezett egész napos konferenciát az Írószövetségben, ahol 20 jeles előadó járta körül a Hitel témakörét. Nos, éppen ide és ekkor érkezett meg a hír arról, hogy a lap írott és tárgyi hagyatékának, a köré szerveződött holdudvar emlékének átmentését közel negyven éven át végző Szász István Tas június 23-án veheti át a Hitel műhely emlékét a Magyarság Aranykönyvébe is rögzítő Magyar Örökség Díjat, egyben a köszöntő záróbeszéd megtartására is felkérést kapott. Az oklevél a Leányfalun általa létesített Hitel Múzeum-Galériába került. Másolatát a Kolozsvári Magyar Napokon – egy az egykor volt kolozsvári folyóiratoknak szánt konferencián tartott előadása után – adta át a Kolozsvár Társaság képviselőinek.

Köszöntő záróbeszéd a díjazottak nevében a Magyar Örökség Díj 2012. június 23-i díjátadóján

Kedves együtt Ünneplők!

Magyar; örökség; hagyomány; nemzet; nemzeti; nemzettudat és nemzeti nagyság, sőt a megmaradás is immáron gyanúba kevert, lassan pedig már évszázados múltra visszatekintve is besározással ellehetetleníteni óhajtott szavak. Ezzel s ennek következményeivel ment szembe a Magyar Örökség Díj, a Nemzet Aranykönyvét gondozó kezdeményezés. Nem nosztalgizálás ez, nem is egyszerűen tisztelgés a jelen és múlt nagyjai előtt, hanem hozzájárulás az élő és élni akaró jelenhez, tehát a jövőhöz, a megmaradáshoz.

A múltról beszélve eszünkbe juthat a figyelmeztetés: jaj annak a nemzetnek, mely múltját feledí. S itt nem egyszerűen egy szellemi kísértetjárásra kell gondolnunk. Mert az emlékezés hiány okozója egyik legjellegzetesebb hibánknak, az örökös újrakezdésnek, a megszenvedett tapasztalat felhasználhatatlanságának, miközben éppen azzal alapozhatnánk meg a jövőnket.

A jelenről beszélve pedig arra gondoljunk, miként vált feledésre ítélt múlttá megannyi jelen teljesítmény, mekkora akadályokat gördít butaság és rosszindulat, aljas érdek és külső erő a jelen teljesítményei elé.

Pedig micsoda nagyszerű múltja s milyen alkotni képes jelene van ennek a Trianonban halálra szánt nemzetnek! A több ezer lehetőség közül most egyetlen merítéssel kiválasztott díjak sokszínűsége is ezt igazolja.

1. A műélvezet gyönyörét, a nemzet közízlését egy csodálatos család úgy szolgálta, hogy közben bámulatra készítette a külső világot is, - tehát országimázt is épített.

2. Milyen nagyszerű hungarikum a magyar kiseddőzés és az óvodarendszer. Egyes elemeit nem is olyan régen még védelmezni kellett a felszámolástól, miközben külföldiek jöttek tanulmányozni a sikeres modellt.

3. Mekkora szerepe van jövőnk szempontjából az oktatásnak, s milyen vehemenciával támadják iskoláink kis részének – ésszerű okokból – egyházi kézbe helyezését. Pedig ki tudná összegyűjteni mindazt az értéket, amit csupán az egykori ciszterci diákok halmoztak fel a nemzet kincsházájában.

4. 77 évvel ezelőtt 220 pompás magyar hiteles *Hitel*je mit adott a kisebbségi és az egész Kárpát-medencei magyar megmaradás fegyvertárához. Micsoda látnoki képességgel bírtak s miként tudtak új generációk nevelői lenni úgy, hogy ki sem mondhatták azt, amit akartak volna, de tették ezt elsősorban életpéldájukkal – olykor életük árán is. S mekkora siker volt a budapesti *Hitel* elindítása – még a végnapjait élő diktatúra idején – azzal a Csoóri Sándor megfogalmazta céllal, hogy a nemzet ismét hozzáférhessen saját igazságaihoz, s a folytatás

is, amelyik a megújulás lehetőségét keresve vizsgál múltat s jelent.

5. És az etnikai tisztogatás színes módszereit gyakorló, ma már európai félrepillantással támogatott bizantín világ miként üldözte el Erdély és a részek szintén pompás magyarságait. Hogyan volt képes az ottani színjátszás egyik nagyszónya itt egyszemélyes üzenethordozóként terjeszteni a legsebbe köntösbe öltözött igazságot!

6. Mit jelenthet a mai roskadozó, nemzettudatát vesztő néplélek – neoliberais rádiórozók által dörgölt – újkori bugyrainak feltérképezése a jelen önvédelmi harcai és a jövő megtervezése szempontjából?

7. S legvégül a 100 esztendeje született Szabó Zoltán emlékezete. Annak az embernek és munkásságának felidézése, aki – nem véletlenül – ott volt a kolozsvári HITEL munkatársai között is, s aki a Tardi helyzettel, helyzetünk felismerésére ébresztgetett.

Kedves egybegyűlt ünneplők!

Most valamennyi, már eltávozott s még élő, itt megjelent vagy megjelenni nem tudó kitüntetett nevében mondom köszönetet a Magyar Örökség és Európa Egyesület Magyar Örökség Díj Bírálóbizottságának ezért a megtiszteltetésért, és kívánok múltat mentő, jelent erősítő és jövőt építő munkájukhoz további hitet és reménységet. Tevékenységükkel maguk is azt teszik, amit azok, akiket elismerésben részesítenek. Ezért mindenkit, akihez ennek a munkának a híre eljut, arra figyelmeztetek, hogy támogassák ezt a nagyszerű kezdeményezést minden módon.

Amiképpen az az Aranykönyv egyre vaskosabbá válik, úgy

AKTUÁLIS DÍJAZOTTAK:

2012. júniusi díjkiosztás

1. A FERENCZY-CSALÁD alkotóművészete;
2. A martonvásári ÓVODAMÚZEM és létrehozója, HARCZA TIBORNÉ
3. MAGYAR CISZTERCI DIÁKSZÖVETSÉG kilenc évtizedes szolgálata
4. A HITEL nemzetpolitikai szemle kolozsvári (1935-1944), illetve a folyóirat 1988-tól működő budapesti műhelye.
5. BÁLINT MÁRTA egyszemélyes színháza
6. MOLNÁR V. JÓZSEF néplélekrajz-kutatói munkássága
7. SZABÓ ZOLTÁN, a népi írók kiemelkedő képviselője

növekedjen hitünk is saját erőinkben, abban, hogy amint a kitüntetettek egykor és most, minden nehézség közepette is a Kárpát-medencei magyarság értékeit gyarapították és gyarapítják, úgy minden egyes magyar embernek is képesnek kell lennie erre, ha saját tehetségét, képességeit a legjobban kihasználva szolgálja a közös jövőt.

Nehéz idők előtt állunk! Komprádorok és külső gazdák rombolnák a megmaradás esélyeit, miközben saját gyarlóságaink is fegyvert adnak rossz szándékú kísérletezőknek. Gazdasági válság, környezetkárosodás veszedelmei, s főleg az erkölcsi romlás sújtanak minket, a minket felfalni akarókkal együtt. És mindenekfelett ott lebeg a demográfiai katasztró-

fa réme. Ennek elkerüléséhez valamennyi válság megoldására volna szükség, de elsősorban erkölcsi hanyatlásunkat kell megállítanunk. És nem csupán nekünk, hanem egész kontinensünknek, egész kultúrkörünknek.

Legyen a Magyar Örökség Díj folyamatos gondozása az erőt adó példamutatásnak egyik fő lehetősége, a legnagyobb magyar Akadémiájának díszterme pedig ennek megszentelt helye.

Gyűljünk össze időről-időre ünnepelni!

Merjünk magyarok lenni!

Akarjunk megmaradni!

Köszönöm, hogy meghallgattak.

Újra megnyitotta kapuit a Teleki Téka

A marosvásárhelyiek szellemi öröksége

Szombaton, szeptember 1-én délelőtt a Teleki Téka udvarán tartott meghitt hangulatú ünnepséget követően újra megnyitották a felújítási munkálatok miatt több hónapig időszakosan bezárt Teleki Téka kapuját. A rendezvényen a hivatalosságok képviselőin és a meghívottakon kívül nagyon sok könyvbarát marosvásárhelyi is jelen volt, ami jelzi azt, hogy ez a több mint 200 éves létesítmény nemcsak a tudósoké, a kutatóké, hanem minden kultúrát kedvelő marosvásárhelyié.

Házigazdaként Lázok Klára, a Teleki Téka igazgatója üdvözölte az egybegyűlteket, majd kifejtette: az építető Teleki Sámuel kancellár örökségének ápolójaként arra törekednek, hogy valódi szellemi műhely legyen e hajlék, és nemcsak a város szimbólumaként, hanem tudományos értékét tekintve a régióban is rangos elismerést nyerjen. A jelenlegi könyvtárosok az elődök munkáját szeretnék folytatni korszerű eszközökkel, ezért nemcsak az épület újult meg, hanem újabb multimédiás eszközökkel, programokkal is igyekeznek nyitni az érdeklődők fele. Az igazgató megköszönte a munkálatok kivitelezésében nyújtott támogatását a megyei tanácsnak, a cégeknek, de szólt azokhoz is, akik több évtizedes könyvtárosi, kutató, restauráló munkájukkal hozzájárultak a szellemi örökség ápolásához. Monica Avram, a megyei könyvtár igazgatója is visszatért a minőségi szellemi munkára, amely a könyvtárat „a multikulturalitás szimbólumává” tette. S megköszönte az itt dolgozók erőfeszítéseit, hiszen a restaurálás több mint 10 évig tartott, ez idő alatt pedig sokszor építőlépi körülmények között kellett dolgozniuk.

Lokodi Edit Emőke a megyei tanács alelnöke, a Városháza, Kultúrpalota, a volt katonai sorozó épületeinek felújítása mellett igen fontosnak tartotta, hogy az évek folyamán kiszorítsák a költségvetésből azt a pénzösszeget, amellyel folytathatták a munkálatokat. S ez nem volt könnyű, hangsúlyozta, mert egy több mint 200 éves „öreg hölgynek” kellett új ruhát adni. A régi falak gyakran okoztak kellemetlen meglepetést az építőknek, ezeket sikerült megoldaniuk. A megyei tanácsnál dolgozó kollégák dicsérete mellett külön kiemelte Keresztes Géza műépítész hozzájárulását, akinek a felügyelete alatt zajlottak a műemlék épület igen igényes felújítási munkálatai. A beruházás eddig 3.106.352 lejbe került a tanácsnak, s még mindig nincs befejezve, hiszen további termék renoválásán is dolgoznak még.

Kedves színfoltja volt az eseménynek Teleki Czákó Julián-

na és Teleki Kálmán, az alapító nagynevű család sarjainak a hozzászólása, akik kifejtették, bár nem egy ágból származnak, s ahogy Teleki Sámuel sem itthonról, hanem nagyrészt Bécsből irányította az építkezést majd a könyvgyűjtést, úgy ma ők is külföldről kell gondoskodjanak az örökség ápolásáról. Mint elhangzott, a család a második világháborúig békésen lehetett az ősi birtokon, de a kommunista diktatúra öt kontinens 13 országába szórta szét azt az 55 nőt és 44 férfit, akik a Teleki nevet viseli. A sors iróniája, hogy egyedül Teleki Gemma maradt itthon, akinek „első munkahelye” és lakása az államosítás után a könyvtár volt. S bár sokan már nem is beszélnek az anyanyelvet, azért érzelmükben magyarok maradtak, és a viszontagságok ellenére igyekeznek segíteni a Telekiek örökségének ápolását. 1993-ban létrehozták Bázelen és ezzel egyidőben Marosvásárhelyen a Teleki Téka Alapítványt, amin keresztül támogatják a könyvtárat. Nemcsak az építkezésben, felújításban segítenek, hanem könyvtárosoknak is ösztöndíjat ajánlanak fel. A Teleki család leszármazottai hangsúlyozták, azért teszik, mert amint Sámuel a hagyatékában megjegyezte, a Téka nem a családé, nem a városé és az egyházé, hanem a marosvásárhelyi polgároké.

A hivatalos beszédek után Haller Béla és Székely Emese tanárok a Magyar Művészetért Alapítvány nevében átadták az Ex libris díjat a könyvtárnak, amelyet Lázok Klára vett át. Mielőtt a közönség előtt újból megnyitották volna a nagy, illetve az időszakos kiállításoknak otthont adó kisebb termet, Kimpian Annamária részletesen ismertette az alkalmából kiállított tárgyakat, köztük az igen ritkán látható 14. századi Koncz kódexet, amelynek egyik oldalán széljegyzetként olvashatók a hatodik magyar nyelvemlékként elhíresült Marosvásárhelyi sorok. De először állították ki többek között a kuriózumnak számító Amerikai Egyesült Államok függetlenségi nyilatkozatának hiteles korabeli másolatát.

Bár a tegnapi műsor kissé megszenvedte a hangosítás hiányát, a szervezők a Marosvásárhelyi Filharmónia fúvós kvartettjének a műsorával és a kolozsvári reneszánsz táncsoport fellépésével színesítették a rendezvényt.

A látogatók hétfőtől felkereshetik a könyvtárat, az olvasótermet szeptember 4-én nyitják meg. A múzeumi terek hétfő kivételével mindennap látogathatók, keddtől péntekig 10–18 óra között, szombaton és vasárnap 10 és 13 óra között, az olvasókat keddtől péntekig szintén 10-től 18 óráig, szombaton 10-től 13 óráig fogadják a Teleki tékában.

Vajda György

Az erdélyi művészek Leányfalun sorozat újabb eseménye

Dr. Sípos József kiállításáról

Dr. Sípos József nem babonás.

Július 13-án, pénteken mutatkozott be ismét a Dunakanyar közönségének, ezúttal a Leányfalui Helytörténeti Múzeum termeiben, a településen 25 éve kiállító erdélyi művészek közül immáron 31.-ként. Valóban nem babonás, ellenkezőleg, ösztönösen vonzódik a transzcendens felé.

A vonzások és tasztítások egyébként is egész életét meghatározták. Az őt legjobban vonzó Erdély új gazdáit kutasztották, pontosabban ennél sokkal ravaszabb módon eltasztították maguktól. A nyugat varázsa pedig vonzotta. Ott is megállta helyét, de az nem volt az ő világa. Orvosi pályája végén a magyar közeg vonzotta vissza. Ha már nem lehetett szülőföldjére, Szentendre vonzásának engedett. Akár egykor a nagybányaiak.

Azt mondja, hogy az alkotói kedv olyan, mint a krónikus betegség, hol elmúlik, hol újra előjön. Mindenesetre neki úgy tűnik, hogy a Dunakanyar légköre kedvező számára. Amióta itt telepedett le, egyre aktívabban alkot.

Nem voltak jeles mesterei, és nem kop-tatta művészeti iskolák padjait. Bár az sem elhanyagolható, hogy Európa múzeumait alkalma volt megismerni, és hogy a reál-jellemző módon mindenkor nyitott szemmel járta a világot, keresve-keresvén benne és művészetében, hogy mi a szép és mi a jó.

Ez sem lehetett véletlen, hiszen már régen autodidakta néprajzi gyűjtő és kutató lett, egy ezt a meghatározást messze meghaladó szinten.

Közben a mai napig keresi az alkalmat, hogy élményeit, a gondolatébresztő külső utazásokat megossza másokkal is.

De belső utazásokat is tesz. Ezeknek az utazásoknak eredménye az a sajátos faszobrászat, amelyet hosszú idő óta művel, az orvosi pálya befejeztével egyre intenzívebben. Faragni még az 1970-es években kezdett, amint mondja „belső parancsra”, s már ekkor több egyéni és csoportos kiállítás volt Kolozsváron és Zilahon.

Az erdélyi orvosból lett művész; néprajzi gyűjtő-kutató; kultúrszervező, – színes egyéniségű alkotó. Bevallása szerint műveiben az emberközpontúságot keresi. Az embert érényeivel és gyarlóságaival együtt mutatná fel. Ez vezeti szakrális témájú munkáiban is. A belső énje diktálta úton halad, s állítja, hogy ebben határt csak a fa természet adta formája és szerkezete szab számára.

Mai honi kiállítások látogatójaként olykor fejét csóválja. Távol áll tőle a modern művészet geometrikus formavilága és a performansz.

Munkáit már több nagy honi gyűjteményes kiállítás zsűrije is beavogatta. Az alkotások zöme szakrális tematikájú. Mint előbbi szavaiból is kiderül, Sípos József – ahol csak lehet – visszanyúl a természethez, mint társalkotóhoz. Alázattal bontja ki számunkra mondanivalóját a legősből alkotó felfedezett csodáiból. Ha hallották már Freund Tamás lenyűgöző és hite-

lességet sugárzó előadásait arról, hogy miként jut el a tudomány éppen legnagyobb magaslatain a hithez s mennyire nem ellentétes azzal, akkor megérthetik azt is, hogy egy, a természettudományokat művelő orvos, miután végigjár egy sikeres pályát és megtoldja a művészet szirtjeinek megmászásával is, miként engedhet a szakrális témák hívogatásának.

Ismét bebizonyosodik a tudomány által világát feltérképező ember diadalittasságához nélkülözhetetlen ellensúlynak, az alázatnak a szükségessége. Sípos József a természettudományos alapokon gyógyító orvos, mikor alkotó művészként szobrot készítene, maga mellé hívja a Teremtőt s anyag után Vele együtt kutatva, Tőle kap témát.

Ilyen egyszerű ez, mondhatnánk. Csak még egy valami kell hozzá, a tehetség. Meg ami ebből fakadhat, az a bizonyos belső parancs.

Ha most olyan közhelyet akarnék mondani, amelyben sok az igazság, azt a mondást idézném, hogy minden erdélyi emberben ott van egy rejtett fafaragó. Kezében otthonosan érzi magát a véső vagy, ha más nem, a bicska. Hogy ez mennyire igaz, arról szabad vitatkozni.

Dr. Sípos József esetében ennek a vitának azonban nincsen helye.

Leányfalu és a Dunakanyar közönsége örömmel fogadta a szép és gondolatokat ébresztő kiállítást. A megnyitó művész – a közismert szentendrei Páljános Ervin – értő szavakkal emlé-

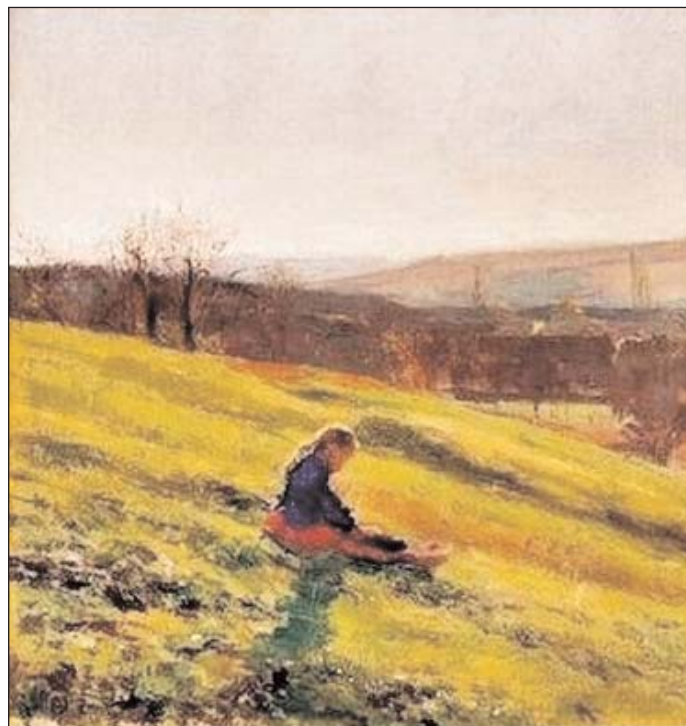
kezett meg az alkotóról és művészetéről. Úgy éreztük, hogy a vonzások közt annyit kóborló orvos-művész hazaérkezett.

Isten hozott dr. Sípos József, immáron végleg, a Dunakanyarban.

Szász István Tas



A Megváltó



Glatz Oszkár: Tavaszi domboldal

Kitüntették a Vereckei Emlékhely megálmodóját és alkotóját, Matl Péter Munkácson élő szobrászművészt

Megtisztelő meghívást kaptam a Képzőművészeti Egyetemtől, ahol tanúja lehettem barátom, a Munkácson élő és dolgozó Matl Péter elismerésének. Az egyetem szenátusa egyhangú döntésével M. S. mester díjat adományozott Matl Péter kitűnő szobrászművésznek az immár újra szakrális helyé vált Vereckei Emlékhely megálmodójának és megalkotójának.

Az M.S. mester díjat magánszemélyek alapították 2001-ben, alapítói Mihály Gábor Munkácsy díjas festőművész és Molnár Pál, Eötvös József díjas újságíró, aki maga laudálta Matl Péter szobrászművész kiállítását...

Maga a díj egy bronz kisplasztika, amit Mihály Gábor készített el.

Az M. S. mester díj az 1506-ban ismeretlen művész által festett Mária látogatása Erzsébetnél című műről lett mintázva.

A díjat eddig neves művészeknek ítéltek oda, többek között Rieger Tibor szobrásznak 2001-ben, Nagy Benedek szobrásznak 2004-ben, Kő Pál szobrásznak 2007-ben és Gáspár Péter szobrásznak 2009-ben.



Matl Péter

Néhány szó röviden Matl Péterről

1960-ban született Munkácson és 1979-ben diplomázott az Ungvári Erdélyi Béla Képzőművészeti Szakiskolában.

1980-tól gimnáziumi tanár, több éve magánvállalkozó. Szobrai fából, kőből és bronzból készülnek. Jelenleg is köztéri szobrokat, díszkutatokat, egyházi oltárokat és szobrokat alkot.

Akinek hozzám és élménytársaimhoz hasonlóan megadatik, hogy a művész fogadja Munkácson lévő gyönyörű otthonában, az megcsodálhatja a háza kertjének díszeként felállított alkotásait. Művei sok országban találhatók és megtekinthetők, így Ukrajnában, Magyarországon, Ausztriában, Csehországban, Svédországban, Franciaországban, Németországban, Japánban és az Egyesült Államokban.

Matl Péter 2003-ban megkapta a Magyar Köztársaság középkeresztjét, 2006-ban a Kárpátaljai Képzőművészeti nívódíjat és 2009-ben a Magyar Művészetért díjat. 1987-től napjainkig a világ számos helyén vesz részt folyamatosan kiállításokon.

A Matl Péter által alkotott emlékhely sorsa immár együvé vált az összmagyar sorssal, és százezrek látogatják a Vereckei Hágó tetején épült szakrális helyet, melynek nem árthat sem az idő, sem pedig az ideiglenes birtokosok féktelen gyűlölete, és ezt az oltárkö minden kalapácsnak és autógumi égetésnek ellenálló látványa is bizonyítja.

Nem múlhat el év anélkül, hogy barátaimmal, élménytársaimmal ne koszorúznánk meg azt a helyet, ahol eleink átlépték a hegyet, hogy immár sokadszorra új és végleges hont foglaljanak.

A rombolásnak is kitett, Matl Péter által alkotott emlékhely oltárkövét ellepik az emlékezés és kitarás hálakoszorúi, üzenve a költő soraival, hogy „Ez a mi Hazánk bitangok, el innen betolakodók!”

Reiner Péter, 2012. június 28.

Az Erdőszentgyörgyi Figyelő című lap bemutatása

Erdőszentgyörgy erdélyi kisváros, amely a Kis-Küküllő mentén fekszik, Marosvásárhely és Szováta között félúton. A városi rangot 2003-ban nyerte el. Lakóinak száma 5000 körül van. A lakosság 76% magyarnak vallotta magát, 17% románnak, 4% romának.

A településen található a Rhédey család kastélya, itt született és itt is van eltemetve – a XIII. században épült templom kriptájában – a legendás szépségű Rhédey Claudia (1812-1841), II. Erzsébet angol királynő ükanyja. A Rhédey család fejedelmet is adott Erdélynek, Rhédey Ferenc személyében. Erdőszentgyörgyön született a székely ezermester Bodor Péter (1778?- 1849), akinek nevét a Marosvásárhelyen épített zenélő kút tette híressé.

Tisztelt Szerkesztőség!

Az erdőszentgyörgyi (Erdély, Maros megye) Bodor Péter Művelődési Egyesület a magyar kulturális élet hagyományainak, értékeinek megőrzését, ápolását vállalta fel. E cél érdekében útjára indítottuk az Erdőszentgyörgyi Figyelő című havonta megjelenő közéleti és művelődési lapot, amely

a kisváros és környékének jelentősebb művelődési és közéleti eseményeiről is tudósít. Szerkesztői, írói – honorárium nélkül – szabadidejüket feláldozva éltetik írásaikkal a lapot.

Az adott gazdasági helyzet miatt azonban már a nyomdaköltség előteremtése is nehéz, ezért az utóbbi lapszámokat csak kéthavonta tudtuk megjelentetni. A helyi magyar közösség számára fontos fórum megszüntetése, úgy érezzük, fájdalmas ürt jelentene. Ezért fordulunk most azokhoz, akik tehetik, és szívügyüknek tekintik a magyar kultúra sorsát, hogy lehetőségeik szerint támogatásukkal segítsék ezt a sok munkával és törődéssel létrehozott lapot. Forintos számlaszámunk: Banca Transilvania, Sovata, str. Principala, 170. Judetul Mures RO90BTRL02712205M19593XX.

Asociatia Culturala Bodor Péter Lejes számlaszámunk: Banca Transilvania Sovata, str. Principala, 170. Judetul Mures. RO20BTRL02701205M19593XX. Asociatia Culturala Bodor Péter Lapunkat a weblapon tekinthetik meg.

Érdeklődésüket, támogatásukat előre is tiszteletteljesen köszönjük.

Kovrig Magdolna, az egyesület elnöke

Levél az EU képviselőihez

Tisztelt Képviselőtársaim!

A minap otthon, Budapesten láttam egy televíziós riportot, amely az Európai Parlament egyik szocialista képviselőjével készült. Képviselőtársunk az úgymond Magyarországon dühöngő antiszemitizmusról beszélt. A magyar zsidóság sorsa felett aggodva, lényegét tekintve ugyanazt mondta, amit az elmúlt hónapokban már mások is, a politikai baloldalon, és a hozzájuk közelálló sajtóban. Nem azért rendített meg, amit hallottam, mert ne találkoztam volna már korábban is a Magyarország kormányát befeketítő rágalom-hadjáráttal. Hanem azért, mert képviselőtársunkat értelmes, józan és nyitott embernek ismertem meg, akivel közös bizottságban és közös témákban dolgozva, nem volt nehéz kompromisszumot találni.

Ezért ütött szívem, hogy mély átéléssel mondja a valótlan, hiszi amit mond, mert nyilván olyanoktól hallotta, akiknek fenntartás és ellenőrzés nélkül hitelt adott. Tiszteletreméltó képviselőtársamat tehát csúnyán becsapták. Minden bizonnyal olyanok, akiknek a politikai hatalom visszaszerzéséért folytatott háborújába az is belefér, hogy akár saját frakciótársaikat is félrevezessék.

A lopakodó vádaskodás piszkos eszköz. Lopakodó, mivel nem bírja el a bizonyítást és a szembesítést. Szembesítés esetén ugyanis a vádaskodó visszavonul - de csak azért, hogy azután, mintha mi sem történt volna, elkezdje előlről. A megtámadott pedig nem mer védekezni, mert fél, hogy a védekezés is visszahullik rá. Engedjenek meg egy kérdést: ha a magyar kormányt vádolók birtokában volna akár egyetlen rossz vagy félreérthető mondat, amely antiszemitizmusról árulkodik, nem tették volna le már százszor Önök elé?

Apám félholtan szabadult egy náci koncentrációs táborból. Nagyanyám a gyermekeivel és a család macskájával megszökött a budapesti gettóból. Életüket annak köszönhetik, hogy mélyen vallásos, keresztény emberek, saját életüket is kockára téve, a pincéjükben bújtatták őket, és másokat is. Nagyanyám férjét '44 Karácsonyán meztelenre vetkőztetve hajtották a Dunaparra és a folyóba lőtték. A hűgán fiatal lányként Mengele végzett kísérleteket, sok évig küzdöttek az orvosok, hogy születhessen gyermeke. Magam zsidó misztikáról írott könyveimben próbáltam megfejtetni a túlélés titkát...de ez már nem ide tartozik.

A Fidesz alapítóihoz és vezetőihez több, mint húsz esztendő barátság és szolidaritás fűz, amely soha nem rendült meg, mert soha nem történt olyasmi, amitől okom lett volna ezt az összetartozást megkérdőjelezni.

Magyar vagyok. Magyar patrióta, ha tetszik, aki tudás, érzelem, ragaszkodás és féltés ezer szálával kötődik a hazájához, Magyarországhoz és annak közjogi határain túl élő magyaraihoz. Soha nem éltem meg ezt ellentmondásként azzal a mély és sokrétű hűséggel, amely a zsidó tragédia minden áldozatához köt, és a zsidó történelem minden spirituális értékéhez és önmegtartó harcához. Az ilyenfajta ellentmondást ugyanis mindig kívülről és aljas indokból próbálják gerjeszteni.

Nem igaz, hogy a zsidósága miatt ma bárkinek is félnie kellene Magyarországon. Szomorú tény viszont, hogy a balliberális politikai közösség elég régóta hajlamos arra, hogy a hatalom megszerzése vagy megtartása érdekében a jobbközép erőikkel és kormányokkal szemben az antiszemitizmus vádját használja fegyverül. Azt sugallva, hogy ha nem ők vannak hatalmon, min-

den kisebbség halálos veszélybe kerül. Ez szemenszedett hazugság. És roppant mérgező. Higgyék el, a magyar zsidóságból sokan tisztán látják ezt az összefüggést, de hallgatnak, mert túl nagy a csoportnyomás rajtuk. Amikor egy parlamenti delegációval Izraelben jártam, módom volt ezekről a dolgokról beszélgetni egy igen széleslátókörű izraeli politikussal. Fél szavakból is értettük egymást.

Értette, pontosan, hogy mi, a magyar jobbközépben nem akarunk mást, mint egy hazát, amelyet a nemzeti összetartozás és az értékekbe vetett hit kovácsol egybe és tart meg számtalan veszély és válság közepette is. Van antiszemitizmus Magyarországon? Szórványosan és a radikális jobboldalon persze hogy van. Amint Európa majd minden országában. A Jerusalem Post-ban megkérdezett Köves Slomó rabbi szerint Magyarországon kevesebb, mint Nyugat-Európa országaiban. Magyarországon azonban sajtószabadság van, ezért néhány valóban fontos orgánus ellen nem lehet törvényesen fellépni.

Tisztelt Képviselőtársaim, nézzék el nekem a szokásosnál személyesebb hangvételt. A rasszizmus a magyar kormánnyal szemben súlyos és igaztalan vád. A politikai küzdelem sokféle eszközzel dolgozik. De a rasszizmussal való rágalmazást nem szabadna ebbe az eszköztárba beemelni. A cinizmusnak a politikában is határt kell szabni! A zsidóság történelmi tragédiáját, és azt az érzékenységet, amelyet a népiirtás nemzedékek sorának a lelkében hagyott, nem szabadna politikai manipulációra használni. Legyenek tekintettel a holtak emlékére! És legyenek tekintettel az élők hitére abban, hogy megértéssel és jó szándékkal a történelmi terheket lassanként lerakhatjuk a vállunkról!

Kérem tisztelt Képviselőtársaimat, gondolják mindezt higgadtan végig! Aki úgy érzi, szeretné mélyebben is megismerni a magyar helyzetet, készséggel állok rendelkezésére!

Budapest, 2012. 02. 08.

Hankiss Ágnes
Európai Parlamenti képviselő



Ferenczy Károly: Festőnő

Gazda József nyílt levele

Jó 6 napja – amióta ezt megtudtam – rossz a közérzetem, állandóan levert, rossz kedélyű, úgymond búskomor vagyok amiatt, ami június 4-e előestéjén történt a három magyar egyháznak egész nemzetünkkel – tehát saját nyájaikkal szembeforduló – magyarországi vezetője részéről. Név szerint: Erdő Péter, Bölskey Gusztáv és Gáncs Péter. Ehhez hasonlólt csak akkor éreztem, amikor egy ezekhez hasonló embertelen ember, nevezetesen Gyurcsány Ferenc ama dec. 5-e előtt belegázolt a lelkünkbe, hiszem: nem csak a mi, határon kívüliek, hanem az egész magyar nemzet lelkébe. Most ugyanezt tették ezek, egyházaink úgymond vezetői. Egy mondatba sűrítve: elutasították, hogy Trianon napján – mely harmadik éve, országgyűlési határozat szerint, a nemzeti összetartozásunk napja is egyben-, egy percre meghúzassák, illetve: engedjék meghúzni Magyarország összes harangját. Nem engedték meg, szembefordulva ezzel a kegyelettel, nemzeti érzésünkkel, népünk lelkével. S tették ezt azzal a hazug indokkal, hogy a harangok „liturgiai célt” szolgálnak, tudva azt, hogy ez nem igaz. Hiszen délben 12-kor is szólnak harangjaink Nándorfehérvár emlékére, s 1920. június 4. délelőttjén az akkori egyházvezetés rendeletére két órán keresztül kongott, zúgott Magyarország minden harangja! Kérek minden magyart, a magunk módján fejezzük ki megvetésünket és tiltakozásunkat. Aki teheti, nyisson egy tiltakozó iratot interneten, amelyben felszólítjuk eme egyházi vezetőket, azonnal mondjanak le! Szerintem el kell jutnia a tiltakozó hullámnak egészen a Szentszékiig. S alsóbb szinten: a katolikus, református és evangélikus egyház minden templomáig, esperességéig és püspökségéig. Amilyen lehetőség csak van, minden módon.

Nem csak határokon belül, hanem kívül is! Még akkor is, ha az erdélyi református püspökség eleget téve a felkérésnek, szétküldte felszólító levelét, hogy június 4-én d.u. fél 5-kor konduljon meg Erdély összes református harangja! Egy olyan ponthoz jutottunk el, amikor hallgatni bűn. Olyan válságot él át a nemzet, melyhez foghatót elképzelni sem lehet. S azok, akik lelki vigaszt, támaszt kellene, hogy nyújtsanak lelkeinknek, azok aláznak meg magyar és keresztény mivoltunkban egyaránt. Nem az egyházak, hanem eme vezetők ellen kell fordulnunk. Legyen ez alkalom arra, hogy egy az egész nemzetet átható, összefogó tiltakozó hullám kezdődjék és tartson ki a végletekig ezek ellen az istentelen, hivatásukat, küldetésüket bemocskoló emberek ellen, az ő eltávolításukért.

Szerintem, ha most nem cselekszünk, szétesnek egyházaink, s még nagyobb vesztesékké válunk. Nemzetünk csak így menthető meg. És csak így tarthatók, óvhatók meg egyházaink is. Cselekvéssel!

Kovácsna, 2012. június 12.

Siófok város polgármesterének, Dr. Balázs Árpádnak

Polgármester Úr!

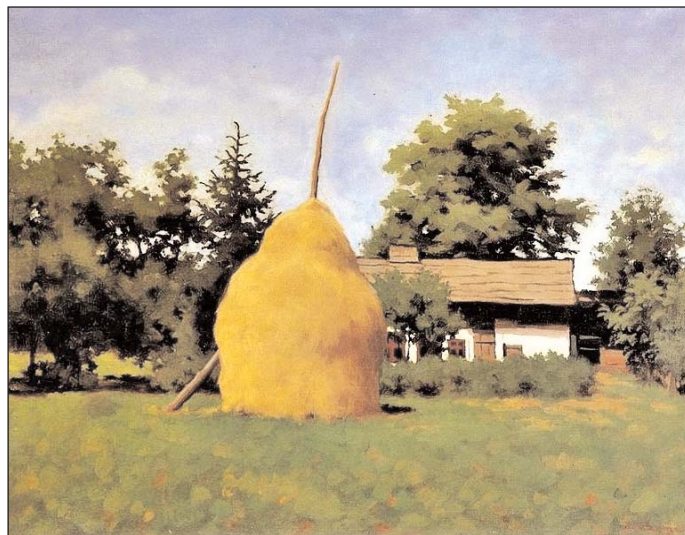
Megdöbbenésem legalább akkora volt, mint felháborodásom, amikor arról értesültem, hogy városa önkormányzata köztéren kívánja felállítani Károlyi Mihály Budapesten végre eltávolított szobrát. Annak a sem magyarnak, sem embernek nem alkalmas lelki és szellemi torzszülött hazáruháját, aki lelki prostituált feleségével, Andrássy Katin-kával együtt talán legnagyobb mértékben felelős hazánk XX.-XXI. századi szinte valamennyi szenvedéséért, kínjáért. Nem tudom, hogy a város ill. testülete hová tette józan ítéletképességét, amikor erről a sőpredékről ilyen döntést hozott. Ezt a szobrot nem felállítani, hanem belőle kartácsot készíteni kellene, és az ilyen alja ember elvbarátai céljaira fordítani.

Felháborodásomat csak kis mértékben fejezi ki az, amikor felhívással fordulok nem csak hazánk, hanem a világ minden fertályában élő becsületes honfitársaimhoz, hogy mindaddig, amíg el nem állnak ettől a gyalázatos tervtől, Siófokot mindenki bojkottálja. De ne csak bojkottálják, hanem forduljanak barátaikhoz, ismerőseikhez kül- és belföldön egyaránt, hogy egy ilyen várost, amelyik 2012-ben ilyen aljasságra képes, ők is messze ívben kerüljék el. Kerüljék el strandját, szállodáit, privát szállásait, éttermeit, vendéglátó helyeit. Ha pedig már foglaltak szállást, azt mondják le. Azzal, ha egy olyan várost elkerülnek, amelyiknek ilyen vezetése van, semmit nem veszítenek. Ezt a felhívást küldjék el minden ismerősüknek, barátuknak, és őket is erre bíztassák. Tegyük fel az internetre és minden lehetséges módon terjesszék ezt. Ugyanakkor osszák meg véleményüket a fenti címeikkel.

Ennek a gyalázatnak az elkerülésére ezt az egyetlen módot látom. Ha döntésükre magyarázatot nem található szándékukat visszavonják, kérem, értesítsenek, mert akkor örömmel vonom vissza a fentieket.

*Atzél Ferenc ügyv. elnök,
Az Erdélyi Magyarságért Alapítvány*

(Lapzárakor érkezett a hír, hogy a szobrot felállították – a szerk.)



Börtsök Samu: Tanyaház

Két író a magyar nyelvről: Kertész Imre és Kosztolányi Dezső

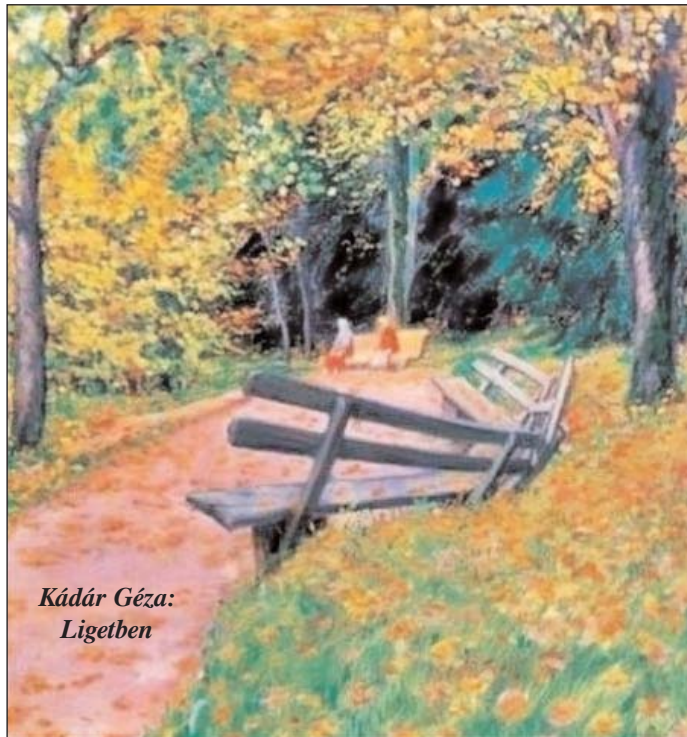
Sok vita után végre elkészült a nemzeti alaptanterv. Azt hittük már, hogy a viták utórezgései is elhaltak, de nem: egyre erősebben zúg a „nyilasozás”, a „nácizás”, mert a NAT-ban felbukkant például Nyíró József vagy Szabó Dezső neve. Arról kevesebb szó esik, hogy egy élő író is bekerült az anyagba. Kertész Imre.

Kertész Imre furcsa helyen szerepel az alaptantervben. Van egy olyan alfejezete az anyagnak, amelynek ez a címe: „Az irodalmi díjak”. Hát itt említődik példaként - ismétlem példaként - Kertész Imre neve, és első regénye, a Sorstalanság. Ami azt is jelenti, hogy ez a regény nem lesz kötelező olvasmány. Ahogy Nyíró sem, Szabó Dezső sem.

Az alábbiakban azt igyekszem az olvasónak megmagyarázni, miért nem lehet a magyar irodalom részeként tanítani Kertész Imrét. Sem most, sem a jövőben. Ne legyen félreértés: nem én minősítem a Nobel-díjas írókat. Én csupán idézni fogok. Hadd lássuk, hogyan látja a maga helyét, szerepét Kertész Imre. S hogyan vélekedik arról az eszköztől, amely nélkül életműve nem jöhetett volna létre: a magyar nyelvről.

Hogy Kertész idézendő szavait jobban tudjuk értékelni, választottam egy nagy magyar íróat a közelmúltból, a XX. század első feléből. Természetesen Kosztolányi Dezsőre esett a választásom, hiszen köztudott, nagy búvárlója, védője-oltalmazója volt ő anyanyelvünknek. (Zárójelben azt is elárulom: Kosztolányit messze jelentősebb írónak tartom, mint Kertészt. S ezzel a vélekedéssel valószínűleg nem vagyok egyedül. Igaz, Kertész életműve még nem zárult le: lehet, hogy egy újabb mű, illetve a véglegesen lezárult életmű ismeretében módosítom majd véleményemet.)

Néhány idézet következik Kosztolányi Dezsőtől. A Pesti Hírlapban, 1922. január 15-én ezt írta a magyar nyelvről:



Kádár Géza:
Ligetben

„Gyerekkoromban elnevettem magamat, mikor először hallottam idegen nyelvet. Micsoda jöttment játékszavak. Ez a mosoly ma is kísért. Hiába, csak anyanyelvem az igazi, a komoly nyelv. A többi, melyen sokszor olvasok, és néha beszélek is, csak madárnyelv.”

Ugyanebben az évben egy másik írásában a „cz”-től búcsúzik: a magyar helyesírás szabályait tartalmazó 1922-es akadémiai kiadvány ugyanis törölte a magyar nyelvből ezt a „csökevénybetűt”. Bár Kosztolányi szerint „jó, hogy megszabadultunk tőle”, ugyanakkor költő „nem minden meghatottság nélkül” fogadta a cz halálhírért, hiszen „az elmúlásban mindig van valami szomorú”, márpedig „ez az öreg betű közel százhuszonöt évig élt”.

Kosztolányi így zárja írását: „most elbúcsúzom tőle, végképp. Íme, a sírfelirata: Czammogó voltál, szegény cz, czéltalan cziczoma, és elpusztultál, czimbora. No, Isten veled.” (Pesti Hírlap, 1922. október 8.)

Ki ne hatódnék meg ezeken a szavakon? Néhány évvel később íródtak az alábbi sorok:

„Az a tény, hogy anyanyelvem magyar, és magyarul beszélek, gondolkozom, írok, életem legnagyobb eseménye, melyhez nincs fogható. Nem külsőséges valami, mint a kabátom, még olyan sem, mint a testem. Fontosabb annál is, hogy magas vagyok-e vagy alacsony, erős-e vagy gyöngy. Mélyen bennem van, a vérem csöppjeiben, idegeim dúcában, metafizikai rejtélyként. Ebben az egyedülvaló életben csak így nyilatkozhatom meg igazán. Naponta sokszor gondolok erre. Épp annyiszor, mint arra, hogy születtem, élek és meghalok.” (Új Idők, 1927. december 18.)

S végül az egyik legszebb vallomás, amely a Pesti Hírlapban jelent meg 1930. október 26-án: „Csak az anyanyelvvél nem lehet soha jóllakni, csak attól nem kapunk soha csömört, csak azt fogadjuk magunkba korlátlanul úgy, hogy minden szemerjét vérré változtatjuk. A többi nyelvből kisebb-nagyobb adagot bírunk el, mint az orvosságból. Ami túl van ezen az adagon, az már nem gyógyít: mérgezést okoz.”

Ugye milyen szépen, gyermeki ragaszkodással beszélt anyanyelvünkről Kosztolányi? Hosszan lehetne még idézni szavait, hiszen a nyelvről szóló írásai vaskos kötetet töltenek meg. Kosztolányival ellentétben Kertész Imre nem rajongója a magyar nyelvnek. De mielőtt a magyar nyelvet érintő kertészi „vallomásokat” idézném, meg kell magyaráznom a bevezetőben írottakat: miért nem része a magyar irodalomnak Kertész Imre? Íme, a válasz a Nobel-díjas írótól:

„Ami irodalmi hovatartozásomat illeti, le kell szögezni néhány tény, hogy tévedésben ne éljek. A magyar irodalomhoz nem tartozom, és soha nem is tartozhatom oda. Én valójában ahhoz a Kelet-Európában létrejött zsidó irodalomhoz tartozom, amely a Monarchiában, majd az utódállamokban, főként németül, de sohasem a nemzeti környezet nyelvén íródott, és sohasem volt része a nemzeti irodalomnak. Kafkától Celanig húzható meg ez a vonal, és ha folytatni lehet, velem kell folytatni. Az én szerencsétlenségem, hogy fordították - még ha a fordítás csak árnyképe is az eredetinek.” (Kertész Imre: Mentes másként. Bp., Magvető, 2011, 46. o.)

Kertész tehát nem a magyar irodalom részeként tekint a

saját életművére. Sőt: szerencsétlenségnek is tartja, hogy magyarul ír. Mert az ő életműve a kelet-európai zsidó irodalom része, s ahhoz ugye jobban illenék, ha németül írna (mint Kafka és Celan).

Kertész Imrét nemcsak a magyar irodalomhoz, hanem Magyarországhoz, a magyar néphez sem fűzi semmi. Erről így vallott legutóbbi kötetében a Nobel-díjas író:

„Miért a német állampolgárságot venném fel? De miért ne azt? Se német nem vagyok, sem izraeli, sem magyar. A németekhez fűznek a legerősebb kulturális kötelékek, ott a közönységem, ott a kiadóm; egyedül Izraelhez fűz olyan szolidaritás, amelyet nép vagy nemzet iránt egyáltalán érezni tudok, izraeli kötődésem teljes egészében érzelmi kötődés; Magyarországhoz a nyelven kívül semmi sem fűz, sem szolidaritás, sem szeretet; ez az ország, amelyet el kell hagynom, mielőtt lelki beteggé tesz a hamis értékrendszerük, a számomra elfogadhatatlan moralitásuk.” (Kertész Imre. i. m. 39. o.)

Érdekes gondolatmenet: a németekhez kulturális kötelékek, Izraelhez „népi”, „nemzeti” szolidaritás fűzi (ez természetes, hiszen Kertész Imre végtére is Izrael népéhez tartozik), viszont Magyarországhoz - a nyelven kívül - semmi: se szolidaritás, se szeretet. (Azt csak zárójelben kérdezem: az izraeli elnyomó politika és megannyi szörnyű következménye vajon miért nem hamis értékrendszer, s miért nem elfogadhatatlan moralitás Kertész számára? Talán azért, mert a „népi”, „nemzeti” szolidaritás, az „érzelmi kötődés” nála mindent felülír - még az erkölcsi elveket is.)

Adva van tehát egy magyar nyelven író Nobel-díjas szerző, aki nem része a magyar irodalomnak. Nem én mondom ezt - Kertész minősíti így az életművét. És magát. Illenék tiszteletben tartani Kertész akaratát.

S most nézzük, milyen vallomással hódol a magyar nyelvnek Kertész Imre.

Fentebb idéztem Kosztolányit, aki a nyelv kapcsán „metafizikai rejtélyt” említett. Mintha neki válaszolna az évtizedek távolából Kertész Imre:



Ferenczy Károly: Napos délelőtt

„A magyar nyelvvel való viszonyom ugyanolyan, mint a számítógéppel való. Eszközként használom, szeretem készségét, hajlékonyságát, leleményességét, kezelhetőségét etc., mind ezért még hálás is vagyok. De metafizikáját nem kutatom, és pusztán azért, mert használom, s mert rajtam kívül még sokan használják, nem érzem úgy, hogy egy számítógép-országhoz tartozom, amely egyúttal az úgynevezett hazám is lenne. El tudom képzelni, hogy egy másik számítógépen dolgozom, mint ahogy el tudom képzelni, hogy egy másik nyelven írok; sajnos, ezt én már nem tehetem, ám korántsem érzelmi okokból, hanem azért, mert öreg vagyok, s nincs már időm megtanulni egy másik nyelvet. S ezt gyakran nagyon sajnálom; sőt alapvető hibának tartom, hogy nem egy európai kultúra nyelvét használom, hanem a magyart, amelyen a magyaroknak fölöslegesen beszélek, s más nyelvűekhez pedig csak közvetítőkön, vagyis torzítókon keresztül szólhatok, mintha egy rekedt mikrofonba beszélnék.” (Kertész Imre: i. m. 43. o.)

Kosztolányi után mennyire más szavak ezek! Kosztolányi még arról írt, hogy csak az anyanyelvvél nem lehet soha jólakni, Kertész viszont alapvető hibának tartja, hogy nem egy nagy európai kultúra nyelvét használja. Nem tehetek róla: Kosztolányi hozzám nagyon közel áll. Kertész Imre szavait pedig idegenkedve olvasom. De ha még tanítanék, bizony ezeket az idézeteket felolvasnám a diákoknak. Hogy megtudják, mi a különbség magyar író és magyar nyelven író szerző, magyar irodalom és magyar nyelvű irodalom között.

Mondandóm végére értem, célom csupán ennyi volt: szembevetni két író szövegeit. De zárásul nem spórolhatok meg még egy idézetet. Mert amikor az alábbi szavakat olvastam Kertész könyvében, akkor - azt hiszem - megértettem a kertészi jelenség egyik lényegi elemét. Amikor 2002-ben bejelentették, hogy Kertész Imre kapja az irodalmi Nobel-díjat, a hír hallatán így méltatta önmagát a kitüntetett:

„Azt hiszem, a Svéd Akadémia döntése nagy bátorságról tanúskodik. Azért kaptad, mert. az indoklás lényegtelen. Egy művelt, kifogástalan képességű, magányos, hazátlan és védtelen író kapta, aki semmiféle 'hivatalos' támogatásban nem részesült, nincs lobbyja, nem tud angolul, és igen sötétben látja a világot. De látja” (Kertész Imre: i. m. 181. o.)

Nem akarom én bántani Kertész Imrét, dehogy. De ez a magasztaló önértékelés- „művelt, kifogástalan képességű” - gyomorforgató. Nemcsak azért, mert például az író műveltségének „mélységét” is meg lehetne kérdőjelezni könyvei alapján, hanem azért is, mert Kertész nem őszinte. Igenis, hivatalos támogatásban részesült, igenis volt „lobbyja”. A Nobel-díjat sem véletlenül kapta - többek között erős német támogatással. Kevés író mondhatja el magáról, hogy a semmiből úgy építették föl, mint Kertészt Németországban.

Kertész Imre és Kosztolányi Dezső. Két külön világ. Kosztolányi világában otthonosan mozgok. Mert megejtő, ahogy például az Akadémia jóvoltából elhalálozott „cz”-t elsíratja. Kertész világa viszont idegen számomra.

Régóta töprengek azon, vajon miért. Azt hiszem, meggletem magamnak a választ: Kertész világa nekem túlságosan művi. Nem őszinte. Nagyon, de nagyon gyökértelen.

Szalay László

dr. Szócs Károly

200 évvel ezelőtt vette kezdetét a napóleoni korszak vége

Ahol immáron három évtizede élek, a Rajna bal oldalán, mindmáig fellelhetők a napóleoni idők nyomai és emlékei. Erről szólnak alábbi írásaim, mivel idén az éppen 200 évvel ezelőtti szeptemberben vette kezdetét ennek az időszaknak a vége, éspedig két véres csatával: 1812. szeptember 7-én Borogyinónál a 19. század legvéresebb csatájában győzött Napóleon. A felcser 200 francia katonának amputálta karját vagy lábát, összesen 58.521 halott, és 35.478 ló maradt a csatatéren. Ez volt az ára, annak, hogy megnyílt a Moszkvába vezető út. Napóleon azonban a kiürített Moszkvában hiába várta tárgyalásra a cár jelentkezését, és elkövetett még egy súlyos hibát! Ha ugyanis szeptember 14-én felnézett volna az égre és a darvak szokatlanul korai déli irányú húzását a korai orosz tél megbízható jeleként értelmezte volna (ahogyan az oroszok mindig is tudták), akkor elkerülhette volna a Berezina parti katasztrófát, amire 1812. november 28-án került sor. A Grande Armée 70.000 katonájából 30.000 harcképes katonája maradt. Ezzel pedig elkezdődött egy zseniális történelmi személyiség és korának a végjátéka. Alábbi írásaim ebből az alkalomból kerülnek olvasóink kezébe.

Gondolatok Napóleon padján üldögélve

Ülök egy útszéli, vörös homokkőből faragott padon. Nem akármilyen kőpad ez, ott áll 200 éve, pontosabban 1811 óta. Neve: Napóleon-pad. Helyszín: nem Franciaország, hanem Dél-Németország *par excellence* bortermő vidéke; nem messze innen a német-francia határ és azon túl Wissenbourg / Weißenburg – az „én Fehérvárom” és a „Fehérvárra menő hadi út”, amiről egyszer már írtam volt.

A szóban forgó kőpad története 1801-re nyúlik vissza, és azzal a békeszerződéssel kezdődött, amit 1801. február 9-én kötött Franciaország Ausztriával, a lotharingiai Lunévilleben. E békeszerződés címe: *Traité de Paix entre la France et l'Empereur d'Allemagne*, és a következő mondattal kezdődik:

S. M. l'Empereur, roi de Hongrie et de Bohème, et le premier consul de la République française, au nom du peuple français, ayant également à cour de faire cesser les malheurs de la guerre, ont résolu de procéder à la conclusion d'un traité définitif de paix et d'amitié. – vagyis: *Ófelsége a Császár, Magyarország és Csehország királya, és a Francia köztársaság első konzulja, a francia nép nevében, egyaránt szívügyüknek tekintve a háború szerencsétlenségének megszüntetését, elhatározták egy végérvényes béke és barátsági szerződés megkötését.* Aláírás: *Signé Louis comte de Cobentzel* (Jean Louis comte de Cobenzl – 1751–1809 – osztrák diplomata, volt szentpétervári nagykövet). *Joseph Bonaparte* (Joseph Bonaparte – 1768–1844 – Napóleon testvérbátyja, jogot tanult, majd öccse, a császár, a spanyol királyi trónra ültette).

Meg kell adni, szép bevezetés az egyezséghez. A szóban forgó első konzul azonban nemsokára császár lesz, és az elkövetkező évtized alatt, a békéről is meglehetősen egyéni elképzelései lesznek.

A Lunéville-i béke szentesítette *de jure* azt, ami *de facto* amúgyis tény volt, nevezetesen: a Rajna-balparti német terület francia annexióját. Egycsapásra megszűnt harminc-
valamennyi kis hercegség, megalakult a Département du Mont Tonnerre (ez a német Donnersberg: Mennydörgő-

hegy fr. fordítása) és a Bas-Rhin; bevezették a francia közigazgatást, megszüntették a középkori céh-sorompókat, bevezették az egységes mértékrendszert (ami a kereskedelem felvirágzását eredményezte), és azt a napóleoni Code civil-t, ami – és itt fogódzzon meg az olvasó! – a Német Császárságnak a francia-porosz háborút követő, 1871-ben történt megalakulása után is, még 1900-ig érvényben volt a Rajna balparti, úgy annak előtti, mint annak utáni, mindig is németek lakta területein! Sőt, egyenesen mitosz jelleget öltött az ún. Francia időszak, éspedig az 1848-as időszakot követő Metternich-i elnyomásnak betudhatóan, amikor nosztalgiával gondoltak vissza a „szép ... francia időkre.”

Nos, a szóban forgó kőpad a napóleoni időszak szimbóluma, ugyanis: 1811-ben, Napóleon fia (a filiusz lesz majd a nápolyi király) leendő születésének emlékére elrendeltetett, hogy a Département Bas-Rhin-ben állítsanak az utak mellett kőpadokat, fedőlappal, hogy a piacra menő parasztasszonyok és cselédek a fejükön hordozott kosarakat a felső részre helyezhessék, s az alsó padon ülve megpihenhessenek. Mind'máig néhány fenn is maradt; neve: Napoleonsbank; immáron kulturális örökség. A képen látható padot 1811. június 9-én állították, Ilbesheim nevű faluban.





Az elmondottak okán két rövid eszmefuttatás tehető. Az első, hogy ugyanis Anno dazumal, a német asszonyok ugyanúgy a fejükön hordtak terheket, ahogyan manapság is szokás a világ sok-sok országában. A második: ha meggondoljuk, hogy a francia megszállás elavult struktúrákat szüntett meg és modern közigazgatást vezetett be, de súlyos adóterhet is rótt a lakoságra, aminél még súlyosabb volt a kötelező sorkatonaság, ami azt is jelentette, hogy Austerlitznél a győztes francia hadseregben jelentős számú német állt szemben az osztrák-országi haderővel, majd jelentős számú német halott porladt a Moszkváig és vissza vezető utak mentén is; ezért a köznép számára Napoleon ellenség és megszálló maradt. Waterloo-nál aztán Blücher (Gebhard Leberecht Fürst Blücher von Wahlstatt – 1742-1819 – porosz Feldmarschall) Waterloo-nál eldöntötte a csatát; porosz csapatai döntötték el a háború kimenetelét, pontot téve a napóleoni korszak végére.

A bécsi kongresszus restaurált sok mindent, azonban a szekularizáció érvényben maradt, és pedig jól érthető okból. Mindez közismert. Később azonban, a 48-as eszmék elfojtását követő, általános gyűlöletet kiváltó Metternich-korszakban elfelejtették azokat, akik Napóleon hadseregében szolgálva az európai utak mellett porladtak, és bekövetkezett a kései megdicsőülés, ami okán az eseteknek 1836-ban Kaiserslauternben emlékművet állítottak, és ...a még élő veteránok, függetlenül attól, hogy melyik oldalon harcoltak, annak a kornak szimbólumává váltak.

A Légion d'honneur tagjainak Párizs pontosan postázta évente, a legeldugodtabb német falvakba is, az életfogytiglan fizetett tisztelet-zsoldot. Csoda-e, ha a hajdani francia megszállás ideje és maga Napóleon körül mítosz jött létre? A rosszra következő még rosszabb (sokszor csak rosszabbnak gondolt) talaján születnek a mítoszok; ez jól megfigyelhető az 1989 utáni időkben is.

José Ortega y Gasset (José Ortega y Gasset – 1883-1955 – sp. filozófus és szociológus, nagy műve: La revolución de las masas 1929) írja: a történelem nem a csúcson, hanem lent, a völgyekben játszódik. És itt hozzáfűzhetjük: de csak fentről, a csúcsokról lehet áttekinteni és irányítani a völgyekben történő eseményeket. Napóleont hadvezéri és államfői zsenialitása emelte mindenki fölé, mások számára elérhetetlen csúcsokra, ahonnan a rálátás optimális. Létrehozott a feudális struktúrák helyett egy modern, a polgárság méretére szabott apparátust (törvénykezés és végrehajtó szervek), ami biztosította a szereplők számára a szükséges folytonos felhajtó erőt. Ő volt ennek a történelmi drámának a zseniális főrendezője, amelyben a szereplőknek valójában csak statisztika szerep jutott. Ebben van a lényege és magyarázhatósága a Napóleon-jelenségnek.

A császár padján üldögéltem és ...habe ich vieles vor meinen Augen passieren lassen. (...hagytam elvonulni szemem előtt annyi mindent – a szerk.) Voila, le résultat!

NÉPÚJSÁG, 2007 június. Átdolgozva, kiegészítve 2012.;

Akit személyesen Napóleon ítél halálra – avagy gondolatok egy 200 évvel ezelőtti halálos ítélet nyomán

A szóban forgó időben – tehát az 1800-as évek elején – gyakoribb volt a halálos ítélet, mint manapság a válóper. Hogy ki ítél valakit halálra, nemigen bírt jelentőséggel. De ha valakit személyesen Napóleon ítél halálra, nyilván nem túltolvajlás lehetett az oka. Márpedig egy ilyen esetről lesz szó a következőkben.

Történt pedig a következő: 1806. aug. 26-án golyó általi halálra ítéltetett személyesen a francia császár parancsára Johann Philipp Palm, egy jámbor könyvkereskedő. Palm 1766-ban született a württembergi Schorndorfban; apja sebész volt és adóbehajtó. A fiú testvérbátyjánál tanult, aki udvari könyvkötő volt, nemsokára feleségül vette egy könyvkereskedő leányát, majd átvette apósa üzletét. Sok baja adódott a cenzúrával, de nem azért, mert a hatalmat kritizálók vezetője lett volna, nem, csupán azért, mert olyan füzeteket (is) forgalmazott, amelyek miatt nemsokára be is zárták Salzburchban. Egyetlen „hibája” volt, hogy jámbor, jóhiszemű könyvárus lévén, a közönség véleményét tükröző, vagy azt alakító írásokat is szívesen forgalmazott.

Miután Poroszország súlyos katonai vereséget szenvedett Jénánál és Auerstadtnál, francia megszállás alá került az ország. És ekkor forgalmazott egy olyan írást, aminek címe: „Németország a legmélyebb megaláztatásban.” Ennek az írásnak a szerzője a francia megszállókról nem éppen dicséretes dolgokat írt, hogy pl. a francia katonák „zabálnak, iszákoskodnak, rabolnak és megbecstelenítik a fehérnépeket.” Napóleon magán kívül volt, és 1806. aug. 5-én elrendelte a könyvárus leltartóztatását: »Azt akarom, hogy hadi törvényszék elé állítsák és 24 órán belül főbe lövessék. Nem közönséges bűnözés, ha a francia hadsereg által megszállt helyiségekben gyalázkodó írásokat terjesztenek, ami a lakoságot ellenünk lázítja: ez hazaférfi.« Palm-ot Nürnbergben egy olyan koldus árulta el, akinek röviddel előtte néhány tallért adott; elfogták és Braunau am Inn-be vitték, ahol a császár akarata szerint jártak el. A város polgársága kegyelemért könyörögött, de hiába.

1806. aug. 26-án 150 gyalogos és 120 lovaskatona kísérte a szerencsétlen könyvárust a vesztőhelyre, ahol jelen volt az egész francia garnizon. Az erőd sáncain pedig a francia tüzérség készenlétben állt, ha netán a lakosság körében zavargás törne ki. A hét hatósági személy, akik az ítéletet meghozták, elhagyták a várost.

Hat fegyver dördült el, de egyik golyó sem volt halálos. A német köznép hangos tiltakozása közben az áldozat vérben fetrengve, hason csúszva vonszolta magát. További lövések dördültek el, és a szegény ember még mindig élt; az asszonyok jajveszékelve sírtak. Végülis két katona egészen közről fejbe lötte. A temetőr a francia garnizon parancsnokának rendelete ellenére a köztemetőben hantolta el.

Így végezte egy jóhiszemű könyvkereskedő, aki életével fizetett azért a jogért, amit éppen a francia parlament foglalt írásba 1789. július 11-én, és aminek a neve: Déclaration des

droit de l'homme – Az emberi jogok nyilatkozata. A minket most érintő szakasz így hangzik:

Art. XI.

LA libre communication des pensées et des opinions est un des droit les plus précieux de l'homme tout citoyen peu dont parler, écrire, imprimer librement sauf á répondre de l'abus de cette liberté dans les cas déterminés par la loi.

Vagyis: A gondolatok és vélemények szabad közlése egyike a legbecsesebb jogainknak. Minden polgár szabadon beszélhet, írhat és nyomtathat, de törvény előtt felelős e szabadsággal való visszaélésért. (A visszaélés fogalma a törvényben foglalt és megnevezett helyzetekből, tabukból és körülményekből adódik.)

Ma pedig Palm szülővárosában, *Schorndorfban* van a Palm alapítvány, és két évente a „Johann Philipp Palm” díjjal tüntetik ki azt, aki érdemeket szerez a szabad vélemény- és sajtószabadság érvényesítéséért folyó örökös harcban.

*

A gondolat és szólás szabadságának hiányát leginkább a volt „béketábor” lakói tapasztalhatták, s így leginkább „mi” tudhatjuk annak értékét. Immáron másfél évtized óta megtapasztalható volt az ezzel a joggal való élés, és ... , uram 'bocsá: a leggyalázatosabb visszaélés is. Minden nap elhangzanak olyan vélemények, amelyek hallatán nem marad más, mint cenzúra után kiabálni! Ha azonban meggondoljuk, hogy a cenzúra valójában azt jelenti, hogy mindent megnyesni, ami egy meghúzott zsinórmércét meghalad, akkor először a mű, utána pedig a zsinór felettire kinőtt fejek esnek a nyeseöllő áldozatává. Sajnos, a tapasztalat azt is megmutatta már – a történelem során – és többrendbélileg, hogy ilyenkor a meg- és lenyesettek között találhatók a legjobb művek és legjobb fejek is. Emiatt ejtendő. Sajnos, van más bajunk is a demokráciával, éppen elég. Nevezetesen: egy közveszélyes, szélsőséges nézetű és zavaros fejű szavazata ugyanannyit nyom a latba, mint a tisztességes, felvilágosult polgáré.

2007. május 22.

Napóleon német tábornoka

Ahol élek, Némethonban, minden nap bele lehet botlani a napóleoni idők hagyatékába. Így pl. amikor azt mondanák: na, menjünk, akkor elhangzik: állá, ami az allé francia *menjünk* szónak a helyi, dialektusban használt formája. Mikor először hallottam, zavarba jöttem, mivel az Allah-hoz hasonlított. Azon a bizonyos padon – Napoleonsbank – amelyiken üldögéltem, elgondolkoztam egy s másról. Van a szomszédban egy vincellérfa, meglehetősen jómódú, s annak temetőjében pihen Napóleon egyik, ebből a faluból származó dandártábornoka: Michael Geither, „Brigadengeneral der Grande Armée von Napoleon” - így a neve.

Utánaolvastam ennek a nem hétköznapi fickó történetének. Nos, a tábornok 1769-ben született, Napóleonnal egyazon esztendőben. Apja (fa)esztergályos volt. Ifjúkorában elkövetett egy olyan csíny, ami a hadsereg kötelékébe kergette: tintát csepegtetett a szenteltvízbe, ami miatt 15 évesen Landauba, a Rajna bal partján fekvő francia erődbe menekült, és



kérte felvételét a francia hadseregbe, amivel megmenekült az elkerülhetetlen, súlyos büntetéstől.

Két év múlva máris káplári rangot ér el, tíz év múlva hadnagy. 1799. nov. 1-én pedig mindenki rá figyel, mikor az egyiptomi hadjárat során kilőtték alóla a lovát, és közelharcban hét mamelukokkal szemben kerekedett felül, sebesülés nélkül. Ezután a „hetet egycsapásra” mondással emlegették. Ezen hősi tettéért személyesen Napóleontól kapott egy tiszteletbeli kardot, amely egyik szomszéd faluban, egy magángyűjteményben ma is megtekinthető.

1812-ben dandártábornoki rangban vett részt az orosz hadjáratban, ahonnan ugyan visszatért, de jobb karját elhagyta a berezinai csatátéren. Napóleon után pedig, XVIII. Lajos alatt, a megalázó korai hadi nyugdíjba helyezték. Amikor Napóleon Elbáról visszatér, nyomban a francia erőd parancsnoka és a város kormányzója lett a német Landauban. A végső-kig kitart Napóleon mellett, ami miatt, a francia hadseregben töltött 31 évi szolgálata után, elbocsátották és megvonták tőle francia polgári jogait is.

Nos, a fickó nem nyugodt életre teremtetett. Ahelyett, hogy rövidre fogta volna lépteit, beleszeret egy 15 éves, leánytestvérének gyámsága alatti leányzóba. A 32 év korkülönbség egyáltalán nem zavarva, feleségül is vette Évát, aki neki három gyermeket szült. Straßburgban a nemzeti gárda parancsnokaként lépett fel, élete utolsó, nagy, testre szabott szerepében. Ezután hazatért szülőfalujába, ahol 1834-ben, visszatekintve nem hétköznapi életére, szeptember 28-án, fiatal, szerető feleségének, Évának a karjaiban, csendesesen elszederedett.

Elmentem hát a Geinsheim-i temetőbe. Rendkívül szép és gondozott (falusi!) temető, olyan, hogy az ember kedvet kap arra, hogy ott kerüljön a föld alá. Találkoztam falusiakkal, akikkel szóba is állhattam, és megegyeztünk abban, hogy a történelmet – tetszik, nem tetszik – vállalni kell!

Neustadt, 2007. július

Napólaon és a műkincsek avagy műkincsek és okiratok tolvajlásáról

A jénai és austerladi csata után Napóleon bevonult Berlinbe és elrendelte a híres Quadriga (Quadriga: a Brandenburgi kaput díszítő négyes lovasfogaton áll a szabadságot szimbolizáló Istennő) lebontását a Brandenburgi kapuról és annak Párizsba való szállítását, ahol fel kellett volna állítani. Erre azonban nem került sor, az orosz hadjárat végül is pontot tett uralkodására, és ...megmentette a Quadrigát, amit aztán a porosz hadsereg Párizsból hazaszállított és azóta is a Brandenburgi kapun áll.

A Nagy Francia Forradalom tudvalévőleg eltörölte az adózást, ami a köznép legsúlyosabb terhét jelentette. De, nem sokára kiderült – és pedig az államkassza gyors kiüresedése révén –, hogy az államháztartásnak bizony sok pénzre van szüksége. Erre szolgáltak a szekularizáció során kézre került javak, de sokkal kiadósabbnak bizonyult a hadviselés és a külső országok fosztogatása és műkincseinek elrablása. Ezt Egyiptom, Olaszország, Belgium és Hollandia szenvedte meg, majd sorra került valamennyi ország, ahol megfordult a francia "forradalmi" hadsereg. A császárt európai hadakozásai során szakemberek csoportjai kísérték, azzal a feladattal, hogy a hadsereg védelme alatt kiválogassák az eltulajdonításra érdemes és Párizsba szállítandó műkincseket. Mikor pedig a Louvre annyira tele lett, hogy már nem volt hova raktározni a műkincseket, Chaptal belügyminiszter elrendelte jelentős mennyiségű anyagnak a vidéki Départementok közötti elosztását.

Minekutána a Rajna balparti terület csatlakozott (ne maradjon említés nélkül, hogy az ún. Mainzi köztársaság önként csatlakozott a fr. köztársasághoz) az új Département du Monte Tonnere székhelye a mai Mainz lett, akkori nevén *Mayence*. Összesen 14 Département jutott, sorshúzás révén, egy bizonyos anyaghoz. Ekkor került 1803-ban Mainzba az a 36 db.(!) részben nagy formátumú képanyag, amelyik ma a „Französische Schenkung” – fr. adomány(ozás) nevet viseli. Ugyancsak nem nehéz ma elgondolni, hogy nem is volt egyszerű akkor Párizsból Mainzba (kb. 600 km) szállítani 36 db. nagyméretű festményt, nyilván lovas fogatokkal.

Az adományozás 200. évfordulóján, 2003. októberben 25-én Mainzban ünnepi kiállítást rendeztek, ahol jelen volt Jean-Jaques Aillagon francia kultuszminiszter is. Az öt hónapig tartó kiállítás német precizitással megszervezett rendezvény volt, számos tematikus vezetéssel, valamint kultúrtörténelmi előadásokkal. Mindennapos volt a sajtóban a "zsákmányolt műkincsek" fogalma.

Alkalomam volt egyszer megkérdezni egy francia galeristát (lásd: Párizsból jövet félúton c. írásom,

NÚ. 2005. ápr. 15), és pedig így, sarkítva: "mondja, mi a különbség aközött, ahogyan Göring összehordta saját magánképgyűjteményét, és ahogyan Napóleon elvitte Olaszországból a ma a Louvre állományát gyarapító tetemes mennyiségű olasz műkincset. (Ezek között van a Mona Lisa is!) Gondolkodás nélkül válaszolta: „csupán és kizárólagosan a két tett között eltelt idő.”

*

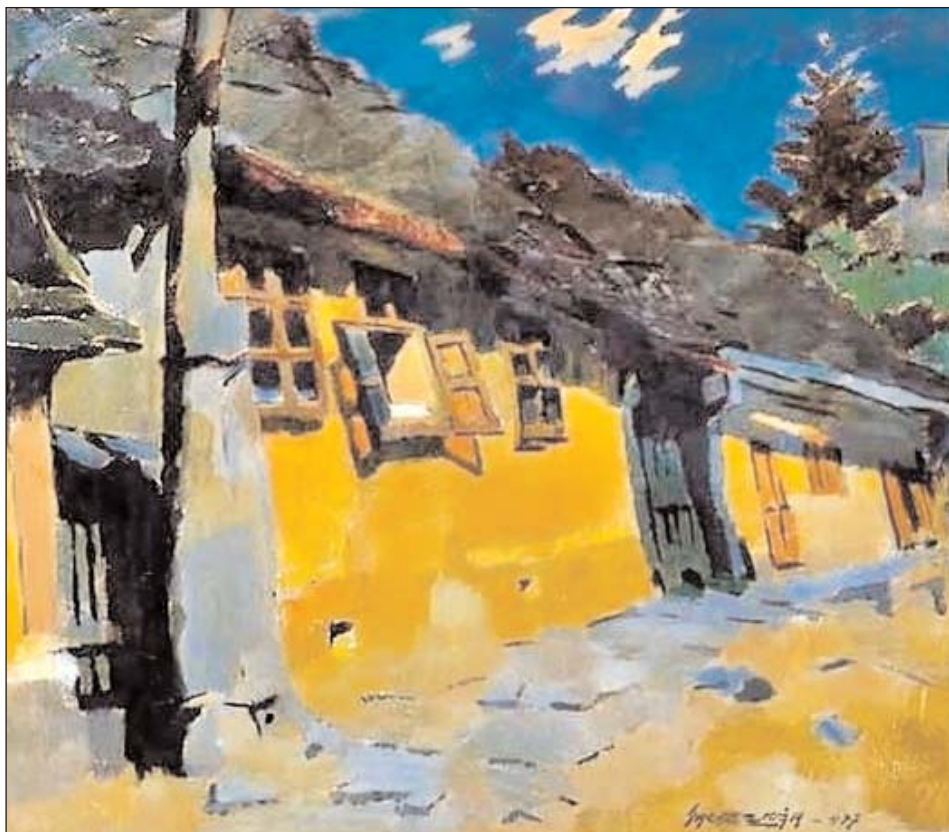
Amig el nem felejttem, még ezt is leírnám: amikor megírtam az Erdélyi Seherezáde c. írásomat (lásd: Székelyföld c. folyóirat, 2002. júniusi sz., v.mint saját Messzelátó c. kötetem), megkértem a párizsi német evangélikus egyház vezetőségét, hogy keresnék ki Braunecker Árpád keresztelésének dátumát az 1858, vagy 1859 évi keresztelési anyakönyvben, megadva azt is, hogy a keresztapák neve: Kossuth Lajos és Klapka György. Nemsokára azonban sajnálattal közölték, hogy valamennyi régi keresztelési naplót át kellett adják a francia államnak, így nem hozzáférhetők. Ki hitte volna, hogy ennek a gyakorlatnak is lesznek utánpótlói: amikor Benczúr Gyula felesége, Boldizsár Piroskának a pontos születési dátumát szerettem volna megtudni (lásd: Benczúr Gyula székely kapuja Bajorországban, Székelyföld 2002. szept. szám, valamint saját Messzelátó c. kötetem), a születési hely egyházi levéltárában gondoltam célhoz jutni; sajnos, ebben az esetben is így jártam, itt Székelykeresztúr egyházi levéltárát vittek koncentrációs táborba – hasonló sorsa jutott tehát a párizsi német egyház levéltárával.

Nem mondhattam el eddig senkinek, elmondom hát most mindenkinek.

2006. október 17.

dr. Sz. K.

Népújság, 2006. november 4., átdolgozva 2012. március 3.



Nagy Oszkár: Nagybányai utca

A család

A Család az élet törvénye....

egyéni voltomban is törvény alatt állok.

László Gyula

(Folytatás júniusi lapszámunkból, második, befejező rész)

Úgy tűnik, a házastársi szerződés lényegében adásvételi szerződés: vásár, ahol igyekeznek mindenki magát minél jobban eladni, illetve magának minél jobb társat találni; a vásár azonban csak akkor lesz sikeres, ha mindkét fél egyformán jól jár, mert csak az a jó házasság, amelyik mindkét félnek jó, amelyik mindkét fél részéről egyformán szerencsés.

Ezért a mércét ne tized túl magasra, de ne tedd soha alacsonyabbra se, olyat szeress, akit nem kell szégyellned, de ő sem téged (guba gubához, suba subához), választásodban tehát légy szerény, de ne légy igénytelen, vagyis járj, házassodj olyanval, aki hozzád illő, aki magadhoz méltó, akinek tetszel, s aki neked is tetszik, mert a tartós boldogság záloga: a kölcsönös megelégedettség. A kölcsönös megelégedettséghez szükséges feltétel pedig az egyenlő és közös érdek. Ha az érdekek egyenlőek és közösek, akkor a párok szívből szeretik és nagyra értékelik egymást, igaz szerelemmel, természetes módon egyesülnek, és nem számításból, nem is száanalomból, hanem úgy, mint akik együvé tartoznak, és könnyű szívvel hozzák a legnagyobb áldozatokat is egymásért, mert érzik, hogy az önfeláldozó szeretet is csak akkor méltányos és igazságos, ha kölcsönös.

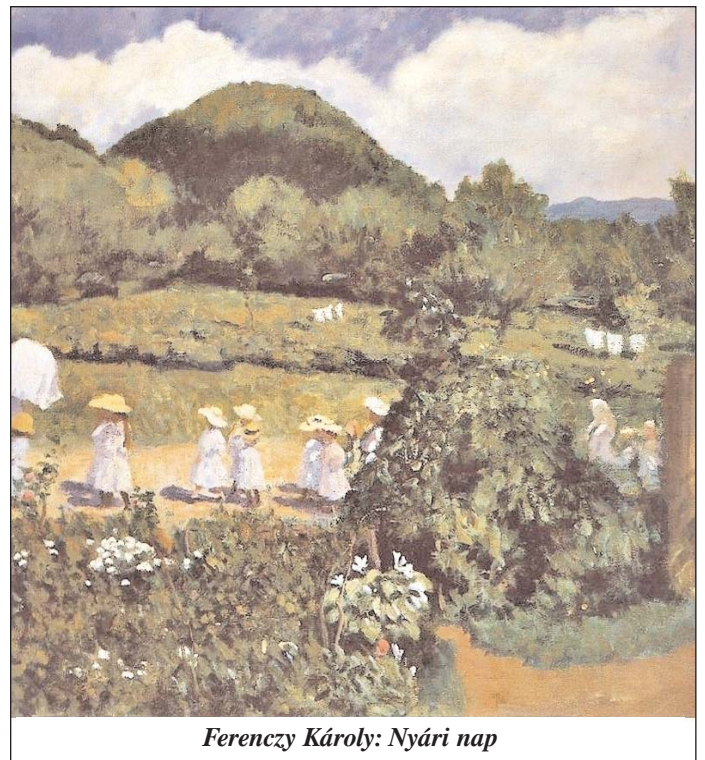
Ha viszont az érdekek különböznek, akkor az, akinek ez inkább érdeke, a fennálló értékkülönbséget hódítással hidalja át, amely nem más, mint rábeszélés, s a remélt többletért, a ráadásért a nagy semmit: „heves, szenvedélyes szerelmét” kínálja cserébe. A szenvedélyes szerelem azonban sohasem őszinte, az érzékekre tör, esetleg sajnálatja magát, vagy tetszeleg. A hódítása stratégia és taktika, játszma, melynek célja legyőzni, markában tartani a másikat, rákényszeríteni akaratát; ezért nem mer őszintén viselkedni, nincs is mögötte személyes, mély érzelm, vagyis fondorlatot, hátsó gondolatot rejt. Ez akadályozza a teljes feloldódást, és annak gyenge pótlékát nyújtja; pillanatnyi sikerekre elegendő ugyan, de ebből igazán bensőséges kapcsolat sohasem lesz, mert a hamisság és erőltettség alkalmatlan arra, hogy tartósan békés és mindkét oldalról megelégedett közösséget hozzon létre. A hódító sohasem éri be a jelennel, mindig mást akar, mert célja valójában nem is a másik ember, hanem önmaga.

A hódítás tehát téveszme, sőt bűn, nem lehet jó ügyet rossz módszerrel szolgálni, a kikényszerített házasság végül is mindkét fél számára csalódást okoz. Valóban meghitt viszony csak akkor bontakozhat ki, s a házasságnak is csak akkor lesz boldogabb jövője, ha a kapcsolat nyílt, becsületes, egyenrangú és egyenjogú. A boldogságot nem lehet kiharcolni: csakis ingyen, ajándékként kaphatjuk egymástól. Nem

meghódítani (uralni) kell tehát, hanem felismerni és elfogadni egymást, mert a szerelmet nem lehet elvenni, csak elnyerni lehet.

Ezért ne csak a saját érzelmeidre vagy akaratodra figyelj, hanem a másikéra is, és ne csak azt nézd, hogy jó-e neked a másik, hanem azt is, hogy te elég jó vagy-e neki, mert könnyen saját érzelmeidnek csapdájába esel, és azt vetíted ki a másikra, ami ott valójában nem létezik: a színes vibrálás a magad szemének káprázata, és ezért látod a másikat szivárványszínben. Ha tisztán látnál, rájöhetnél, hogy nem te vagy az igazi. Lehet, hogy csak jó kedve van – ilyenkor mindenki kedves – és ezt véled szerelemnek; a jókedv elmúltával azonban ez is eltűnik, és lassan ráébredsz, hogy csak a saját érzelmeidbe voltál szerelmes.

Ne fuss olyan szekér után, amelyik nem akar fölvenni, mert eléred, amit akartál, később azonban megbánod: mert a nem megfelelő kapcsolat büntetésszámba fog menni, nem ajándékszámba, mellyel önmagunkat, de társunkat is büntetjük. A hódító szenvedély önzésből és kishitűségből származik: kapkodó, lázas keresés, hajsza a tűnékeny boldogság után, amely mögött különböző téveszmék: téves önértékelés, nagyravágyás, hamis értékrend, túlzó következtetések, túlságosan szigorú bíráló szellem, a gondolkodás túlsúlya az érzékeléssel szemben, a társadalmi érettség és a valóságismeret súlyos hiányosságai húzódnak meg, mellyel kimondhatatlan szenvedéseket zúdítunk magunkra és másokra. Az egyikben ez a „rossz”, a másikban az, ám ugyanezt a „jó” tulajdonságokra is el lehet mondani: senki sincs, akiben minden jót együtt találhatnál meg, mert mindenki más és más formában jelentkezik a „jó” és a „rossz”, keresd bár az eszményit akár a végtelenségig. Aki igazán szerelmes, ő maga eszményíti párját, azaz többet lát meg benne, mint ami van: meglátja azt is, ami szeretne lenni, s ezáltal serkenti, hogy azzá is válhasson. A túlságosan



Ferenczy Károly: Nyári nap

józan, igazmondó és bíráló „szerelmes” ellenben csak letöri, elkedvetleníti, és végül eltávolítja társát magától.

Ezért inkább lásd be előbb saját hibáid, és ne vesd meg barátodat kis fogyatkozásaiért, azaz ne keress minden vonatkozásban rendkívüli lényt, hiszen egyikünk sem az. Aki sokáig keresgél, sokat is csalódik, aki álmokat kerget, elszalasztja a kedvező alkalmat, és végül elmondhatja, hogy volt ifjúság és volt szerelem – de nem vette észre. Mert aki téged hagy el, azt csak pillanatnyilag fájlalod – bármennyire is nagyon – de később elmúlik; ám akit te hagysz el, holott őszintén szeretted téged, az örökké fájni fog.

Mert mindenkire vár egy társ, aki őt szerényen, hűségesen és őszintén szereti, de nem mindenki hajlandó észrevenni. Hogy hol van most, türelmetlenül ne kutasd: a kellő időben magától fog majd jelentkezni. Tán már itt is van, csak nem akarod felismerni. Ő az, akivel jól érzed magad, aki gyarló és tökéletlen létedre is értékel és szeret; nem küzdeni kell érte, csak elfogadni. Fogadd hát bátran, hálával, és alázattal, mint Isten ajándékát, mert ő a legjobb, akit megérdemelsz. Szerelemért szerelmet, bizalomért bizalmat, jóságért jóságot adj cserébe, és soha meg nem bánod.

Akit Isten rendelt, az mindig közel van, sohasem távol, és nem kétséges, hogy Isten a legjobbat ajánlja fel, ha mindjárt nem is látszik. Nem igaz, hogy csak tág ismeretségi körben találhatsz rá, sőt inkább ott van valahol a közeledben: a szerelem némiképpen a hely tartozéka is. Az ugyanabban a lakókörnyezetben (városban, faluban, házban), ugyanazzal az élettárral eltöltött évek egységbe foglalják és boldogabbá teszik az életet. Ám akinek az élete különféle helyeken, különböző személyek társaságában zajlik le, annak életévei apró szilánkokra, mozaikkockákra hullanak széjjel, s végül is rá fog döbbeni, hogy élet helyett nem voltak csak percek. A folytonosság megszakadásával eltűnik életéből a múlt, és nem marad más, mint az örökös, de lelkiileg sivárabb jelen. Akit nem kötnek össze a hely és az ifjúság közös emlékei, kissé idegenek maradnak talán mindörökre.

Szerencsés ember az, aki fiatalsága tanújával: gyerekkori játszópajtásával, ifjúkori szerelmével házasodik össze, mert a múltba visszapiillantani egyedül, szívfájdalom nélkül nem lehet. Fiatalon jegyezd el magad, azzal, aki előbb szeretted, aki már akkor is, mikor még jóformán senki sem voltál, érdekelte is, magadért szeret. Ifjúkorban kell házasodni, hogy fiatalságod virágát, ne pedig kóróját nyújthasd ajándékba. Fiatalon kell szülni, gyermekeket nevelni, sőt még a nagyszülők is viszonylag fiatalabb korban tudnak leginkább örülni unokáiknak.

Ismerkedésre a közös munka és szórakozás nyújt alkalmat, az „együttjárás” ki kell próbálni, hogy működőképes-e a kapcsolat: vannak-e közös elképzelések, célok, élet-eszmények, melyek megvalósítására összefognak, tudnak-e társak (nem pedig vetélytársak!) lenni munkában, szabad időben, a nehézségek elhordozásában; tudnak-e egyezni, beszélgetni is, tudják-e kölcsönösen segíteni, kiegészíteni egymást, hiszen akik valóban egymásra találtak, nem csupán egyenlők, hanem egyek. Ha nem, kár erőltetni a szorosabb viszonyt, mert végül úgyis mindketten egyedül maradnak. Az említett észelvek mellett az ösztönös-érzelmi vonzásnak (tetszés, vonzalom, szeretet, szerelem, vágy) is nélkülözhetetlenül szükséges a meglete, és jelentős az összetartó

szerepe, de előbb a lelket kell elnyerni, és csak azután a testet. Nem is a nemi vágy, hanem a gyermekek utáni vágy előtérbe kerülése a családalapításra való érettség ismérve. Ösztön az ösztönnel, lélek a lélekkel, szellem a szellemmel keresi a kapcsolatot, teljes összhangról azonban csak akkor beszélhetünk, ha a testi (nemi), érzelmi és szellemi készségek (irányultságok) egyaránt találkoznak. Az állandó egy fedél alatt tartózkodás önmagában még senkit sem köt össze; ahhoz, hogy ne csak házasságok, hanem házastársak legyenek, hogy ne csak mellette élj, hanem vele: teljes összhang kell.

A boldog házasság nagy kincs, nagy szerencse. Tökéletes megfelelés azonban nincs, felhőket ne kergess. Két külön világ, amelyik némely dologban sokszor ellentétes is, hogyan is férhetne meg súrlódásmentesen egymás mellett? Csakis úgy, hogyha a köztük lévő viszony teljesen demokratikus. A demokrácia azt jelenti, hogy tiszteletben kell tartanunk bármilyen véleményt, még ha nem is értünk vele egyet. Meg kell értenünk, hogy mindenkinek joga van a maga különvéleményéhez, hogy bármennyire is „igazunk” van, ezzel másoknak nem kötelességük egyetérteni. Türelmemre, belátásra, kíméletre van tehát szükség, s a különbözőség, a másféleség megbecsülésére. Nem egyneműségekre kell ezért törekednünk, hanem egységre, egység azonban csakis az egyéniség tiszteletben tartásával, a kölcsönös megbecsülés alapján, önként jöhet létre. A hatalmi vetélkedés ellenben elhidegüléshez és váláshoz vezet.

Ha néha mégis érzelmi viharok haragos, sötét fellegei takarják el a napot, mely a társunk személyiségéből sugárzik, jó tudni, hogy azért az a nap még létezik, ha pillanatnyilag nem is látszik. A boldogságot ezért ne az otthonon kívül keresd. A frigyet szétválasztani csak végső esetben, közös akarral szabad, magától felbomolhat, de széttépní tilos. Az ember lehetőleg csak egyszer házasodjon, és jól. A továbbiakban már a házastárs érdeke, a gyermekek érdeke, a család érdeke és boldogsága kell legyen a fő célunk, nem a sajátunk, őket kell szolgálnunk legjobb képességeink szerint. A jó házasságban teljesedik ki a nő és a férfi. Ostoba divat korunkban, hogy a nő férfias akar lenni, ám emiatt nem tudja nőiességét kibontakoztatni, miközben a férfit is akadályozza férfias tulajdonságai kiteljesítésében.

A családtól az ember szeretetet, megértést, segítőtársat, munkamegosztást, kellemes otthont, állandó nemi partnert és utódokat remél. Akit „magunkévá teszünk”, arról gondoskodnunk is kell. De jobban boldogul az életben kettő, mint egy: mert ha az egyik elesik, a másik fölemeli a társát. Hogyha bajok, megpróbáltatások érik, együtt szívósabbak: kettős kötél nehezebben szakad. Ehhez azonban az kell, hogy a párok segítsék, és ne akadályozzák egymást. A család legfőbb feladata ugyanis az, hogy elősegítse mindenik tagja számára, hogy elérje azt a végső célt, amit Isten tűzött ki eléje.

Örök erkölcsi törvény, hogy a szülőknek kötelességük gondoskodni gyermekeikről, a gyermekeknek pedig a szüleikről. Az ember nemcsak tartozik a családjához, hanem tartozik is neki. Így hát a családi közösség és a házasság intézménye, mint a családtagok közötti emberséges, erkölcsi kapcsolat sohasem szűnhet meg, sohasem lehet „túlhaladott”, hanem örökre megmarad, mert a szeretet és a

hozzátartozók iránti felelősség vállalása a kultúra része, enélkül pedig nincsen civilizáció. Ami sohasem fog eltűnni, amíg az ember él a földön, vagy ha mégis eltűnik, az egyszerűen az emberiség pusztulását is maga után vonja.

Hagyományosan a nőtől elvárták, hogy a család szerepében értékrendjében az első helyen, mert egyúttal ez volt a foglalkozása is: háziasszony. A lányok fő életcélja az otthonteremtés volt, a békés-boldog-biztos fészek megteremtése, a szeretet, a tisztesség és a tisztaság örökbecsű értékeinek védelme, mely nélkülözhetetlen kerete a legfőbb cél: az élet továbbvitelének. „Erre hívja el, és teszi alkalmassá a gyermekáldás sejtelmes várakozása, az a szelíd áhítat, amellyel néki készít elé mindent, amikor visszafojt egy-egy heves szót, és békülékenyen nyújt kezet, amikor irtózik hirtelenkedéseitől és háborgásaitól, hogy nehogy ezzel is egy cseppnyi balsorsot öntsön legkedvesebb kincsének életébe, mert azt akarja, hogy abból nőjön fel, ami benne a legjobb: lelke oltalmazó szeretetéből” (Nietzsche). A családtagok közötti munkamegosztás függő viszonyba hozta őket egymástól, de együtt cselekvőképesebbek, s a nő mint feleség és anya biztosította a család többi tagja számára azt a háttérrel, ahová a külső harcok után visszahúzódtak pihenni, és erőt gyűjteni. Ez ugyanakkor azzal is jár, hogy akinek a család a foglalkozása s az otthon a munkahelye és ott érik a csapások, az nincs hová fusson, hova meneküljön.

A műszaki-tudományos fejlődés (a bőséges áru kínálat, félkész ételek, túlnyomásos fazék, mosógép, távbeszélő, szolgáltatások, családtervezés stb.) napjainkban lehetővé teszi a család hagyományos, női házimunkán alapuló formájának megváltoztatását, mivel elegendő időt szabadított fel a nők munkavállalására. Ezzel viszont eltűnt a háziasszonyi nemes hivatás, amely azonban nem volt sem a családban, sem a társadalomban kellőképpen megbecsülve; pedig a háziasszonyok szentek voltak, az élet forrásai és menedékei. Ám a nők túlzott igénybevétele (hivatal és háztartás) tönkretette a családot: azóta nincs háttér se férjnek, se gyerekeknek, az otthon most már a nőket is csak annyiban érdekli, amennyiben benne az élet küzdelmeiből megpihenhetnek. Így hát két fáradt, hajszott ember tér haza, és mindkettő azt várja a másiktól, amit az nem tud nyújtani; ezért a sok válás, a sok egyke és elhanyagolt gyermek.

A családalapítás lényege, célja az új sarj, a jövő ígérete: a legalább három, vagyis nekünk magyaroknak a minél több gyermek. Értük van minden, bennük újul meg a család és a nemzet. Az élet folyamatába azonban az is beletartozik, hogy kisebb számban ugyan, de léteznek gyermektelenek, illetve egyedülállóak; ezek talán olyan feladatok megoldására születtek, amit pont az tesz lehetővé, hogy nem köti le őket a család, a gyermekek nevelése. Vagy ha nem, ők is jobban teszik, ha örökre fogadnak legalább egy árvát. Az emberek, a természet, az élet szerelme a látszólag magányost is az otthonosság érzésével ajándékozhatja meg, hiszen mindenki egy közösséghez, egy nemzethez, egy nagyobb családhoz is tartozik.

A család – a szűkebb család, de a tágabban értelmezett család is – hogyha felelősségteljesen viszonyulunk hozzá, hozzájárul személyiségünk kiteljesítéséhez és életünket értékes tartalommal tölti meg.

Véér Győző, Szováta

Tompai László

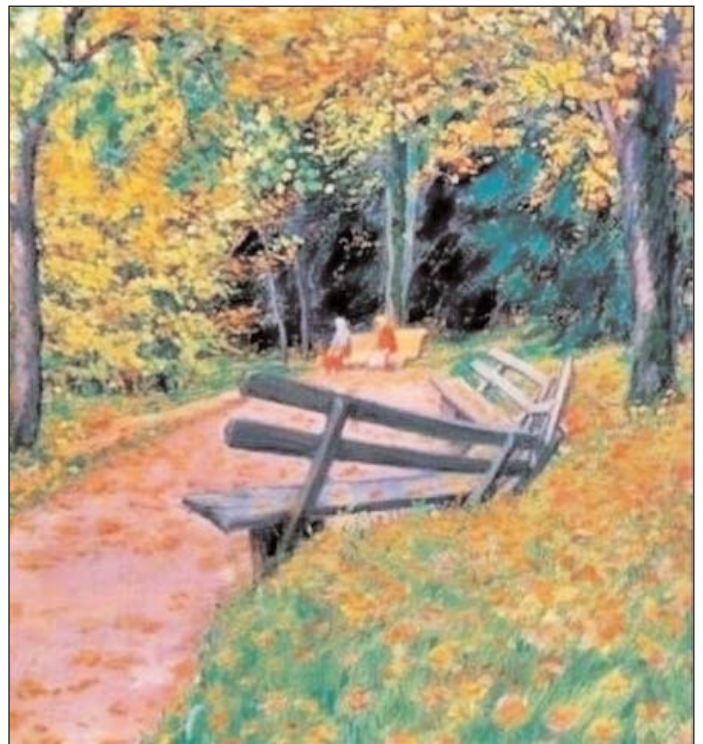
A vénülő Salamon király szerelmes énekeiből

Szulámith, hajh, a te nagy ifjúságod,
Mint rózsák szárnya pereg vén szívemre.
Szemed kacagó fénye drága penge,
Mellyel agyam bús rémeit levágod.

Napom helyett, mely már bukásnak indul,
Hajad korongja ragyog, mint arany nap,
Hogy sötétségben mostan se maradjak,
Az ifjúság tűzfényes napjain túl.

Ha szólsz, csevegő, friss habok locsolnak,
A lélek tőlük testemben föléled,
S vállam sem érzi batyuját a kornak.

Már csak körödben élet még az élet!
Oh, szeress, ringass, karjaidban ápolj,
S rejts el, védj meg a rám leső haláltól!



Kádár Géza: Ligetben

Üzenet

Azt hiszem, hogy minden velem egykorú, kegyelmi idejét élő ember többet jár a múltban, mint a jelenben, s a bizonytalan véget jelentő jövőre gondolni sem mer. Ezt pedig azzal leplezi, hogy amit biztosan nem tudunk, azzal nem érdemes foglalkozni. Tehát marad a jelen és a múlt. A jelen, mellyel már képtelenek vagyunk versenyt futni. A múlt az, ahova éjjel-nappal visszajárhatunk, mert ehhez nem kellene a fájdalmas, visszeres lábak, s ami, azt hisszük, hogy a valóságot adja. Azonban – mint az alábbiakból is kitűnik – egyesek szerint már az sem az, aminek hittük, hisszük. Valakik vagy inkább valamik ránk törtek, s azt akarják elhitetni, hogy amit eddig igaz valóságnak hittünk, az nem az, ami. Itt ugranak be a hősi halottakkal való találkozások emlékei és üzenetei.

Bár már jócskán tarlóból fújt a szél, maga előtt kergetve a nyarat, s maga után lopva az őszt, olyan melegen sütött a nap, hogy kis híján még a levegő is lángra lobbant. A szénacsinalás épp hogy befejeződött, máris sarló alá érett a búza. Most már nemcsak egy-egy helyen lyukasztottak bele, hanem minden oldalról „megtámadták” a búzahatárt. A kaszálással ellentétben, amikor csak harmatosan lehetett vágni a füvet, ezért már pirkadatkor el kellett indulni, most meg lehetett várni a marhacsorda kihajtását, mert nedvesen nem szabad kévébe kötni a gabonát.

Reggel, megfelelő időben egyszerre lepték el az utat a sarlós emberek. A sarlón kívül mindenkinél ott volt a jó hideg vízzel tele mázatlan korondi korsó. A föld végére érve első dolog volt ezt egy büttyjére ütött kéve árnyékába helyezni. A mázatlanság fontos, mert csak a csóré – meztelen – korsó tudja kiizzadni magából azt a finom leheletnyi „harmatot”, amely elpárologva hűvösen tartja a vizet. Lényeges volt a folyadék-utánpótlás, mert a sarlóval való aratás sok izzadsággal járó nehéz munka. Különösen, ha a „lélás” – gyenge – szalmájú szuláktól földre fektetett búzával kell megbirkózni. Nemcsak nehéz, de nagy elővigyázatot is igényelt a sarlóval való aratás, mert a sarló éles fogaival könnyen beleharapott az azt forgató kezébe. Ezért a gyermek csak úgy tizenegytizenkét éves korára érett sarlóssá, s kezdte kóstelgatni, hogy milyen a marokhajtás, és milyen érzés, amikor egy rossz mozdulat után megvágott ujjából kiscercen a vér.

Azonban nem azért él bennem e nyaraknak az emléke, mert ekkor találkoztam először ezzel a véres valósággal, hanem mert valami nem várt, furcsa hírfoszlányokkal kezdett játszodozni a tarlóvirágok közt bujdákoló szellő. Ezek a kezdetben hamiskásnak tűnő hírfoszlányok napról napra szaporodva egy idő után úgy felerősödtek, hogy nemcsak az aratást nehezítették, hanem még a jövőre kenyerét is kezdték bizonytalanná tenni. Az embereket arra ösztökölték, hogy a végére járjanak, s valódiságát kiderítsék. Akkor még senki sem gondolta, hogy a rádió, ez a faládikó jobban hazudik, mint a Gidó-dombon lakó Istáncsú Pista, a suszter, ezért mindenki ennek a „szájából” szerette volna megtudni az igazságot.

Ilyen beszélő doboz azonban csak egyetlenegy volt a faluban, a segédjegyzőé, ezért bármilyen fáradtak is lehettek este, ennek az ablaka alá mentek a nemcsak az igazságra, hanem reménységre is szomjas férfiak. Illetve valójában már csak volt férfiak, akik már az első világháború poklát is

megjárták. A másik részük még csak ezek után lesznek férfiak, mint magam is. A Donau adó – csak ez volt fogható – honvédeink hősie helytállásáról s a németek tervszerű visszavonulásáról, a biztos győzelemről győzködött. Érdekes, hogy nem a vitatható igazság, hanem az utóbbi, a reményt keltő győzelem érdekelt. A remény utáni vágy hozta ide ezeket a fáradt embereket. A remény, amely bármilyen kicsi is legyen, a legnagyobb reménytelenséget is képes legyőzni. A remény, amely nélkül nincs élet. Ez a lét és nemlét közötti határ. Az a fénysugár, amelybe kapaszkodva a legsötétebb szakadék fölött is átjuthat az ember. A remény, amelynek sokszor a valósághoz, az igazsághoz semmi köze és sokszor nem más, mint az önvigasztalásunkra kitalált hazugság, mégis megtartó ereje van.

Ahogy most itt felidézem az immár közel hetven esztendő múltat, élő valóságként jelennek meg a csak a holdtól megvilágított, gondtól s munkától meggyötört arcok, amelyekben egy-egy jónak vélt hírfoszlány hatására sekélyebbé válnak az évtizedek ekéi által szántott árkok az arcokon, és megcsillannak a szemek. Elváláskor a kemény kézfogások, a bütykös ujjak, s a kérges tenyerek találkozása között ott volt egy fikarcnyi remény, és ez már elég a holnapi küzdelemre. Minden mozogni tudó férfi itt volt, még Márton bácsi, a falu kovácsa, a mindenkori szószóló sem hiányzott soha, pedig ő a falu végén reggeltől estig verte a vasat. Itt volt, mert másnap erősebbet, nagyobbbat tudott ütni, s könnyebben megtörhette a vas akarátát, ha reménység keveredett a fújtató levegőjébe.

Most itt különlegesen egységes volt a mindig egységes falu, amelyet nem a rokoni, baráti szálak fűztek egybe, hanem a kányadiság. Ez a különleges valami, amely bárhová kerüljön az itt született s itt élt, azt mindig hazahúzza. Ezt nem lehet levetni, megtagadni, ez a státus egy olyan öröklött kitüntetés, amelyre méltán büszke a Kányád-i, mert kányádinak lenni nem akármilyen. Azt, hogy milyen erős az a hírfonal, amelyből egy fikarcnyi reményt eszkábált-toldozott össze a nép, nem tudom, de azt, hogy megtartó ereje volt, az biztos. S ki merem jelenteni, hogy a székely fennmaradásának egyik titka az a tulajdonsága, hogy sokszor még a rosszat is a saját javára tudja magyarázni.

Előbbi véleményem bizonyítására a sok este közül hadd idézzek meg egy estét. Augusztus 20-án, Szent István királyunk napján lehetett, amikor a szarvas a patakba pisil, ezért ebben a vízben fürödni már nem tanácsos. Ez a nyárvégi este soha nem fakuló élő emlék maradt meg bennem. Nem a képzelet szülte, hanem valódi sötét fellegek takarták el a holdat s a csillagokat. Az ablakon át kiszűrődő petróleumlámpa világa annyira sem volt elég, hogy az arcok felismerhetőek legyenek, így mintha személytelen imbolygó árnyak gyülekeztek volna.

Kísérteties volt az az este. Mintha a rádió torkán megakadt volna valami, olyan furcsának tűnt. Eddig is krakogó, recsegő hangjával a szavak közti hosszas szünetekkel közölte, hogy Horthy István kormányzóhelyettes hősi halált halt. A hír olyan döbbenetet váltott ki, hogy a megdermedt emberek úgy álltak ott, mint temetőben a fejfák, amelyek némaságukkal beszélnek. Pillanatra nemcsak a szájuk, hanem még a szívek is megálltak talán. Mintha valaki vezényelte volna, olyan egyszerre vették le a kalapjukat, s mint hóharmat ütötte virágok, olyan lehorgadt fejjel álltak. Az, hogy mennyi ideig tartott ez a néma áhítat, nem tudom, de szinte hallani lehetett, ahogy a

kemény kézfogásokkor a kérges tenyerekben a fájdalom föl-
jajdul.

Másnap estére, mint az első sarlóvágáskor született szel-
lőcske, amely eddig a tarló között bujdokált, most meg akart
volna mutatni, hogy már pajkos serdülővé nőtte ki magát,
a fancsikákra tépett sötét fellegeket úgy lesöpörte az ég
tengeréről, hogy nem marad rajta más, csak egy fénylő nagy
hajó s körülötte sok-sok apró sziporkázó csónak. A Hadak
útja olyan közelinek tűnt, hogyha teljes a csend, akkor talán
még Csaba királyfi és vitézei lovainak dobogását is meg lehet-
ett volna hallani. A tegnapi csendet azonban mára olyan zsi-
bongás váltotta fel, amikor nemhogy a csendet, még egymás
szavát is csak értelmezni lehet. Erre pedig csak az volt képes,
aki nem csupán résztvevője volt annak, ami tegnap este tör-
tént, hanem azt magáévá is tudta tenni.

Nekem, a közülük valónak nem volt nehéz a röpködő
szavakat elkapni, s összepasszítani-párosítani, érthető mon-
datokba alakítani. Ott ólálkodó hallgatóságom első értel-
mezése, hogy a hősi halál nem közönséges halál, ami egyet
jelent a múlandósággal. A hősi halál egy olyan különleges
valami, amelyben nincs elmúlás. A hősi halottak úgy halnak
meg, hogy tovább élnek. Őket ezért nem is lehet elsíratni. Ők
egy nemzet példaképei. A végtelen azon szimbólumai, ame-
lyek szerint csak az a nép semmisül meg, vész el, amelynek
nincsenek hősei. Általuk vezet az út az örök fennmaradás
felé. Nos, most kezdtem megérteni a tegnapi színeváltozást, a
görnyedő derekak kiegyenesedését, a lehorgadt fejek dach-
a emelkedését, a mellkasok gombot szakító kifeszülését s a
homályos szemek büszke elszántságot sugárzó csillogását.

Én, bár inkább voltam süldő gyermek mint siheder, ezen a
hirtelen „színeváltozáson” mégsem lepődtem meg, mert a nép
olyan, mint az a táj, az a föld, ahol él. Aki ezt látta, érezte a
völgyek, a mély szurdokok sötét, nedves leheletét, a ködöt, a
deret, amely úgy nehezedik s tapad rá mindenre, hogy azt
hihetné, nincs is erő, amely e különleges, a bőr alá is behatoló
tapaszt föloldhatná. Aztán valahonnan támadt egy kis szel-
lőcske, amely percek alatt a hegy csúcsára kergeti, ott éppen
csak megcsóválja, megfútkározza magát, majd az első nap-
sugarakon, mint valami égi aranykötél, pillanatok alatt a
„mennyebe” tornássza magát. Én már sokszor tapasztaltam
ennek hasonmását, a gondot s a bánatot, ahogy itt nem ritka
vendékként úgy üli meg a lelkeket, hogy egy nem közülünk
való alatta összerogyna, biztos megfulladna. Évezredek át
rajtunk kívül ezért nem tudott másfajta-féle náció itt meg-
maradni, mert csak a székelynek adatott meg, hogy ha
valamitől nem tud megszabadulni, akkor azt a saját hasznára
tudja magyarázni.

Most is, ahogy ott ácsorgok, hallom, hogy valaki, mint a
pap szokott a templomban, olyan fennhangon kezd mag-
yarázni. Az őt körülvevők úgy elhallgatnak s úgy figyelnek,
mintha a lutri várható nyerőszámát ismertetné. Egy kicsit
közelebb húzódva hamar rájövök, hogy ez mindennél többet,
vigasztalást s reménységet osztogat. Igaz, hogy a kor-
mányzóhelyettes hősi halála fölmérhetetlen fájdalom, de
vajon ez részünkre nem teszen-e, jelent-e többet annál, mint
annyi „szobahős”, a palotában le s föl lófráló – szaladgáló –,
mert az ő tette azt példázza, hogy a hazaszeretet mindennél
előbbre való. Ha valaki, ő igazán megtehetné volna, hogy ne
menjen oda, ahol hízelgő női tekintetek helyett a halál
meresztgeti a szemét. Nem tette, mert tudta, hogy hősökre

nem az éjszakai csatangolásoknál, hanem az igazi csatában
van szükség. Ő igazi hős volt, mint az édesapja, aki sebesülten
is irányította s győzelemre vezette a hajót. A vezetők, ahogy
jönnek, úgy mennek, de az ilyenek, az igazi hősök örökre
megmaradnak. Ők a mi példaképeink. Csak annak a népnek
van jövője, amelynek ilyen hősei vannak. A mi történel-
münk ilyenekkel van tele, eddig is, ezután is ezért tudunk,
tudunk itt megmaradni az idők végezetéig.

A szónok befejezte, s csak azért nem tapsolták meg, mert
ahol a halált emlegetik, ott ennek nincs helye. Azonban,
ahogy akkor ott figyeltem, az arcokon a ráncok úgy kisimul-
tak, hogy a Hold s a csillagok fénye nem volt amiben megbo-
torkázzon. A hazafelé induló már idős, – a fiatalok a háború-
ban voltak – férfiak olyan kemény, határozott lépésekkel
mentek, mintha másnap a Don-kanyarban kellett volna lenni.
Nem sokat kellett pajmolódjak – törjem magam –, hogy rájőj-
jek, ezt ésszel felfogni nem lehet, mert ez nem az agy, hanem
a szívek dolga. Az ész, az értelem sok mindent kifundálhat –
kitalálhat – s azt olyan különböző kitalációkba öltöztetheti,
amelynek sokszor a valósághoz semmi köze. Az érzelem
olyan, mint a nyers arany. Verhetik, kalapálhatják, mindig
megmarad arannyak, s bármilyen kevés legyen is keverékben,
annak értéke tőle függ. Természetesen nem minden érzelem
arany, de kettő: a szerelem és a hazaszeretet vitathatatlanul
az. Mindkettő még rombolásában is nemes. Ezek ott élnek a
lelkünk mélyén, és titkos irányítói az életünknek.

A számtalan név nélküli, egyszerűen csak hős mellett ott
vannak azok, kiknek nevét az évszázadok viharai sem tudták
feledésbe sodorni. Ők az úgynevezett fétisek, földi
istenekként az örök példaképek. Közöttük van, akinek vala-
milyen emlékmű-szobor, tábla, festmény idézi a halhatatlan-
ságát. Van, akinek csak a szívek, lelkek őrzik az emlékét.
Sokaknak a nevük már olvashatatlanra kopott, csak a tetteik-
ben élnek és munkálnak. Természetes, hogy a hősök egy
nemzet hősei. Vannak azonban olyan tettek, amelyek messze
túlterjednek az ország határain, s tettüket évszázadok falai
visszhangozzák. Valóban hangozzák. A tornyok hangjai azok,
amelyeken át az Isten emlékeztet. Részünkre, magyarok
részére erőt ad, s győzelmet ígér mindennapi küzdelmeink-
ben. Mert itt valóban küzdeni kell a mindennapi falatért, s
harcolni fennmaradásunkért. Ebben az örökös bajvívásban
nemhogy vickiózni – viccelődni – még csak pajmolódni,
hosszasan gondolkodni – sem lehet, mert egy pillanatnyi –
nem félrefarolás csak félrepillantás, és nem mi áldozunk,
hanem minket áldoznak föl. Ezeket írva a sok-sok emlék
közül egy olyan dugogatja ki magasra a fejét, amely az előb-
bikkal teljesen egybevág. Nem egyetlen jelenet, hanem
évtizedek mindennapos eseménye jelenik meg előttem.

Nem is a tűző nap miatt volt forróbb az a nyár, mint az
előzőek, hanem azok miatt a fekete hírek miatt, amelyek var-
jakként kezdték ellepni jövőnk horizontját. Nagyon kellemet-
lenné, fülledtté vált a légkör. Csak kapkodva lehetett venni a
megsűrűsödött levegőt. Édesapámnak, aki nemhogy a legyő-
zetést, a vereséget, még az ilyen irányú egyezkedést, alkudo-
zást sem ismerte, akit sem a háborúban való sebesülés és fog-
ság nem tudott megtörni, most mintha kissé gondterheltebb
lett volna. Én, suhanckorú gyermek, éppen csak észrevettem,
mert egészen mással voltam elfoglalva. Én sem voltam más,
jobb, mintha béka lett volna a hasamban – ahogy nálunk
mondják az örökké éhes gyermekre –, úgy kuruttyolt, korgott,

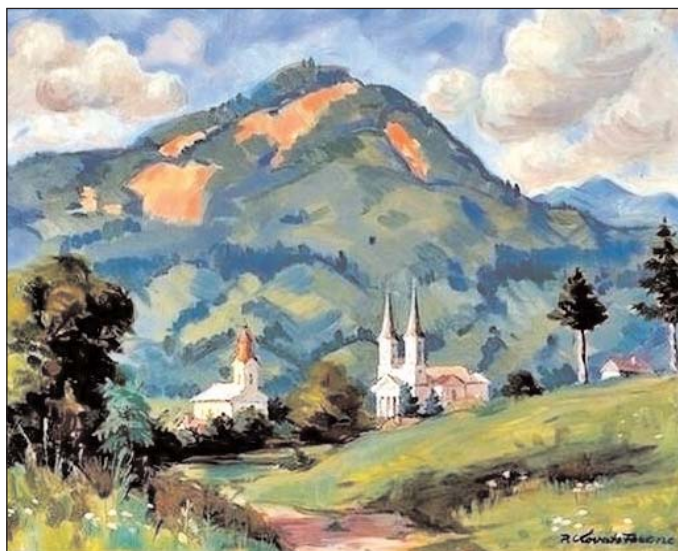
hogy még a jó fülű szomszédok is meghallhatták. Szemem többet volt a mellettünk kacskaringózó úton, mint az előttem fekvő búzán.

Szinte toporogva vártam, hogy rajta megjelenjenek a kantáros-fazakas lányok, asszonyok, akik hozzák az ebédet. Már az első megjelenéskor megdobbant a szívem, de ahogy mind többen és többen jelentek meg, s tőlük tarkállott az út, a szívem már majdnem kiszökött örömében. Mint szimatot kapott kutya, úgy-úgy beleszipantottam a levegőbe. Az orromban, a torkomban éreztem annak a fuszulykás fazék tartalmának az illatát, amelyben nagy „túró” darabok hemperegnek.

Nincs a világon semminek olyan fenséges illata, mint annak a fuszulyka-bablevesnek, amelyet „túróval” főznek. Nem hiába mondják, hogy a fuszulyka csak „túróval” igazi, mármint azzal a túróval (csülökkel), amelyik élő korában túrt. Ahogy teltek a percek, gyérült az asszonysereg, mert mindenki igyekezett, hogy amire megkondul a harang, az ebéd rendeltetési helyére érkezzen. Végre megkondult kicsi falum hófehér tornyának kisebbik harangja. Valahogy van, hogy a déli harangszó többet jelent itt, mint a nagyobbik harangnak a hangja, amelyik csak ünnepek és temetések alkalmával szól bele a létezésünkbe.

Édesapám ezt hallva mindig megemeli a kalapját. Azonban a déli harangszóra – mint ahogy most is – megáll, s a nehéz évtizedek terhe alatt meggörnyedt derekát kiegyenesíti, úgy néz az égre, mintha látná azt, aki ott sorsunkat igazgatja. Egyenesen, őszinte s nem csalafinta, kicifrázott szavakkal mond hálát az eddigi segítségért. Nem térdre esve s hason csúszva kunyerál, kuncerál a további segedelemért, hanem őszinte, tiszta szívvel, szavakkal kéri, hogy továbbra is legyen velünk. Nem az alamizsnát köszöni meg, s nem is azt kér. Ő a küzdelmeihez kér segítséget s a munkája után áldást. Számomra mintaképpé vált édesapám nem mint gyáva, meghunyászkodó, esendő ember állt a Teremtő előtt, hanem olyan teremtmény, aki méltó arra, hogy megteremtett. Helyt álltunk, Uram. Ezt a földet, amelyet örök időkre birtokunkba adtál, Neked tetszetős módon használtuk és védjük. Ha úgy kívántad, akkor akarod szerint másoknak is segítettünk. S a közömbös, tátott szájú világ csodálatára ügyedet győzelemre vittük. A ki tudja, hány harc és győzelem egyike az a Nándorfehérvár, amelyért ötszázötvenöt éve délben a harangok megkondulnak. Ez az idegenek részére emlékeztető, részünkre több: erőt, reményt adó égi sugallat. A déli harangszó mindig ezeket a varázslatos pillanatokkal idézi s veteti le fejünkről a kalapot. Mert a harangok hangjával nem csak az emberek küldenek üzenetet az égbe, hanem lakója is: a Mindenható a földre.

Nos, pont ezt a tudatot, reményt adó hitet akarják tőlünk most elvitatni úgy, hogy aljas szándékukat tudományosnak állcazzák. Azt akarják elvitatni, hogy ötszázötvenöt év után ők jobban tudják, hogy mi, mikor és hogyan történt, mint a régiek. Ötszázötven esztendő kellett elteljen, hogy ami akkor történt, arra fény derüljön. Olyan sötétség borította az akkor történeteket, hogy rajtuk kívül ezt eddig senkinek sem sikerült eloszlatni. Mára születtek meg azok a tudósok, akiknek sikerült „kideríteni”, hogy huszonnégy nappal a győzelem előtt húzatta meg a pápa a harangokat. S ezek nem Hunyadi János győzelmének örömét hirdették, hanem pont az ez irányú kétség, kétségbeesés szülte segítségkérést, könyörgést közvetítették az ég lakójának. Azok könyörgését, akik a harangszó



P. Kovács Ferenc: Felsőbánya

hallattára térdre esve kéri, hogy a kétszeres túlerőben levő török ellen segítse győzelemre vinni a Nándorfehérvár s a keresztény világ védelmezőit.

Naponta háromszori harangozás hívta a híveket, s kérte az Egek urát, de ezek még véletlenül sem estek egybe a déli időszakkal. Tehát itt szerintük a lényeg a huszonnégy napi könyörgés, s nem az ezt követő világra szóló győzelme Hunyadi Jánosnak. A Hunyadi János által megszületett győzelem tehát a sikeres könyörgés eredménye, de akkor vajon hol marad a hálaadás? Igaz, hogy a hála nem általános emberi tulajdonság, de itt ennek elmaradása igencsak furcsa. S egyáltalán, mi történt a háromszori harangozással? Az elnémulás, elnémítás jelentené a hálaadást? Erről nem szól a fáma. Állítólag a déli harangozást csak 1501-ben rendelte el a pápa. Az okát nem lehet tudni. Lehet, hogy a győzelem emlékére, de az is lehet, hogy csak azért, mert a nap fele elmúlt, vagy amit gyerekkoromban úgy vártam: hogy jelezze az ebédidőt. Ezek szerint balgaság minden, amit eddig hittünk, s a cél ezt elhíthet. Az ezt akarók szerint a történelem zavaros, illetve azzá kell tenni. Szerintünk viszont a szándékuk világos: megingatni a hitünket, elvenni a reménységet, s akkor a hitehagyott, reményvesztett népnek ácsolhatják a keresztet.

Aljas módszerük ismeretes. Kezdetben csak aprádonként – kis adagokban –, csak éppen péstelgetve – célozgatva, kerülgetve – mint a jó szándékú?! történészek, éppen csak bekopogtatnak lelkünk, szívünk emlékeket őrző almáriumába. Később kellő fogadtatást sejtve, a megrepsztett ajtón át be is osonnak, s kezdik kétségbe vonni a benne levő értékeket, mondván, hogy ezek nagy része hamis. Ezekkel nemhogy kérkedni nem szabad, hanem mint kacatok ki kell dobni. S mint hamis kincset őrzőknek, nincs amiért egyenes gerinccel, feltartott fejjel emlékezniük. Déli harangszó nem is volt, s ha harangozás volt is, az nem akkor s azért volt, amiért apáink leveszik a kalapjukat. A győzelem, melynek jelentőségét lehet szűkíteni – eltagadni még nem –, csak ötven évig tudta megvédeni a keresztény országot. Azonban a hadvezérek sorrendjével már lehet játszadozni.

A győzelem évfordulója alkalmával állított emlékmű a Kapisztrán-torony nevet viseli. Az avatáson talán még megemlítik Hunyadi János nevét is, de meggyőződésem, hogy az idő

múlásával ezt nem csak „elfelejtik”, hanem még a nándorfehérvári győzelmet is kétségbe fogják vonni. Úgy, mint Dugovics Tituszét, aki szerintük csak kitaláció, egyáltalán nem is létezett. Népünk évezredek óta csupa békében élte az életét. Nem volt szükség hősökre, ezért nincsenek is. Letagadni, megtagadni mindent, ami nemzeti. Az egész történelmünk hamisítás, kitaláció. Népünk évezredek óta nem a történelemben, hanem afölött kóválygott, valahol az ázsiai pusztákon. Itteni létünket sem a Mindenhatónak, hanem a környező népek nagylelkű adományának köszönhetjük. Nemcsak a Földhöz, az Éghez sem volt semmi közünk. Az égbeszálló füstből jósoló táltosaink sem léteztek. Mint ahogy a reményt adó Napba öltözött Mária kultusza is csak vallástörténeti hamisítvány.

Nem tudom, minek tudható be az a magatartás vagy vélemény, amely egyházi vezetőinket távol tartotta a verőcei összetartozás templomának avatásán való részvételtől. Azért, mert az üveg freskók az ősi Mária-kultuszt jelenítik meg? Miért a nagy tiltakozás azért, hogy a csángók hajnalban a hegyen imádkozva, a Napba öltözött Máriától kéri megmaradásukhoz a segítséget? Minden szándék érthetővé válik akkor, amikor – bizonyos megnyilatkozások szerint – sajnos Csíksomlyó elveszítette egyházi jellegét és a magyarság zarándokhelyévé vált. Az ezt hirdető vagy nem tudják, vagy szándékosan bizonyos érdekekért „elfelejtik”, hogy csak egyetlen lehet az egyetemest szolgálni. Más szóval: a nemzeten át a nemzetköziséget. Kasztokon, érdekszövetségeken át csak érdekszövetségeket, de nem a nemzetet s az egész emberiséget.

Ők ne tudnák ezt? Nem hiszem. S nem tudom megérteni, miért akarják ősi gyökereinket elvágni. Sok „új nemzet” érdekeinek megfelelően, kitaláció alapján ír történelmet. A fentiek a miénket, az igazit is letagadják. Hősi halottaink szellemét akarják legyőzni? A szellem legyőzhetetlen! Hősi halottaink nevében kiáltom világgá, hogy ki tudja hány ezer éven át a Mindenható az ázsiai pusztákról népünket nem szándék nélkül vezette ide, a Kárpát-medencébe. Népünknek hivatása van. S bármilyen érdekből törnek hősi halottainkra, azokat legyőzni nem lehet. Általuk és általunk népünk örök életet nyer.

Dr. Toró Árpád



Szántó András: Kis piac

Reményik Sándor

Még élek

Még élek és még mindig dalolok
De már a szívemet
Kitépték keblemből a viharok,
S úgy zengetik: tőlem idegenül,
Rajtam át
Dalolnak rég elhantolt istenek,
S önnön beszédemre sem ismerek -
És rajtam át a végzet teljesül.

Rajtam át
Népek mennek az Ítélet elé
S keresztül rajtam roppant folyamok
Hömpölyögnek a deltájuk felé.

Még élek és még mindig dalolok,
De már a szívemet
Kitépték, elvitték a viharok,
S nem magamé, - a viharé vagyok.

És még ha elcsitul a fergeteg:
Ki tudja, döbbszent ámulattal érzek
Szívem helyén talán
Egy sötét lyukat, véres ürességet.

Kit pengetett a szelíd esti szél,
S borzongatott a hűvös alkonyat,
Magától hogy adna az árva lant
Ilyen sikoltó, égő hangokat?

A Idő, ez az óriás legény
Tépdési lantom, s lelkem húrjait,
Övé a dal, övé a költemény.
S félek, a dal, amit életre hív,
Sötétebb, súlyosabb,
Mint amit elbírhát a lant, a szív.

S félek, egyszer vasujjai alatt,
Sikoltva, végsőt bűg a gyöngye hárfa -
És elszakad.

Legyen a neve Bolyai Farkas

(Adalékok egy iskola névadásához)

Azt hiszem, a címnek megfelelően röviden így fogalmazhatnánk meg a Magyar Autonóm Tartomány pártvezetőinek válaszára a vitatott kérdésre, ami a Központi Bizottság megbízottjaival 1956 őszén tartott gyűlésen merült fel. Ugyanis ekkor került sor az egykori marosvásárhelyi Református Kollégium újabb átnevezésére. Újabbra, mert nyolc évvel ezelőtt, a kollégium államosítása után már volt egy, amikor a „kommunista keresztelésben” a 2. számú *Fiúliceum* semmitmondó nevet adták az iskolának, jelezvén, hogy nem Erdély jeles református tanodájáról, hanem a valamilyen számot viselők egyikéről van szó a sokból. Aztán gondoltak egy merészet és nagyot. Egy illegális kommunistának, a „felszabadulás” után a központi pártvezetőségben dolgozó Josif Ranghet elvtársnak a nevével ajándékozták meg annak 1952-ben bekövetkezett halálakor úgy az aradi szerszámgépgyárat, mint az egykori kollégiumot, azaz a 2. sz. *Fiúliceumot*. Hadd tudják meg a marosvásárhelyi diákok, hogy egy ilyen nevű elvtárs is küzdött azért, hogy ők tanulhassanak. Én ekkor éppen e neves iskola tanulója voltam, így jól emlékszem, milyen döbbenet vettük tudomásul a tényről, de ki mert volna akkor, az osztályharc teljében hangot adni ennek. Lehet, hogy a kor szokása szerint még köszönő táviratot is küldtünk a központi szerveknek! Igaz, hogy a tornateremben zajló nagy kosárlabda meccseken még nyolc év eltelté után is azt ordítottuk torokszakadtából, hogy „hajrá kollégium”, hajrá kollégium”, és a vasárnapi kimenőknél a főtéri aszfaltot koptatva úgy mutatkoztunk be a velünk együtt le s fel sétáló kislányoknak, hogy „kollégisták” vagyunk.

Ezen osztályharcos idők után változást csak a nagy diktátor, Sztálin elvtárs halála hozott 1953-ban. Alig hűnyta le szemét a „nagy szemét” - ahogy egy -két évvel később viccelődni mertek a bátrabbak, bár életében „népek atyjának” kellett nevezni - , a Szovjetunióból egy politikai enyhülés fuvallata indult el, amely aztán Magyarországon viharra erősödött és az '56-os forradalomban csúcsosodott ki.

Nálunk nem következett be semmilyen politikai-ideológiai olvadás, sőt az egyre inkább nacionalista irányba tolódott pártvezetés éppen ezekben az években „tisztította meg a sorait” a nem megfelelő elemektől. Lábhoz tett fegyverrel figyelte az eseményeket, de okos számításokkal szabadabb légkört engedélyezett, sőt felszólította az embereket „a helyzetet jobbitó, egészséges javaslatokra”. Ennek nyomán, elsősorban a temesvári és a kolozsvári egyetemen, napvilágot láttak bizonyos „követelések”, melyeket később kegyetlenül megtorolt a hatalom. Ennek tárgyalásába nem megyek bele, csak azt mondom el, ami a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyászati Felsőoktatási Intézetben történt, amelynek ekkor már negyedéves hallgatója voltam.

1956 októbere első napjaiban az intézet ifjúsági szervezete új vezetőséget választott. A megváltozott politikai légkörben megengedték, hogy ne a hivatalból jelölt fiatalokat válasszuk meg, hanem azokat, akiket az ifjúság javasolt. Ekkor lettem én az egyetemi IMSZ bizottság kultúrfelelőse.

Ennél fontosabb, hogy szabad folyást engedtek az általunk látott hibák felsorolásának, illetve az ott lévő Valter elvtárs, megyei pártbizottsági tag még biztatott is: „Csak bátran elvtársak, mondják el a sérelmeiket, tárják fel a hibákat.” Nos, többen el is mondtuk, amelyek részletezése nem tartozik ide, csak az,

hogy az akkor hatodéves, eminens tanuló, Toró Árpád kért szót, és már a megszólításnál a „kedves elvtársak” helyett „kedves barátaimat” mondott. Aztán elmondta, hogy ők most végeznek, és a búcsú alkalmával olyan feladatokra hívja fel a figyelmünket, amelyet ők kellett volna elvégezzenek, de a körülmények nem engedték. A mostani helyzetben talán sort lehet erre keríteni, és kéri az ott maradtakat, addig ne nyugodjanak, *amíg nem teszik vissza a vár oldalán lévő talapzatra Kőrösi Csoma Sándor szobrát, amíg a volt református kollégium homlokzatáról le nem veszik Ranghet József nevét, és helyére nem kerül fel a világszerte ismert Bolyai név. Arra is vigyázzatok – mondta –, hogy tegyétek rendbe a Bolyaiak gyommal benőtt sírját, hadd lássa a világ, hogy kik vagyunk és mit keresünk e földön. Végezetül arra kérek titeket, hogy maradjon meg mindenki annak, aminek az anyja szülte: embernek s magyarnak.* Az ott lévő elvtársak helyben megígérték, hogy mint minden más felvetett kérést, *tanulmányozni fogják ezeket, és megoldást keresnek rájuk.*

Néhány hét múlva – már a bukott magyar forradalom után – Fazekas János elvtárs jelenlétében, aki a Magyar Autonóm Tartományért felelt ebben az időben, a pártszékházba meghívták az egyetemi tanár- és diák vezetőket, még egyszer elbeszélgetni velük. Az egész pártvezetőség ott volt, ezen kívül írók és más közéleti személyiségek. Bár látni lehetett már, hogy milyen irányba haladnak a dolgok, mi még egyszer megismételtük kéréseinket. Én, mint kultúrfelelős, különösen sokat beszéltem, megismételve a Toró által mondottakat is. Egy hét múlva már nemcsak a vezetőségből, de az IMSZ-ből is kipenderítettek, szerencse, hogy az egyetemről azért nem. (Vissza-visszatérő volt a közel félévszázaddal később kezembe kerülő jegyzőkönyvben a „revendikatív (követelőző) minősítés.”) Erre csak két év múlva, 1959-ben került sor, amikor „egyesítették az egyetemeiket”, és az egyetem kórusában való részvételem miatt most már a nacionalizmus-sovinizmus vádját is rám tudták sózni. Mondanom sem kell, hogy érdemtelenül!

A pártvezetés, hogy leszerelje 1956-ban a forrongó hangulatot, a „tömegekkel való szoros kapcsolattartás” jegyében nagy sajtóvisszhanggal járó engedményeket tett a diákoknak. Lényegesen javult a koszt, klubot, rádiót kaptunk, és kihasználva Bolyai Farkas halála százéves évfordulójának apropóját, még akkor novemberben a Ranghet József hibridnevű iskolát Bolyai Farkas líceumnak nevezték át. Nem azért, mert az akkor még döntő többségében magyar pártvezetőségben élt volna a magyar matematikus zseni iránti tisztelet, és azt sem hiszem, hogy az iskola tanárai, diákjai merték volna ezt kérni, tudva, hogy a mindenható Huszár Ilona uralja az iskola életét. Ha volt is ilyen kérés, akkor azt „felsőbb utasításra” tették, hogy az „alulról jövő kezdeményezésnek” eleget tegyenek. Az Állami Levéltárban lévő pártgyűlési jegyzőkönyvekben bőségesen lehet e korra vonatkozó adatokat találni, amelyek alátámasztják az általam mondottakat.

Mindez az iskola vendiákjainak ez évben tartandó világtalálkozója való készülődés kapcsán jutott újra eszembe, és elhatároztam, hogy mint kevésbé ismert adalékot közlésem. Hadd jusson némi elismerés a hál' Istennek ma is élő 83 éves Toró Árpád udvarhelyi szülész-nőgyógyásznak is, aki e felszólalása miatt érdemdiplomája (summa cum laude) és kiváló képességei ellenére sem futhatott be nagyobb pályát, mint amilyen a székelyudvarhelyi szülész- nőgyógyászat főorvosi stáluma. Oda is hosszú vargabetűkkel érkezett meg. De megmaradt annak, amire a búcsúbeszédében minket is kért!

Dr. Nagy Lajos, 2012 augusztus havában

*„A Világ így megyen” (Móra)**„A legszentebb, legúrabb vétek a vissza-vissza emlékezés” (Ady)*

Egy Kőrös-melléki a Tisza-parti klinikán

Kiemelten orvos-olvasóinknak ajánlva (a szerk.)

Vajon nem istenkísértés-e a múltat faggatni, fél emberöltő távlatából?

Mit keresett a legendás szegedi klinikán egy Ady legszeretettebb városában, Bihar ország fővárosában, Váradon nevelkedett? Erre leginkább a XX. század magyarokat sújtó történelme adhatna választ.

Hol is kezdődött minden?- talán akkor, amikor szeretett anyám könyvespolcáról leemeltém az „Aranykoporsót”. A csodálatos lelkületű Móra városának varázsa már akkor arra a piedesztálra emelkedett bennem, amit a rákövetkező évek „a múltat végképp eltörölni” hamis ígéinek özöne sem volt képes lerombolni.

A folytatás szinte rendeltetészerűen alakult. A fel-darabolt Magyarország sebészeinek egy harmadik országban volt leginkább alkalmuk találkozni. Így történhetett meg, hogy a nagy romániai árvíz évében, 1970-ben, a prágai Nemzetközi Sebész Kongresszuson tartott előadásom sorsszerűen hozott össze minden idők legkiválóbb magyar nyelőcső-sebészével, Imre Józseffel. Az ezt követő budapesti kongresszuson a minden érdemesre érzékeny Kulka Frigyes professzor fogadott barátságába. Két sorsfordító találkozás! Ilyen előzmények után kereshettem fel Petri Gábor professzornak a már akkor európai mércével mérhető szegedi sebészeti szentélyét. Az a felejthetetlen pillanat, az ott átélt szellemi kisugárzás, ma is magával ragad.

A váradi közkórház Erdély és Órománia-szerte ismert sebész főorvosának, Krisár Zoltánnak tanítványaként, sikeresen megvédett disszertációm alapján hiába avattak az orvostudományok doktorává 1973-ban Bukarestben, a magyar értelmiségre nehezedő nyomás szülőföldem elhagyására kényszerített. Professzor barátaim javaslatára így kerültem a szegedi klinikára 1978-ban. Örök hálával tartozom Petri professzornak, hogy befogadott klinikájára, ahol tanulva-tanítva mindazt átélhettem, amittől a marosvásárhelyi Egyetemen örökre el lettem zárva.

Volt mit tanulni: Fráter Lóránd radiológiai elemzéseiből, a Professzor Úr vezette kunérok „forum romanorum”-ából, Varró professzor Belklinikájának és a Kör-intenzív klinikusainak, kutató elméinek gárdájától. Az évtized végére a zenitjén már túljutott, de még akkor is 3 masszív pilléren nyugvó klinika poroszosan szigorú, ám annál hasznosabb rendjébe beilleszkedni, pályafutásomat újra kezdeni - mai szóhasználat - nagy kihívás volt. Akkor, olykor dermesztően hatott.

A múltba visszatekintve, nemcsak a sorok írója, hanem a klinika derékhada is vizsgázott a Szent István-i intelmekből, a Trianon verte magyar érzület akkori állapotából, hiszen a rendkívüli előrelátással megáldott Klébelsberg Kunónak köszönhetően a Klinika a kolozsvári Egyetem jogutódja volt. Stefan Zweig tollára illő szituáció. Nos, a klinikák vezérkara, jelesre vizsgázott.

Még ma is érzem Németh András professzor felém áradó szeretetét, Kovács Gábor, Varró Vince, Sonkodi Sándor, Ribári Ottó, Kovács László professzorok és a Professzor Úr fe-

leségének kedves közvetlenségét és mindazon klinikusokét, akikkel szegedi éveim alatt megismerkedtem, és akik közül sokan szeretetükbe fogadtak. Hiszen egy adott pillanatban összklinikai konziliáriussá neveztek ki, s így a klinikák belső élete nyitott könyvvé vált számomra.

Talán nem lesz érdektelen arról is beszámolni, hogy egy kívülről (Közép-Európa Mayo Klinika volumenű sebészetről) jött független erdélyiben, ám a klinikák vitathatatlan elsőbrendűségének szellemében nevelkedettben milyen kép alakult ki a szegedi Sebészeti Klinikáról. Ez Szegeden a mérnöki precizitással tervezett műtétek rendjében, mikéntjében is beigazolódott. Másfelől viszont világossá vált, hogy ezek a szabályok az azonnali, előre nem látható döntéseket követelő akut sebészetet nem fedik le teljesen. Egy-két kudarc kellett ahhoz, hogy ráébredjek: a Krisár Zoltán mellett tanultak, mindenütt, Szegeden is érvényesek. Emlékszem, milyen kitartóan igyekeztem a Professzor Urat a pylorus plasztikák Váradon alkalmazott rejtélyeibe beavatni, viszont annál nagyobb egyetértésben idéztük fel Dutka Ákos akkoriban megjelent könyvét, A holnap városát, majd a klinika történetében első, sürgősségi Hartmann műtétet is volt mer-szem elkövetni.

Szellemi nagysághoz méltóan, ezeket a szegedi gyakorlatból „kilógó” műtéteket Petri Gábor nem büntette, nem tiltotta meg.

Miért ne idézném fel, hogy vért izzadtunk, amíg az első szegedi coronaria by-pass-olt beteg masszív vérzését, gyomor tamponádát okozó miniatűr akut stressz-fekélyét hajnalok hajnalán, a fornixban meg nem találtuk! Ritka pillanatként,

a kétségbe vont megoldás mellett a sebészek egységesen kiálltak. Hála Istennek, a beteg teljesítve a kétes helyzetekre vonatkozó „Imre József-i kritériumot”, életben maradt. Aztán egy „csendes” vasárnapi ügyeletbe robbant a 3 akut műtétet megkoronázó belklinikai, addig fel nem ismert, de éppen akkor spontán rupturát produkáló lép brucellosis.

A női klinikai nyitott hasi „expedícióim” (konziliáriusi feladatunk részeként) során sem illett szégyent vallani. Mestere mellett elsajátított nőgyógyászati és urológiai ismeretek óvtak meg ettől.

A klinikai lét különös színfoltjának tűnhet, hogy két ifjú, azóta híressé vált sebész kezének vezetése, első gyomorműtétük során, szigorú szavak kíséretében, reám lett bízva. Való igaz, még ifjú kollégám, Nagy Attila sem tagadott meg tőlem egy „Várad-like” egyrétegű, csomós Dixon műtét utáni kézfogást.



Miért idézem fel mindezeket az eseményeket? Nos azért, mert része volt az „élet így megyen” klinikai mindennapjainak. A szegedi sebészeti műhely, valójában Akadémia tisztító vizében sokan megmártóztak. Ennél is érdekesebb volna kideríteni, miért nem jöttek sokkal többen? Voltak aztán akik Váradra, Krisár Zoltán fellegrárába is ellátogattak. A néhai pályatárshoz fűződő barátságáról Belsey egyik világhírű tanítványa, a löveni Katolikus Egyetem professzora, Toni Lerut 1995-ben az Imre József emlékülésen tett tanúságot. Felejthetetlen gesztus.

Szegedi éveim mindegyikére esett egy sebész kongresszus. Nem véletlenül, a budapesti maradt számomra a legemlékezetesebb, ahol magyar viszonylatban először számolhattam be az egyrétegű tápcsatorna anastomosisok Váradon gyakorolt, azóta univerzálisan elfogatott előnyeiről.

Pályafutásom következő fordulópontját jelentette az a körülmény, hogy Petri professzor Úr engedélyével a Tokióban 1980-ban életre hívott Nyelöcső Betegségek Nemzetközi Társasága (ISDE) első kongresszusán egyedüli magyarként, a Klinika és a „Nagy Vörös Tábor” képviselőjeként vehettem részt. Kongresszusi beszámoló a Klinika életében ritkán tapasztalható érdeklődést váltott ki.

Az akkor kitaposott ösvény egyeseket a magasba lendített; másfelől egyenes úton vezetett a Budapest, 2008-ban rendezett XI. Nyelöcső Sebészeti Világkongresszushoz, jelezve Imre József követőinek a Társaság életében betöltött szerepét.

A későbbiekben az ISDE alapító tagságom perdöntőnek bizonyult. Hiszen amikor Imre József halála után a Szegedről eltávozott Kulka Frigyes által a budai Korányi Intézetben életre hívott Mellkas Sebészeti Tanszéken az Ő biztatására 1981-ben nyelöcső sebészettel kezdtem el foglalkozni, a szegedi gyakorlatot az ISDE kongresszusain azon melegében eltanultakkal lehetett folyamatosan kibővíteni. A modern nyelöcső sebészet nagy egyéniségei: Csendes, Akiyama, Pinotti, Pearson, DeMeester, Skinner, Moreno-Gonzalez, Lerut, Feketé, Nabeya, Ong, Henderson, Skinner, Hölscher, Udagawa, Peracchia, Bonavina, Ferguson, Gerzic, Siewert voltak a tanítómesterek. Hogy közöttük voltak, akik barátságukra méltónak találtak, az a szerencsén is múlt, de felejthetetlen ösztöndíjak és tanulmányutak formájában öltöztet.

Aztán tovább lépve, mint a szegedi stílus képviselője, a Tanszék műtéti rendjébe eredeti technikákat, módszereket vezettem be közleményeim tanúsága szerint, amelyek évtizedekre meghatározták az ISDE, a Trilaterális Mellkassebész Társaság, az O.E.S.O, GEEMO, Bronchológusok Világszövetsége, az EuroSurgery és az ESTS, a MST, MGT, MTT soron következő kongresszusain tartott előadásaim tárgyát. Másfelől, a fenti eseményeknek a tükrében tetten érhető az is, miként sáfárgodtam a szegedi örökséggel. A magyar mellkas-sebészet európai elismertségéért folytatott tevékenységemet 2004-ben, Sauerbruch emlék plakettel jutalmazták.

Ha a Szegeden, második otthonomban töltött évtizedre gondolok, óhatatlanul felsejlik előttem Imre József puritán tanyájának, kőbe vésett tanácsainak látványa és szövege, Ilia Mihály, az összmagyar irodalom élő lexikonának arcvonásai, Annus József, a „Tiszatáj” főszerkesztőjének jelleme, Szabó Gy. László elegáns intellektusa, Halász Miklós telitalálat híradásai, a szobrász Kligl házaspárhoz, Gál Tiborékhoz fűződő és a Pap Ákossal kötött töretlen barátság, Nagy Ferenc szüleinek szeretete, az egyetemi tenispálya szombati meccsei, Pepó János örökös páros partnereként, a mártélyi művésztelep, a Kisszínház előadásai, a vásárhelyi Őszi Tárlat hangulata, a Dóm tér és a Széchenyi téri műterem-lakásunk áttört fényei.

Petri professzor egyik hagyatéka, a bélmozgatás zseniális módszere nemcsak Váradon, majd a Korányi Szanatórium-ban vált be, hanem 2009-ben a freiburgi Egyetem egyik transzplantált, szepszist szenvedett, majd bélhűdött betege esetében is. Miért rejténém véka alá, hogy a közreműködő, Szegeden született, éppen akkor ügyeletos orvos-leányom volt? A visszaesés dacára, ez a beteg is, eleget téve az „Imre József-i kritériumoknak”, gyógyultan hagyta el a freiburgi Klinikát.

Petri Gábor professzor „nagy pályás játékosnak” született. A múlt időben visszatekintve, Őt leginkább egy jobb sorsú ország akadémiaja élén lehet elképzelni.

Mindez, akár csak a Sebészeti Klinika hajdan volt fénykora, már a múlté, örökre elsüllyedt. Ám ameddig lesz magyar orvoslás, a Klinika fénye ragyogni fog.

Kotsis Lajos egyetemi magántanár

Látogatóban Berszán Lajos „mindenki tanító bácsijánál” Gyimesfelsőlokon

Ha leereszkedsz a Pogány-havasról a vadregényes Gyimesek völgyébe, a néha ritkás fenyveseken elmerengve, akaratlanul is Sebő Ödön főhadnagy nehéz utóharcaira, szívzaggató visszavonulására gondolsz (Sebő Ödön főhadnagy, 1944 őszén a 32. hegyi határőrség zászlóalj tisztje visszaemlékezései könyv formában is megjelentek.).

A kőből és faszervezetből épült laktanyák jól állják a múlt idő semmivé porlasztó kísérleteinek szándékát, de ne fussunk olyan előre Gyimesbükkig: a legkeletibb ezeréves határlomásig – ma múzeumként működik – hol Biliók Ágoston vasúttörténettel s magyar történettel vár! A gyimesbükki néhai vámhivatal hatalmas épületénél is megállhatsz, tekintélyt parancsol akár a Tar-havas, és nem futott lefelé, mint a

Tatros; egyszerre lefényképezni sem előlről, sem srégen nem lehet, a lényeg mindig kimarad.

Úti célunk elején tartunk, most még csak Szépvíz központjában parkolunk le, aztán a Szent László szobra felé lépkedünk; barna testvérek uralják a központot. „Bízd csak rám”, mondja Mócsi, hárman jönnek felénk. „Milyenek a jövőkilátásaink?”- kérdezi tőlük, mielőtt még szóhoz juthatnának. „Rosszak, nincs munka”, mondja a barna, kövér testvér, aztán kedvesen szól asszonyának, hogy menjen el a bronzszobortól, hogy Szent Lászlóval tudjunk fényképezgetni. I. Apafi Mihály fejedelmünk az ezerhatszázas évek második felében a moldovai örményeket Szépvízig telepítette le, innen rajzattak szét, hogy aztán fontos gazdasági szerepet töltsenek be Erdély

történetében. Az 1848/49-es forradalom és szabadságharcnak két tábornokot adtak: Lázár Vilmost és Kiss Ernőt.

Lajos barátunk személygépkocsijában nem győzőm B. Mózes életbölcsségeit hallgatni, mintha nagyapámat hal-lanám, látnám, ugyanaz a természet, sasorr és a nagy bajusza alatt megkacagtat, 76 éves élettapasztalatával túlélni taníthat. Mondja, hogy nemrég magyarországi csoportot vezetett, egy szemrevaló asszony megkérdezte, hogy hány éves? „Nehezen tudom megjegyezni, mert évente változik” - válaszolta.

Másik története (ezt már hallottam valakitől). Megállítja a kocsit, felkapaszkodik, mondja a kocsisnak: - Siessen! El kell érjem a székely gyorsat! -Mikor indul? -Mindent én sem tudhatok! (1875-ben

Segesvár és Székelyudvarhely között épült szárnyvasutat nevezték székely-gyorsnak.)

Aztán a közelmúlt történelméről, rossz embereiről esett pár szó. Azt mondja, hogy „az ökröt orrba kell csapni!”

Szememmel a fenyvesek világát pásztáztam, jobbra felbukkant egy kis templom, bekanyarodtunk, a kis utcán a patak mellett felmentünk, és ott teremtünk a gyimesfelsőloki Árpád-házi Szent Erzsébet Katolikus Líceum udvarán. Az embernek mindenféle vizuális élménye csatangol, bolyong szellemi szemei előtt, mert már annyi mindent látott, de belecsöp-penve a valóságba, egészen más érzés fogadja, csapja orrba!

Berszán atyát és az egész intézményt a múltó idő sodrásában nagy élmény látni, beszélni vele (leszámítva a bajokat, jól van, nemrég műtötték - mondja), erdélyi szokás szerint „komolyan nézünk a világba, anekdotákkal, viccekkel vidítjuk egymást. B. Mózi tanár kollegát „itt is hallgatva”, szinte azt kívánod, hogy jövőnk, sikereink valahogyan ilyen egyszerű és nagyszerű anekdota-igazságokban gördüljenek fel a csúcsokig – sose csússzanak alá, csússzunk vissza – tele kacagással és vidámsággal! Mózi úgy mesél, mintha minden vele történt volna meg, de már az önteltségre is anekdotával reagál. Hány ezer éves bölcsességek lapulnak benne, bennünk? A székely „ezermesterséget” megélve-művelve a múltban, tengődő jelenünkben hordozgatva, óva, ápolva, aztán öregén is masírozva, megpróbálni tovább vinni a győzedelmes beteljesülésig: az ismeretlen jövő lábaihoz hullva!

Berszán atya kedvesen hívogat, hogy ezt is, azt is nézzük meg, én már tévések és lelki emberek szemem át is láttam mindent, annak ellenére, hogy fizikailag először vagyok jelen. Megyünk utána a másik épületbe. Belépve, megvillan az iskolai előtér, ahol fontos közölnivalókat szoktak a diákoknak

átadni... Megállt, a szemébe néztem, kérdeztem, amit amúgy is tudtam, választ se várva, hogy „nem volt könnyű Bukarestben ortodox testvéreinktől magyar iskolát kérni?” Mosolyával sugallta, hogy mindig a lélek erejéről van szó. A falon lévő, üveg alatti fotókat mutatja. „Ez az első tanévben készült. Ez a lány az első tanévben szavalta el Vörösmarty Szózatát, ma orvostanhallgató, odaadtam neki Sinkovits szavalásának hangfelvételét, egy hétig tanulmányozta, jobban sikerült neki, mint a művész úrnak; szavalás közben ez a csángó lány fogta a magyar zászló sarkát: a végén megcsókolta a zászlót. Ez attól kezdve hagyomány lett tanévnyitók és évzárók alkalmával.”

A templom minden zuga kihasznált, az alagsorban ebédlő,

a két emelet karzatáról befele nyíló bentlakásos szobák találhatók, emeletes ágyakkal. Több mint négyszáz diáknak kollégiumi elhelyezést, étkezést biztosítanak. Az anyagiakról beszélve, szóba hozza – fáj-dalmát nem sikerül teljesen véka alá rejtetni –, hogy évn-yitóként rengeteg szülő megfordul itt nyugati kocsikkal, magánvagyonukat jócskán gyarapították; sok van olyan, akinek még a nyolc általános iskolája sincs meg, de ha az ember 10 lejt kér valamire, duzzognak; annak kapcsán esett szó minderről, hogy a tornaterem terve megvan, jóváhagyott, csak a pénz hiányzik hozzá. Megpendítettem, hogy az oktatási tár-cánál (Budapest, Szalay utca) a tavaly pont tornatermek építésére is lehetett pályázni, kérése biztosan meghallgatásra kerül, forduljon bizalommal az oktatási államtitkárhoz.



Dedikált könyvet küldött neki, mondja.

Én a Hol vannak a Kárpátok? című könyvemet szeretném dedikálni „mindenki tanító bácsijának”, mondom. „Majd a végén, ha bemegyünk, mert én is szeretnék egy könyvet adni.”, mondta.

Később, a félbemaradt reggelijénél dedikáltam könyvemet „a Kárpátok lelkipásztorának” szóösszetétellel. Aztán meglepődve olvastam a gyimesfelsőloki Árpád-házi Szent Erzsébet Líceum születési könyvébe beírt dedikációját: „Juhos-Kiss János Tanár úrnak tisztelettel és nagybecsüléssel, Gyimesfelsőlok, 2012. aug. 4-én Berszán Lajos” Töltött egy pohár pálinkát, paptársától vette, mondta. Fél pohár borával koccintott velem: „Igya csak meg, a léleknek nem tesz rosszat”. Igaza lett, jól megkent a torkomat és a lelkemet.

2012. augusztus 7-én
(Folytatása következik.)

Juhos-Kiss János

„Isten dicsőségére tsináltatta...”

A tárgyak „elsuttogják” alkotóik és használóik „életét”, ezért nem néma tanúk csupán!

Az Úr csodásan működik, de útja rejtve van,- száll fel az ének 2012 húsvét vasárnapján a máramarosszigeti református templomból. A hívek abban a biztos tudatban zengik a zsoltárt, hogy immár bizonyos, nem az Úr háta megett van helyük, hanem előtte. Hiszen íme, rájuk tekintett, s megjutalmazta őket egy csodával: vissza, az ősi helyére hazatért, ami több évszázadon át az övék volt, az a csodaszép úrasztali terítő, melynek egyszer csak nyoma veszett a nagy világegyetű felfordulásban, elsodorta a háború, ki tudja, hol rejtkezett hosszú évtizedeken át. De íme, most itt van a régi helyére kiterítve, rabló katona nem dobta kőtyavetyére, bomba se tépte össze arannyal hímzett selymét, nincs elzárva féltve őrzött magángyűjteményben, hanem itthon van. Egy jótét lélek hazahozta a hívek örömére, miután kiderült, hova is tartozik ez a hajdan, szorgos kezek által hímzett csodaszép terítő.

A kor, a hely, alkotó kezek

Az erdélyi és magyarországi textilművészet emlékei, szőnyegek, miseruhák, úrasztalterítők, különböző úrhímzések a reneszánsz és a kelet motívumkincsét őrizték meg. De szép számmal kerültek a felföldi (ma Felvidék) szlovákok hazájából is Erdélybe vászonfélék, csipkék, szőttek, fonalszövedékek. A felföldi tót „csipkások” hímzéseket is hoztak Erdélybe, a tót csipkék főleg az erdélyi unitárius egyházak leltáraiból ismeretesek. Fennmaradt például Szentivánlaborfalván (korábban Laborfalva és Szentiván) az unitárius egyházközségnél felvett korabeli vizitációs jegyzőkönyv 1789-ből, melyet az unitárius egyház leltárában Kelemen Lajos őrzött meg, s adott közre: „Egy Len Gyolcs két vége tot Csipkés és az Tshipkézésen Fellyül mind a két felől széles retze belé kötve, a Középe a Pulpitusra helyzetéséért meg lyukasított kendő. Széles len gyolcs kendő mind két vége Tot tshipkés Pulpitusra való. Házi gyapot gyolcs kendő melynek edgyik végén keskeny Tot tshipke és fellyebb mind a két végein ujnyi szelességű Tot kötés.” (A korabeli írásmód senkit ne zavarjon, előtte vagyunk még a nyelvújításnak, és hol van még az első helyesírási szabályzat!) A tótok által készített vert csipkedíszek az úrasztali terítők ékességei voltak, a háromszéki Zabola református egyházközségének terítői közül is fennmaradt ilyen. Olyan terítőket is ismerünk, melyeken vászonnégyszögek sakktáblaszerű elrendezésben váltakoznak áttört mintájú négyszögekkel, melyeket „tót” kötéssel fogtak egybe. Ilyen például az 1735-ben felvett vizitációs leltári jegyzőkönyvben megemlített Árva Bethlen Kata által egyházának adományozott úrasztali terítő, melyen hasonló elrendezésben váltakoznak a csipke- és vászonnégyszögek. Hasonló az 1774-ben báró Wesselényi Kata, vagy Kamarási Sára által a dési református egyháznak adomány-

ozott terítő 1731-ből, valamint a gróf Teleki Károly által adományozott terítő 1756-ból. A hódoltság korában Európaszerte kedvelté váltak, így a magyar és erdélyi nemesség körében is a török hímzések. A 16. század végétől a főúri és nemesi családok leányainak kelengyéjében divatba jöttek a török hímzéssel díszített kendők, lepedők, ingvállak, rokolyák. Ezeket legtöbbször török varróleányok vagy asszonyok, a „varróbulyák” készítették. Törökös mintákat az egyházi rendeltetésű hímzéseken is találunk.

A 15. századtól kezdve az egyházak kincstárai, a templomok, majd a főúri paloták is megteltek olasz brokátból, selymekből készült egyházi ruhákkal, de az olasz hímzések feltűntek a főúri férfi és női ruhákon is. Az egyházi kincsek-ből csak néhány maradt meg, főleg az évszázadokon át jól őrzött szász erődtített templomokban. Ismeretes például, hogy a szebeni plébániatemplomban megőrzött aranybrokát ornátus keresztjének alakját Botticelli rajzai után hímezték. Elképzelhető, ha a szebeni templomba ilyen kincsek kerültek, milyenek lehettek például a gyulafehérvári vagy a várad-i székesegyházban. A kisebb templomok gazdagságára is jellemző, hogy a pókafalvi pálos kolostor felszerelését, egyházi edényeket, ruhákat, terítőket 1496-ban 1500 aranyforintra becsülték.

A 16–17. századi erdélyi magyar hímzésstílus kialakulásában a keleti török hatás mellett a legerősebb az olasz reneszánsz befolyása volt. A pókafalvi református egyház régi hímzései között találjuk az egyik értékes darabot, melyen a következő felirat betűzhető ki: „Tekintetes Nemzetes Bethlen Druzsina asszony adta ezt az abroszt”, a másik oldalon: „Pokafalvi Magyar Ecclesiának Anno 1681. Die 9 Febr.” Az egész terítőt köröskörül vörös aranyzsinórral szegték be, a betűk a terítő két hosszoldalán vörössel szegett aranyiskófi-um betűkkel hímezték. Maga a minta szegfüágat mutat, selyemmel és aranyiskófi-ummal hímezték. A szegfü mintázata kettős tagozású, perzsa területről kiinduló, török közvetítéssel Erdélybe került motívum.

A hímzések motívumait ún. mintarajzok („példáknak” nevezték akkoriban) őrizték meg, néhány fennmaradt ezek-ből. Például Bethlen Miklós erdélyi kancellár második feleségének, Rédei Juliának és leányának, Bethlen Ágnesnek a tulajdonából maradtak fenn ilyen „példák”. Az erdélyi nagyszonyok ezeket a mintarajzokat kölcsönözgették egymásnak, igen nagy becsben tartották, értéknek számítottak. „Bizony nagy drága marhánknál inkább bálnók, ha elveszne tőlünk ez a példa.”- írja a 16. század végén leányának Bánffy Országh Magdolna. A minták lerajzolására, kölcsönzésére Árva Bethlen Kata levelezésében is van utalás.

A kor divatja volt, hogy egyes hangsúlyos, díszítőjellegű részleteket szívesen varrtak ki fémfonallal. A fémfonal régi

neve skófiom, hengeres vagy szögletes ezüst vagy aranyozott ezüstdrót. A skófiomot külföldi kereskedőktől szerezték be, csak a Rákócziak korában, a 17. században telepítettek be Sárospatakra fémszállhúzó munkásokat. A drága skófiomot csak mértékkel használták, szívesen keverték a szintén díszes selyemszállal is. A kétoldalas laposöltést, száröltést a fémszálok rögzítésére használták. Egyes díszítményeknek csupán a körvonalát hímezték ki, hímzetlenül hagytak olykor nagyobb felületeket. Szokás volt az adományozók nevét, címerét is megörökíteni, a címerek általában a terítő közepére kerültek. Rédei Júliának tulajdonított hímzést őriz a tordai református egyház egyik úrasztali terítője. A terítő közepében találjuk a nevet és a dupla családi címet. (Tudvalevő, hogy Rédei Júlia férje, Bethlen Miklós kancellár főgondnoka volt az ó-tordai egyházközségnek.) Ennek a terítőnek a hímzőmód technikája laposöltés. Kizárólag erdélyi sajátosság volt, hogy a szárok egymáshoz fűzik a virágbokrokat, a csigavonal ívére gyakran madarakat hímezték. Ilyen mintájú úrasztali terítőket őriznek a gyulafehérvári, búzásbesenyői, szilágyzoványi református templomok. Rédei Júlia mintarajzainak egyikén saját kezű írása is olvasható: „*evel vartak az teleki sándor uram jegy kendőjét.*” Ez nyilvánvalóan arra utal, hogy Teleki Sándor jegykendőjére a Rédei Júlia házában hímezték a mintát. Rédei Júlia másik kézírása a hímzés készítmódjára utal: „*ezekben legyenek nagy kockák, avagy csak úgy maradjanak.*” (Mai olvasat) A „nagy kocka” az akkor szokásos négyszögekre bontott laposhímzés módra utal. Tudjuk, hogy akkoriban szokás volt a lakodalmi keszkenők, asztalterítők, ajándékkendők hímzését az effélében járatos úrasszonyokra bízni, természetesen az ő varróasszonyaikra. Például 1729-ben Teleki Józsefné Bethlen Kata készített el varróival (férfiak is dolgoztak az ő hímzői között) Teleki Sándor kérésére a Judit leánya menyegzőjére szükséges skófiomos meg színes selyemmel kivarrt keszkenőket. Erről a megbízásról olvashatunk Árva Bethlen Kata Önéletírásában. Bethlen Kata (Aki magát később nagy árvaságában Árva B. K-nak nevezte az írásaiban), unokahúga volt Bethlen Miklósnak, a családban tehát volt, akitől a hímzések szeretetét, értő művelését megtanulja, ő maga nemcsak megrendelte a munkákat hímzőasszonyaitól, hanem kiváló hímzőnő is volt. A maga készítette hímzésekkel ajándékozott meg több erdélyi református templomot. A két legszebb kézimunkája Fogarason, a református parókián található. (Ignác Rózsa Levelek Erdélyből című könyvében leírja fogarasi emlékeit: „*Apám... elvitt a vár kicsi kápolnájába... megmutatta a boltíves erkélyt, a kézimunka sarkot, ahol „árva” Bethlen Kata aranyhímű Úrasztala-terítőket hímeztetett.*”) A ma is tündöklő sárga selyemabroszt Bethlen Kata és második férjének, Teleki Józsefnek kivarrt címere díszíti, tarka tollú, széttárt szárnyú angyal, körülötte fantasztikus virágok. A hagyomány szerint ezt viselte Bethlen Kata az 1722-es esküvőjén, és csak később lett az ünnepi palástból úrasztali terítő. A másik, hasonlóan díszes abrosz eredetileg „jegyszoknya” volt, melyet az eljegyzésén viselhetett. Bethlen Kata készített olyan úrasztali terítőt is, melybe az evangélisták jelképeit hímezte a piros selyem recehálóbá aranyfonallal.

Az úrasztali terítők a 16. század közepétől már gyönyörködtető, színpompás munkák voltak. Magyarország legregibb, évszámmal ellátott úrasztali terítője 1548-ból való, a ragályi eklézsia tulajdona volt, borvörös, kék, barna és

halvány sárga színekben pompázott. (Ezidőtájt az úrihímzések is követték a divatot, a szivárvány minden színében ragyogtak a viseletek, keszkenők hímzései.) A reformáció hajnalán készült terítők reneszánsz vagy keleti ornamentikát használtak. Talán ezzel pótolták a protestáns templomokból elmaradt látványos szakrális kellékeket, mert a legszebb dísz az úrasztali terítő lett, rajta a klenódiumokkal, kannával, tányérral, kehellyel, kendőkkel. Nagy értéket képviseltek a szorgos művészi kezek által készített hímzések, recemunkák, csipkék. Hímzésekkel díszítették az úrvacsorai kendőket, a szószék- és éneklőpultokat is. A vizitációs jegyzőkönyvek általában felsorolják az értékes darabokat, így, ha a jegyzőkönyvek megmaradtak, tudunk az időközben eltűnt vagy megsemmisült tárgyakról is. A terítők az Úr asztala méreteitől függtek, több szélből is szabhatták őket, a széleket díszvarrással illesztették össze. Készítettek táblásan kialakított felületeket is, valamennyin megjelenik az adományozó vagy készíttető neve, az adományozás vagy készíttetés évszáma, de gyakran a rendeltetése is, miszerint az Úr asztalának a díszítésére szánták. A felirat a széleken látható, valamennyi azonos betűtípussal hímezve, összeolvasva a szavak egységes mondatná, valóságos üzenetté állnak össze. Különbség legfennebb a felhasznált alapanyag és fonal tekintetében van, megőriztek egyszerű vászonból és a legfinomabb selyemből készült terítőt is. A motívumok a századokra jellemző későbarokk és rokokó formakincsébe tartoznak, gyakran találkozunk nem csak virágmintás, de figurális ábrázolásokkal is. Ezek a hímzések annak a kornak a jellemző darabjai, melyekben készültek, motívumrendszerük az adott század divatos ornamentikájának része. Különösen szép az Árva Bethlen Kata udvarában készült terítő a 18. század derekán. Felületén tizenhárom lila és aranybarna színű recekocka váltakozik sakktáblaszerűen patyolatfehér négyszögekkel. A négyzetekben található minták azonosak az olthévízi, gyulafehérvári és debreceni úrasztali terítők díszítményeivel. A terítőn középen Agnus Deit, Krisztust láthatjuk, a háló többi kockájába az evangélistákat és nevüket hímezték. A tudatos tervezés szembetűnő, a középen található zászlós báránt körülvevő négy kockában Máté, Márk, Lukács és János jelképei láthatók. Mindenik alak feliratos szalagot tart, melyen saját neve olvasható. A szegélycsipkét geometrikus elemek díszítik. A receháló alapja lilászörös selyem, közepén aranybarna és fehér. Az alakok térbeli elhelyezése szintén a gondos tervezést mutatja. A kétféle színű fonalak használata a késő reneszánsz szemléletességre való törekvését mutatja. A színes alapháló recézését már a 16. században is használták, elrendezése, kompozíciója a 17. századi receabroszokra emlékeztet, a recekockák alakokkal való kivarrása a reneszánsz kori Itáliából terjedt el. Árva Bethlen Kata ezeket a hagyományokat folytatta a 18. század első felében. Az ő munkálkodása a második férjével kötött házassága után, 1722 után kezdődött, majd férje halálát követően, 1732-től teljesedett ki.

Erdélyben volt egy hagyományos egyházpolitika, a tehetősebb rétegek mindig felvállalták a felekezetek támogatását. Ez nemcsak pénzbeli adományt jelentett, hanem bizonyos szertartási tárgyak adományozását, valamint a templom fenntartását, javítását is. Egyházpártolási, adakozási tevékenységben élen jártak az úrasszonyok, Lórántffy Zsuzsanna, Árva Bethlen Kata, báró Wesselényi Kata. 1713-ban a háromszéki Zabola egyházközségi nyilvántartásába ado-

mányként jegyezték fel: „Tekintetes nemzetes ifjabbik Kun Istvánné asszonyom, tekintetes, nemzetes Rédei Mária asszony” a zabolai prédikáló székre és asztalra „istenes indulat-tyából” egy-egy darab posztót adományozott. A zabolai eklézsiába kerültek Árva Bethlen Kata adományai is, az 1749-es zabolai vizitációs jegyzőkönyv megemlíti „...*méltóságos néhai Sacri Romani Imperii comes Teleki Josef uram házasa társa, méltóságos Bethlen Kata asszony ő nagysága conferált ecclesia számára egy abroszt kotzkáson seljemmael varrottat, melynek kotzkájának seljem táblájára a 4 Evangélisták címerei reá varrottak, igen szép munka.*” A főnemesi asszony korábban is adományozott már ekléziájának, 1727-ben kelt egyik rövid feljegyzése szerint: „*Az Ekklesiában Isteni Tisztelethez meg kívántató Eszközöket szerzettem...*” Önéletírásában alig beszél hímző munkájáról még kevésbé adományairól, pedig Fogarason, majd Olthévízen, a kastélyában sok szép hímzés készült.



Árva Bethlen Kata zabolai kapcsolatai nem véletlenek. Nagybátyja, a memoáíró Bethlen Miklós, Erdély kancellárja. A kancellár első felesége, a fiatalon elhunyt Kun Ilona Basa Tamás, zabolai főnemes unokája volt. A zabolai Mikes Mihály felesége pedig a Bethlen családból származott. Basa Tamás meg a Mikes családból házasodott. (Érdekességgént megemlítendő, hogy a zabolai Mikesek katolikusok, a zágoni Mikesek, amely családból Mikes Kelemen származott, reformátusok voltak.) Basa Tamás adományaként került a zabolai egyházközség birtokába az ún. Váradai biblia, a Károli Gáspár biblijájának módosított változata, melyet Váradon kezdett nyomtatni 1667-ben Szenczi Kertész Ábrahám, majd a török támadás elől menekülve Kolozsváron fejezett be. Zabola a 16. század második felében tért át a református hitre, a Brassóból érkező hittérítők hamar megnyerték az új hitnek Sepsiszek és az Erdővidék népét. A zabolai gyülekezet birtokába értékes kegytárgyak kerültek, a könyvtárak is gyarapodott, főleg a Basa család jóvoltából. Egy 1694-es vizitációs jegyzőkönyvbe került be, hogy Rákóczi György fejedelem is adott egy graduált (énekeskönyvet), majd 1752-ben ezt jegyezték fel: „*Egy soltáros könyv in qua-*

tro, méltóságos Toldi Ádámné ajándéka.” Egy feljegyzés azt is megőrizte, hogy a 18. század második felében gróf Teleki Krisztina, Toldi Ádám özvegye és fia, Toldi Zsigmond készítette a zabolai templom új bútorzatát és festett mennyezetét.

Ki volt hát gróf Teleki Krisztina Toldi Ádámné, akinek neve szerepel a Máramarosszigetre visszakerült úrasztali terítőn? Édesapja, Teleki József Teleki Mihálynak, Apafi Mihály erdélyi fejedelem tanácsosának a fia volt. Teleki Mihály (1634-1690) főgenerális, Apafi udvarában tanácsúr, az ország Generálisa, ő volt a fejedelem legbefolyásosabb embere. A Széki Teleki családnak szerte a fejedelemségben voltak birtokai: Pribékfalva, Kővárvidék, Nagysomkút, Kővár-hosszúfalva (Teleki Blanka utolsó otthona letartóztatása előtt), a Maros menti Gernyeszeg, Sáromberke stb. Teleki József első felesége a fiatalon meghalt Osdolai Kun Borbála volt, két gyermekük, ifjú Teleki József és Teleki Krisztina hamar árván maradt. A néhai Kun Borbála az oszodolai Kun

családból való volt, innen származott Bethlen Miklós első felesége, Kun Ilona is. Teleki József felesége halála után újra megházasodott, feleségül vette a szintén korán megözvegyült Bethlen Katát, aki az életét megörökítő Önéletírásában elég részletesen beszél a Teleki családról. Megtudjuk, hogy férje elárvult gyerekeit nem ők nevelték, Krisztina és bátyja nem apjuk házában éltek, a Teleki rokonok voltak a gyámjaik. Teleki József 1732-ben meghalt, leánya, Krisztina nem ápolt jó kapcsolatokat mostohaanyjával, Bethlen Kata erről gyakran panaszkodik Önéletírásában. Teleki Krisztina házastársa Nagyszalontai gróf Toldi Ádám volt

Toldi (helyenként Tholdi) György a család bolyai birtokát a nagyságos fejedelemtől, Bethlen Gábertől kapta 1629-ben. De voltak birtokaik a Me-

szes-hegység lábánál, Közép-Szolnok vármegye területén több helyen is, övék volt a Zilahtól keletre elterülő Szilágy megyei Romlott nevű település is, mely hajdan Hadad várához tartozott. A Toldi család magát Toldi Miklós leszármazottjának tartotta. Mikor Bolyát 1629-ben megkapták, a települést református magyar kisnemesek, jobbágyok, evangélikus szászok, görög-katolikus román jobbágyok lakták. Tholdi Ádám igen ambiciózus, pozícióra vágyó főúr volt, fennmaradt több beadványa a császári udvarhoz, melyekben többek között azt kéri a császárnőtől, hogy nevezze ki őt az erdélyi királyi tábla bírójává. A Nagy-Küküllő vármegyében levő Bolya első tulajdonosa a 15. században a Bolyai család volt, Bolyai Gáspár és felesége Bethlen Brigitta építették a bolyai várkastélyt. Az uradalmat a sok tulajdonosváltás után 1629-ben Tholdi György kapta meg (1645-ben halt meg, ő lehetett a Tholdi Ádám nagyapja). Az évszázadok során a Bolyaiak állandó pereket folytattak a Tholdiakkal. A Bolyai család két legismertebb alakja Bolyai Farkas (1775-1856-, apja Bolyai Gáspár, anyja Pávai Vajna Krisztina) és fia, a világhírű matematikus, Bolyai János volt. A 19. század végén Bolyai Gáspár, Farkas második házasságából született fiá-

nak, Gergelynek a fia eladta a család maradék birtokát. A kastély ma igen elhanyagolt, romos, boltíves pincéje még körüljárható, ám a növényzet és a szemét lassan minden beborít, elmossa az emlékét a hajdan virágzó birtoknak, a Tholdi család is régen kihalt. Fennmaradt Tholdi Ádám nyomtatott halotti búcsúztatója 1752-ből: „*Testére nézve porrá lött, lelkére nézve pedig Istenéhez az egekbe vissza tért Ádám, néhai méltóságos Nagy Szalontai Tholdi Ádám úr az igaz kegyességnek, szelídségnek és alázatosságnak eleven tüköre, és követésre méltó ritka példája, kinek meghidegedett tetemei felett az Istennek szent beszédeiből egyben szedegettetett prédikációk és egy magyar oratio által utolsó tisztesség tételét Bolyában 1751. eszt. Mostan pedig azon halotti tanításokat kedves férjének örökké tartó emlékezetére világosságra bocsátotta r. sz. b. gróf Széki Teleki Kristina, az idvezült urnak kesergő özvegye. Kolosvárott, 1752. nyomt. S. Pataki József által.*”

Amikor a Máramarosszigetre visszakerült úrasztali terítő készült, 1772-ben az özvegyen maradt Teleki Krisztina már elég idős lehetett, hiszen 1722-ben, mikor megözvegyült édesapja, Teleki József feleségül vette Bethlen Katát, Krisztina már kislánykorban volt. Születési évét nem, csak halálának esztendejét, 1777-et ismerjük.

Teleki Krisztina Tholdi Ádámné követte a tradíciót, adományozott egyházának. Az említett terítő a következő feliratot tartalmazza: „*Isten ditsőseggere tsinaltatta Idősb Toldi Adamne Teleki Krisztina A O 1772 Die 8 Jully Bolyaban*” Ez a mondat, a jövőnek nem tudatosan szánt üzenet a terítő négy oldalán felbontásban aranyszállal hímezve látható. A halványrózsaszín terítő 20 négyzetre osztott alapterületből áll, szélén lilás-vöröses szegély fut végig, melyet ezüstsínör keretez. A terítő közepén levő kockában központi helyen az Isten Bárányát megjelenítő Agnus Dei látható. Az ezüsttel hímezett fekete bárány bal mellső lábával keresztes, zászlós botot tart, előtte arany kehely, lába alatt indás szárú virág, melynek mintázata megegyezik a kis négyzetek körüli virágkoszorú négy sarkába hímezett tulipánhoz hasonló virággal. A bárány feje körül glória, körülötte bibliai felirat. A belső négyzetekben négy, jobb lábát emelő fekete selyemmel és ezüstszállal hímezett sas látható, melynek kitátott csőréből ezüst nyelve lángcsóvaként lövell elő: János, Jézus tanítványának szimbóluma, Jézus menybemenetelének jelképe. A sasok lába alatti szalag felirata: „*Szent János példája.*” A nagy négyzet négy külső sarkában négy arannyal hímezett oroszlán látható, Szent Márk evangélista szimbóluma, a szárnyas oroszlán a feltámadást jeleníti meg, Az oroszlánok feje fölött glória, kettős ágú farkuk végén fekete bojt, lábaikat feliratos szalagon pihentetik „*Sz. Mark Ev. példája*” A közepén is fellelhető négyzetbe zárt csillag-virágot körülvevő virágkoszorú zöld selyemmel és arannyal hímezett. Ezt a keretet tagolja a további két evangélista ábrázolása, két emberalak és két állatábrázolás. Az ember-angyal Máté evangélista haja szőke, a fürtök fekete kontúrral elválasztva, ruhája barna-sötétkék selyemhímzés, két szárnya aranyhímzéssel készült, kezében



aranyszélű szalag a nevével „*Sz. Mate evang*” Körülötte a négyzetben bibliai idézet Máté evangéliumból „*...Es mikor Jesus onnét elmene, láta egy embert ülni...*” Szent Máté, aki Jézus tanítványa volt, az emberré testesült angyal szimbóluma. Jobb és baloldalon, a virágdíszes négyzetek között látható a másik figurális ábrázolás, az ezüsttel hímezett fekete patájú tulok, a feje fölötti szalag felirata „*Sz. Luk. Ev. péld.*” Szent Lukács Krisztus áldozati példájának szimbóluma. Az evangélisták köre a János, Márk, Lukács és Máté könyvéből való idézeteket hímezték, egyik-másik ma már nehezen olvasható. A korabeli úrasztalterítők mintázata, mint már korábban is láttuk, hasonló volt, a legtöbbször a középre helyezett Agnus Deit, a Krisztus szimbólumot az evangélisták jelképei veszik körül.

Az Árva Bethlen Kata terítői közül fennmaradt darabok a fent említett terítővel sok hasonlóságot mutatnak, és ez nem véletlen. Hiszen ő rokonai és erdélyi körökben a hímezések kiváló ismerőjének számított, a selymeket, csipkéket, vásznakat többnyire örmény kereskedőktől szerezte be. Mintáit és ügyes varróasszonyait szívesen kölcsönözte más nemesi udvarokba. Talán éppen az ő ügyes kezű varróasszonyai dolgoztak Bolyán is? Nem tudjuk. Ám azt igen, hogy fogarasi, később olthévízi udvarából sok szép hímezett ékesség került ki, melyek nem egy erdélyi protestáns templom díszei voltak. Ez a sokféle tehetséggel megáldott asszony az európai díszítőművészet ismerője és alkalmazója volt egy olyan országban, amely nem egyszer került a végveszély küszöbére, melyben nagyon nehéz volta már megteremtett értékeket meg is őrizni. Azt is csak sejtjük a családi kapcsolatokból, hogy Teleki Krisztina, bár édesapja második feleségével nem ápolt ugyan jó kapcsolatot, de ismerhette mostohaanyja munkáit, láthatott belőlük nem egyet. Ízlését formálhatta, a mintakincset megcsodálhatta maga is, és adományra szánt megrendeléseiben választását nem csupán a hagyomány befolyásolta. A fogarasi várnál kissé szerényebb bolyai kastélyban talán megfordultak, dolgoztak a Bethlen Kata udvarában nevelkedett, tanult hímező lányok, asszonyok is. Azt tudjuk, hogy a Máramarosszigetre visszakerült úrasztali terítőt Bolyán hímezték, hogy Teleki Krisztina rendelte meg a munkát 1772-ben. Azt azonban egyelőre nem tudjuk, mikor és ki által került a terítő Szigetre. Talán valamelyik Teleki-örökös jóvoltából? A történelmi Máramaros megyében, Máramarossziget szomszédságában több Teleki birtok is volt, Nagybánya közelében Kővárhosszúfal, mely Teleki Blankáé volt, vagy szintén a közeli Koltó, Teleki Sándor gróf birtoka. A terítő mintázataról, időtállónak szánt kikészítéséből (bélelt terítőről van szó, ezt még a 18. században asztalra való „dufla szőnyegnek” nevezték) felirataiból látható, hogy eredetileg is templomi használatra készült. Azonban nem tudjuk, hogy készíttetője, Teleki Krisztina melyik protestáns templomnak szánta. Annyi bizonyos, hogy a 20. század elején felvett vizitációs jegyzőkönyvben, 1912-ben mint a szigeti református eklézsia tulajdonában levő érték szerepelt.

Aztán 1944 őszén Máramarosszigetről elvitték, nyoma veszett.

Paks, 2012. június

Serdült Benke Éva

(Folytatás a következő számunkban)

Az öregember és a bankok

Miután a bergengóciai öregember nagy kinnal-keservvel felépítette félkacsalábon forgó vityillóját, háza körül kivirágzott az átkozott parlagfű is. Jósomszédja disznájának taknya-nyála összefolyt, a környékbeli tehenek meg úgy bögték tőle, hogy szemükből patakozott a könny. Rosszakarói feljelentése folytán a bergengóciai önkormányzat elrettentő példát statuálva félmillió rézpénzre bírságolta az öregembert.

Mivel hogy apelláta nem volt, az építőmesterek pedig az utolsó fillérig kizsebelték, naiv hittel úgy kalkulált az öreg pozdorja, hogy majd a jóságos bankok kisegítik hitellel.

Először a kamatos bankokat hírből sem ismerő Róbert Bácsi Bankintézetébe totyogott, hogy jelzálogköcsönt markoljon fel a szabálysértési bírság kiegyenlítésére. Az ügyintéző sandán nézett az öreg ősz hajára, és egyenesen a szívének szegezte a kérdést:

- Ugyan hány évesnek tetszik lenni, kérem?

- Hetvenhét – felelte büszkén az öregember, és dicsekvően a mellkasára ütött -, de orvost még a közelemben sem látam.

- Túl korosnak tetszik lenni, sajnos.

- Hát bizony, így múlik az idő. Aki fiatalon nem krepál be, az egyszer megöregszik – filozofált az öregúr.

- Hát igen, ez igaz – bólogatott a bankos ember -, de a szabályok szerint hatvanöt év feletti egyénnek nem adhatunk semminemű kölcsönt. Ez a szigorú belső utasítás.

A naivan gondolkodó szegény öregember ezt a vadkapitalista tézist nem értette. Dehiszen, ha a kölcsön visszafizetése előtt hirtelen feldobná a talpát, ott marad nekik az alulértékelt, betáblázott házingatlana és még a nevető örökös keresztfia képéről is lehervad a mosoly, amikor potom pénzért elárvereztetni azt a pénzintézet. Akkor hát hol a rizikó? Miről beszélünk?

- Megmondom őszintén – világosította fel a hitelcsoportvezető -, bankunk nem szívesen foglalkozna ilyesmivel. A szívünk mélységesen fájna, ha erre sor kerülne. Mi az ügyfeleinket szent embernek tartjuk. Dehogy mernénk holtában is megsérteni egy ilyen piszkos aktussal, mint az árverés.

A Rosta Bank patinás épületében az öregember már tanulsággal felvértezve lépett az illetékes ablakához. Rögvest a lényegre tért.

- Tessék mondani, a hatvanöt éven felüli koros ember már le van szarvasbőrrel takarva? – kérdezte a szemüveges csinos kisasszonyt.

- Miért tetszik ilyen csúnyán beszélni? – húzta fel a szemöldökét a hölgy.

- Hát csak azért kedves nagysága, mert már más hasonló helyen úgy értesültem, hogy hatvanöt év felett leírják maguk az ügyfelet. Egy fitying nem sok, de annyi kölcsönt sem folyósítanak az ilyen halandónak. Hol itt az esélyegyenlőség, asszonyom? Tudja azt a közmondást, hogy öregember nem vénember...?

Miután a kedves hölgy ártatlan bociszemekkel mustrálta

az öregurat, az botjának erőteljes koppantásával követelte, vezesse őt a fiókgazgató szeme elé.

- Ha tegyük fel, nem állampolgári kötelességem teljesítésére, azaz szabálysértési bírság kifizetése végett kellene a kölcsön, hanem multimilliárdos létemre márványköves kristálypalotám volna Budán a Rózsadombon, jachtot vásárolnék hetvenhét évesen, hogy ifjú mátkámmal kapuzárás előtt még egyszer kései nászutat tegyek a Karibikon, kapnék jelzálogköcsönt vagy sem? – kérdezte a nagyfőnököt és száját tátva várta a választ.

A fiókgazgatót meglepte a szokatlan érdeklődés. Zavarában krákogott kettőt-hármat, megnézte, hogy jól van-e becsukva az ajtó, majd bizalmas hangját lehalkítva az öreg fülébe súgta:

- Akkor a helyzet egészen más lenne, de erről jobb, ha nem beszélünk, mert még a csillárnak is füle lehet...

Az öregembernek sírni való kedve volt. Igazságérzetét mélyen bántották ezek a szavak. Tehát e tények mégsem hazudnak. Ebben a rohadt, betyár világban kétféle mércével mérik az embert. Ha gondos, szerető felesége lenne, most a vállára borulva pityeregné ki magát. De csak egy pulija van, az meg olyan izgága, hogy nem tűri sokáig gazdája fejét a vállá fölé.

Az ördögi kör tehát végleg bezárult. Kár tovább próbálkoznia. Megélte, hogy vénülő fejjel másodrendű állampolgárrá degradálódott. Életében először páni félelem fogta el. Rémalmaiban briganti kinézetű állami végrehajtók verték bilincse, és vigyori képű, kaján brókerek mértek huszöt botütést a fenekére...

Egyik éjjel álmából felriadva eszeveszett gondolat szállta meg. Szekercét ragadott és sorjában betörte Róbert Bácsi Bankjának utcai ablakait.

Egy, az új kocsiját nulla fitying kölcsönrel használó diszkóbeli kába ficsúr, aki éppen százallal tekeredett fel a bank előtti ecetfára, életének búcsúperceiben még hallani vélte az öregember fülrepesztő káromkodását:

- Hogy az a kirekesztő álnok Istenetek rogyassza rátok a kékszíntű eget!...

Pár nap múlva a Csigabiga Televízió arról adott hírt, hogy egy, az al-Kaidához közelálló bergengóci öngyilkos merénylet „Allah hatalmas, Allah rettenetes” felkiáltások közepette saját fejével verte be Róbert Bácsi Bankjának összes ablakait. Mielőtt még a mindenre elszánt terrorista az épületbe hatolt volna, a szemfüles őrző-védő szervek ártalmatlanná tették...

A hír csak annyiban sántított, hogy nem ezek a szervek, hanem a kihívott mentők csavarták ki az őrző öreg kezéből a szekercét, majd a bolondokházába szállították, ahol a stressz okozta gutaütés végzett vele. A bergengóciai kormányt állandóan fricskázó ellenzéki lapok azt is tudni vélték, hogy a bünbánatot gyakorló önkormányzat, továbbá Róbert Bácsi Pénzügyintézet, valamint a Rosta Bank idős Nefelegcs Eleket saját hősi halottjának tekint. Temetéséről később - majd ha fagy - történik intézkedés

Z. Zwada András

Gálfalvi Gábor

KEGYELEM- KENYÉREN (III. rész)

A tanítás mellett nagyon szerettem olvasni, sokszor még a szilenciumokból is elloptam e kedvtelésem kielégítéséért egy-egy órát. Később az írásokkal, meg a verseléssel is próbálkoztam, melyekben inkább szomorú sorsom ellen lázadoztam. Keserű gyermekéveimen tűnődve vettem papírra az alábbi versemet:

*Ki kegyelemkenyéren élte gyermekkorát,
Kinek káromolták betevő falatját,
Ki ócska rongyokban tekergett az úton,
Kire nem vigyáztak, hogy nehogyan megfázzon,
Ki kóbor kutyákkal volt csak barátságban,
Kinek fekvőhelye mindig a konyhában,
Ki rossz álom láttán nem volt kihez bújjon,
Kit betegségében nem volt ki ápoljon,
Ki más kezében látott vajasveknit,
Kinek nem pakoltak soha tízórait,
Ki disznók vedréből lopta uzsonnáját,
Kit este nem vártak, ha kigyúltak a lámpák,
Ki mindenkitől félt, bizalmatlan volt,
Kibe bárki könnyen belerúghatott,
Ki nem tudja mi az: apa, édesanya,
Kinek nem fogták meg a két kezét soha,
Ki egyedül járta be az élet útjait,
Azon ne csodálkozz, ha a múltján tűnődik...*

A székelykeresztúri tanítóképzőben töltött négy év egész életünkre szóló egészséges, becsületos, az egyénért és a közösségért fáradhatatlanul tevékenykedő életszemlélettel ruházott fel mindannyiunkat, akik az intézmény falai között sikeresen megérhettük a ballagási ünnepségünket. Mert bizony időközben igen megcsappant, egyeseket a hanyagságuk, lustaságuk, másokat az akkoriban hevesen fellángoló osztályharc távolított el az intézethől, mert akire rábizonyították a hatósági közegek az osztályellenség-származást, annak az iskolából távoznia kellett. mint mondták, nem bízható rájuk a felnövekvő generációk kommunista szellemben való nevelése.

Nekünk, akiknek sikerült ottmaradnunk, jól felkészült, hivatásukat szerető szaktanárok tanították az egyes tantárgyakat, ami rövidesen érezte hatását az oktató-nevelő munka minőségi javulásában. A véletlennek köszönhetően, vagy a megfelelő csillagkép alatti születésem folytán, sikerült a székelykeresztúri tanítóképző úgynevezett "aranykorában" véggezni e híres iskolában tanulmányaimat. Elsőéves koromban az intézet igazgatója Kovács Ferenc úr volt, akit a másodévtől Barabás Vilmos váltott fel, s az ő igazgatása alatt szűnt meg az intézet, fennállásának 85. évében, 1955 júniusában, a ballagási ünnepélyünk másnapján.

A matematikát Arkosi László és Nagy Vencel, a magyar nyelvet Dr. Kóczyány László (a neves író, Níró József veje) és Balázs László, a román nyelvet Farkas Margit, a pedagógia-
lélektant Gálfalvi Sándor és Bertalan Lázár, a történelmet

Borbély István, a természettudományokat Török Kálmán, a zenét Mátyás Ferenc és Péterffy István, a földrajzot Dr. Molnár István, a rajzot Haáz Sándor, a testnevelést Lukács András, áldott emlékü tanáraink tanították. A gyakorló iskolában a tulajdonképpeni tanítói szakma művészetét olyan neves tanítók oltották belénk tanítási gyakorlataink alkalmával, mint Borbély Mózes, Szathmáry Ibolya, Farkas Rozália, Palla Lőrincné és Dombi Jenő.

Mivel legkedvencebb tantárgyam a magyar nyelv és irodalom volt, így nyilván legjobban Dr. Kóczyány László óráit szerettem, aki a szocialista-realista irodalmat úgy oltotta belénk, hogy a párttörténeti könyvet feltűnően az osztálynapló mellé fogta órára induláskor, csak hogy lapokra szedve a párttörténeti könyvbe rejtve sorra behozta magyarórákra Nyíró könyveit, s azt részletenként felolvasta nekünk, másképp abban az időben nem juthattunk volna hozzá azokhoz a művekhez. Így ismerkedtem meg diákkoromban a Zsibói bölény, az Úz Bence és más kitűnő Nyíró-művekkel.

Az első év második félévében majd abbamaradt a tanulási lehetőségem, mely teljes egészében a tanár bátyám anyagi, igen sok esetben erkölcsi segítségén alapult. Ez akkor történt, amikor a tanulók közül választott igen komoly, jótanuló nevelőnknek, Józsa Béninek bátyám elmondta a Szabad Európa rádióban hallottakat, miszerint Luka Lászlót kizárták a politbűróből, s lehet, hogy börtön is vár rá, mert időközben a szocialista rendszer árulójává vált. Ennek egyenes következményeként a másodévesek a Luka fényképét a sarokba dobták, amiből óriási politikai botrányt keltettek. A képző dísztermében tartott elítélő gyűlésen a politikai hatalmat képviselő morcos ábrázatú pártaktivista bátyámat jelölte meg első számú bűnösnek. Most is látom szegény bátyám sápadt arcát, amint szédelegve kivonult a díszteremből. Azon este a lakására hivatott és közölte velem, ő valószínűleg rövidesen börtönbe kerül, én meg haza kell menjek. Gondolatban már rendezgetni kezdtem otthoni életemet, melyre egyedüli megoldásnak csak a Feri sógoromnál való szolgálást találtam, aki annak idején megtanított kaszálni, aratáskor kötelet vetni, kévét kötözni, meg kalangyát rakni. Szerencsére pár nap múlva közlést kaptam, hogy a Szabad Európa rádió igazat mondott, így maradt minden a régiben, bátyám tanárnak, én meg képzős diáknak.

A székelykeresztúri diákok kivételével mindannyian bentlakók voltunk, ami azt jelentette, hogy megfelelő fegyelmezett, rendezett életmódot kellett kialakítani, aminek kiváló mestere volt Gálfalvi Sándor bentlakás-igazgató, aki vállalta az állandó felügyeletünk biztosítása végett azt is, hogy családostól bent lakott az intézet egyik lakrészében.

Gálfalvi tanár úr honosította meg az alábbi napirendet: reggel fél 6-kor ébresztő, hat óráig a hálószobák szellőztetése és reggeli torna, 6.30-ig mosakodás, öltözködés, ágyvetés, háló- és öltözet-ellenőrzés, amit a nevelők hajtottak végre, 7.30-ig reggeli szilencium, 7.30-tól reggelizés, 8-tól délután 2-ig tanórák. Két órákor ebéd, utána délután 5-ig szabad tevékenység, de a hálóterembe bemenni ez alatt az idő alatt tilos volt, így hát az iskola sportpályáján sportoltunk, játszottunk, a tanteremben olvastunk, sakkoztunk vagy hangszeren gyakoroltunk, de semmi esetre sem csavaroghattunk a városban, amit a mai diákok nehezen értenének meg. Csak az a diák léphetett ki a kapun, akinek a kimenő noteszébe a kilépő engedélyt aláírta a nevelő meg a csoportvezető, de annak meg-

felelő oka kellett legyen hétköznapiakon, szombaton meg vasárnap a megbüntetett tanulóknak nem adtak kilépőt. Este 7-től 8-ig vacsora, 8-9-ig esti szilencium, 9-kor esti jelentés, amikor a folyosókon osztályok meg csoportok szerint felsorakoztunk, s a nevelő meg a bentlakás-igazgató jelenlétében a napi szolgálatos diák felolvasta a naplóba beírt napi jelentést. Negyed tíztől fél tízig esti mosakodás, lábmossás és villanyoltás.

Ez a napirend igen nagy szerepet játszott közösségi életünkben, erkölcsi nevelésünkben és az iskolai magatartásformák kialakításában. Tulajdonképpen a diákönkormányzat fő fóruma volt, bár akkor ezt a kifejezést még nem hangoztatták lépten-nyomon, mint most, de igen lényeges szerepet töltött be közösségi életünkben.

Kétségtelen, hogy mai diákszemmel nézve a fenti program túl katonásnak tekinthető, de annak bevezetésénél és alkalmazásánál figyelembe kellett venni, hogy kimondottan fiúiskoláról volt szó, ahol csak így lehetett megfelelően egészséges életmódot kialakítani a jórészt serdülő és ifjúkorban lévő fiúknál. Bár egész iskolai életünk középpontjában a tanulmányi munka, a tanítói hivatásra való felkészülés állt, az iskola programja teret biztosított az egyéni hajlamok, tehetségek kibontakoztatására is. Nagyon kedveltek voltak az egyes osztályok által bemutatott kultúrestek, az osztályok közötti sportvetélkedők, de legkedveltebb szórakozásunknak a diák-bálok bizonyultak, amit a kornak megfelelően "elvtársias találkozóknak" kellett neveznünk. Ezen alkalmakra vagy a székelyudvarhelyi leány-tanítóképző növendékeit, vagy a székelykeresztúri vegyes gimnázium növendékeit hívtuk meg. A zenét természetesen mi, képzős diákok szolgáltattuk. A mi évfolyamunk zenekarának prímhegedűse Fülöp Mózes, másodhegedűsei Lőrincz Kálmán és László Miklós, Ferenczi Ernő zongorista, Kiss Károly tangóharmonikás, Szabó K. Attila klarinétos, jómagam meg nagybőgős voltam. Igen ám, de itt is ugyanaz aggasztott, mint kisebb diákkoromban, vagyis nem volt megfelelő felöltőm ahhoz, hogy egy ilyen rangos diákbálon, hangszerem kíséretében a színpadra kiállva reprezentálhassak, ami nagyon elszomorított. Mert a képzős diákeveim alatt is magam kellett a ruházatom nagy részét beszereznem a nyári vakációban végzett munkám díjából, ami főleg az erdészeti keretében végzett csemeteültetésből, csemetekapálásból meg napszámos munkákból állott, a szénakészítéstől kezdve a lennyüvésig mindent végeztem. Csakhogy a kapott pénzből nem csak ruhát, de élelmet is vásároltunk, így hát a legolcsóbbikat, az úgynevezett tréning öltözetet vásároltam meg minden ősssel magamnak, s melléje az akkor divatban volt fehér tornacipőt, amit krétaporral tisztítottunk, azaz jól bevizezve vastagon bekentük krétával, azt a napon megszáritottuk, s olyan fehérré változott, mint a patyolat hó. A csárdást csak a lábunk odadobbantása nélkül, nagyon finoman járhattuk benne, egyébként úgy kezdett porozni, mint az országút szélfúvaskor. Nahát, ebben az öltözetben óvakodtam a zenekarban a színpadra lépni, amit észrevett rajtam egyik jószívű barátom, osztálytársam, aki minden egyes nyilvános muzsikálásunk alkalmával felajánlotta nekem az ő egyetlen öltönyét, amihez már nyakkendőt is köthettem, s így nem éreztem zsenírozva magam, sőt úgy dikheszkedtem benne, mintha nem a nagybőgős, hanem a zenekar prímása lettem volna. Hogy a figyelmet még jobban magamra vonjam, legtöbbször a nótát hangosan énekeltem is, s az ütemek végén megforgattam a nagybőgőt a kezemben,

mint Pista Julcsát tánc közben. A zenekari tagság azért is jó volt, mert nem csak a képző által szervezett bálokon, de a gimnáziumban is igen sokszor megforgattak, sőt, egy alkalommal a városi kultúrotthon bálján is muzsikáltunk, ami részünkre a többi társainkkal szemben nagyobb szabadságot jelentett.

Így teltek a hónapok, évek, míg végre elérkezett 1955 júniusa, az úgynevezett államvizsga időszaka, melyet egy nagyon félresikerült kicsengetési ünnepély előzött meg. Szerencsétlenségünkre, Kolozsvárról erre az alkalomra beígérkezett Nagy István, munkás-író, ki arról akart tudósítást írni, hogy nálunk már nem a hagyományos kispolgári kicsengetés dívik, hanem optimista módra, semmi búcsúzkodás nélkül, nagy munkalendülettel hagyjuk el a tanintézetet. A kicsengetésünk "fénypontja" a Nagy István szónoklata volt, amiből már egy szót sem tudnék idézni, tele volt olyan szlogenekkel, mintha azt mondta volna nekünk: "elvtárs, a csákányt jó mélyre vágd!"

Szerencsére a bankettet nem akkor tartottuk meg, hanem az utolsó vizsga után, az intézet tornatermében. Életem egyik legszebb pillanata volt 1955. június 30., amikor a banketten, melynek első részén a szülők is részt vehettek, Barabás Vilmos igazgató úr kezembe adta a tanítói oklevelet és a kinevezést, mely Kápolnásfaluba szólt. Szegény nagynéném rám borulva sírt örömeiben, hálálkodott az Istennek, hogy megérte ezt a boldog pillanatot: tanító lett az ő nevelt gyermeke, mert nem csak annak tartott minket, hanem valójában azok is voltunk. Talán sokszor még egy édesanyán is túltett értünk való áldozathozatalában. A díszvacsora után a szülők elvonultak a mi hálósobáinkba, lepihentek, mi pedig roptuk a táncot kivilágos kivraddig, de most már nem mint diákok, hanem mint okleveles tanítók. A bankettünkön a talpalávalót Csányi Károly és híres zenekara szolgáltatta, akiket mi, a képző zenekarának tagjai többször is mentesítettünk a megfeszített munkától, elkértük tőlük a hangszereiket, hadd lássuk, hogy tud muzsikálni most már nem egy diák, hanem egy tanítóból álló zenekar. A bankettünkre általunk meginvitált lányok véleménye szerint kifogástalan zenét szolgáltattunk.

Még ki sem pihenhattuk a számunkra amúgy is szokatlan, reggelig tartó mulatság fáradalmait, máris felszólítottak, kuffereinkkel együtt hagyjuk el az épületet, mert még azon a napon megérkeznek az árva gyermekek. Ez a nap jelentette tulajdonképpen a Székelykeresztúri Tanítóképző megszűnésének s egyben az árvaház megnyitásának napját. Fájdó szívvel tettünk eleget a felszólításnak, mert tudatában voltunk annak, hogy az akkor 85 éves múlttal rendelkező Székelykeresztúri Tanítóképző fennállása alatt kitűnő munkát végzett, igen sok, hivatástudattal rendelkező tanítót bocsátott ki falai közül, akik szívvel-lélekkel szolgálták az oktató-nevelő munka nemes ügyét. Sajnos, a sor velünk lezárult, mi voltunk az intézet utolsó végzős diákjai, de soha, senki nem feledkezett meg arról, hogy a Székelykeresztúri Tanítóképző piros színű egyen sapkáját viselte büszkén, melynek homloki részén két búzalkalász közé a KTK betűk voltak hímezve, ami nyilván a Keresztúri Tanító Képző rövidítését jelentette.

Diplomával a zsebemben, nagy reményekkel de kétségek közt indultam el kinevezésem helye felé, Kápolnásfaluba, ahol addig életemben soha nem jártam, de hallottam róla, hogy igazi székely, becsületes, dolgoz emberek lakják, akik Bartis Ferenc Törpefenyőíhez hasonlítottak, mert gyökereik mélyre ásták a Madarasi Hargita aljába.

(Következő számunkban folytatjuk)